

תמצית איסור והיתר

סימנים סט - קיא

סימן סט. דיני מליחה והדחה

א. ¹צריך להדיח הבשר קודם מליחה. ואם הדיחו הטבח אין צריך להדיחו בבית (טור). אם אחר שהדיח חתך כל נתח לשנים או לשלשה (או שהסיר טלפי הרגלים לאחר ההדחה) צריך לחזור ולהדיחם. הגה: ואם לא עשה כן הוי כלא הודח כלל. הדח' הבשר לכתחלה יזהר לשרותו נגד חצי שעה ולהדיחו היטב במי השרייה. אבל אם לא שראו רק הדיחו היטב סגי ליה. ואחר כך ימתין מעט שיטפטפו המים קודם שימלחנו שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם. ונהגו שלא להשתמש בדברים אחרים בכלי ששורין בו בשר². ואם נשתאה הבשר בשרייתו מעת לעת הבשר וגם הכלי אסורין. ועיין לקמן סימן זה. אבל פחות ממעת לעת אין להקפיד. ואף במקום שנאסר הכלי מותר לחזור ולשרות בו. דין בשר שמלא קרח כיצד נוהגין עם שרייתו עיין לעיל (סימן סח)

ב. אם מלח ולא הדיח תחילה ידיחנו וימלחנו שנית. ויש אוסורין. הגה: וכן נוהגין³ אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחים לצלי, ואפילו לא שהה במלחו שיעור מליחה. מיהו במקום הפסד מרובה יש להתיר (בית יוסף). ואם לא הודח רק מעט קודם שמלחו מותר בדיעבד. והוא הדין אם היה ששים בחתיכה נגד דם שעליו. ואם נמלח חתיכה בלא הדחה עם שאר חתיכות שאר חתיכות מותרות והיא אסורה.

ג. ⁴לא ימלח במלח דקה כקמח ולא במלח גסה ביותר שנופלת מעל הבשר אילך ואילך (ואם אין לו מלח אחר רק מלח דק כקמח מותר למלוח בו) (ד"ע)

ד. ⁵יפזר עליו מלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח וימלח כדי שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח. ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה. ומולחו משני צדדים. ועופות צריך למלחם גם מבפנים. ואם לא מלחם אלא מבפנים או מבחוץ, וכן חתיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד מותר. הגה: ויש אוסורין אפילו בדיעבד. והכי נהוג. אם לא לצורך. ודוקא אם כבר נתבשל כך. אבל אם לא נתבשל עדיין לא יבשלנו כך. אלא אם הוא תוך י"ב שעות שנמלח יחזור וימלח צד השני שלא נמלח עדיין ויבשלנו אחר כך. ואם הוא אחר י"ב שעות אזי יצלנו; דנורא משאיב שאיב ואין הצד שנמלח כבר בולע מצד שלא נמלח.

ה. אחר שנמלחה החתיכה, אם חתך ממנה אינו צריך לחזור ולמלוח מקום החתך.

ו. ⁶שיעור שהייה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל שהוא כדי שלישית שעה בקירוב. הגה: ועל זה יש לסמוך בדיעבד או אפילו לכתחלה לכבוד אורחים או לצורך שבת, אבל בלאו הכי המנהג להשהות במליחה שיעור שעה. ואין לשנות (כך כתב הב"י).

⁴ בגמ' (ק"ג). רב דימי מנהרדעא מלח ליה במילחא גללניתא (גסה) ומנפיץ ליה, הרמב"ם כתב שדוקא בגסה אבל בדקה אסור כיון שנדבק בבשר ולא מוציא את הדם, ואילו הרא"ש כתב שכונת שמואל שגסה וה"ה דקה שלא נופל מהבשר, הב"י הביא רי"ו שמסביר שגם הרמב"ם התיר בדקה ולא בדקה מן הדקה. ⁵ מח' ראשונים אם צריך למלוח בכל מקום. לרשב"א לא, אלא רק שלא יאכל מחמת מלחו, שהרי הגמ' שאלה יכול תבונהו, ומביא ראיה שהרי בחתיכה גדולה לא בעינן לחתוך אותה כדי למלוח החלק שבתוכה. ולמרדכי צריך משני הצדדים. השו"ע פסק שלכתחילה צריך משני הצדדים ובדיעבד אחד סגי. והרמ"א מחמיר כהמרדכי אבל מתיר בדיעבד במקום הצורך, ודוקא לפני 12 שעות אבל לאחמ"כ מותר רק בצליה. וביאר הט"ז שאם מלח שתי צדדים אבל לא בכל מקום מותר ואפי' בלי הפס"מ. / הט"ז התיר למלוח אחר ההדחה ולי"א שנסתתמו הנקבים. / חתיכה עבה – למרדכי צריך לחתוך לפני המליחה. ולרשב"א א"צ.

⁶ כמה זמן צריך לשהות במלח? (א) לרמב"ם מיל – 18 דקות. (ב) לרא"ש כדי צלייתו. (ג) מהרא"י שעה. (ד) לרי"ף הזמן שלוקח כדי לשחוט בהמה להפשיט אותה ולבדוק שאינה טריפה. (ה) כל בהמה לפי שיעור צלייתו, וכיון שלא יודעים מחמירים בכל בהמה שעה. (ו) הב"י כתב שמחמירים שעה ובשעת הצורך מספיק 18 דקות. / אורחים היינו ראויים כגון עני בן טובים או עשיר שאינו עושה רעה.

¹ נאמרו הרבה טעמים להדחה קודם מליחה: (א) רא"ה: להוציא את הדם שבחתיכה שלא יבלע שוב לאחר שתסיים לפלוט דם. (ב) ר"ן: לרכך את הבשר שיצא הדם. (ג) מרדכי: להעביר את לכלוך הדם כדי שלא יתמלא המלח ולא יפליט. (ד) סמ"ק: הדם שעל החתיכה הוי דם בעין ואין המלח מפליטו אלא מבליעו. הנפק"מ: (א) לטעם הראשון נאסר רק אחרי י"ב שעות ואם מלח ללא הדחה לפני הי"ב שעות מותר. (ב) לטעם של לרכך צריך לשרות חצי שעה. (ג) לטעם של ריכוך אין בעיה אם חתך לאחר ההדחה שהרי בין כה היא רכה (סע"א). (ד) לאוסרים משום דם בעין לא מהני הדחה ומליחה שנית (סע"ב). (ה) לטעם של דם בעין מועיל אם יש שישים בחתיכה כנגד הדם שעל פניה (סע"ב). (ו) הדחה במי פירות לא מוכך אבל מסיר את הדם שעל פניה, עיין ברמ"א ונוש"כ בסע' ז. מהשו"ע משמע כהטעם של להעביר את לכלוך הדם שהרי פסק שצריך הדחה שנית, וסותר למה שכתב בסע' ב. מהרמ"א משמע כהטעם של ריכוך ומ"מ החמיר לכתחלה שצריך שישים כנגד פני החתיכה. / האם צריך לשרות או שדי בהדחה? השו"ע כתב הדחה והרמ"א הצריך שריה חצי שעה. / פת"ש: אם מלח ומצא קרח באמצע החתיכה האם מהני מליחה שנית? לוי' חן אוסר שלא יפלוט שוב, ולגבעת שאול מותר דוקא אם הדיח קצת אבל בהדחה גמורה נאסר.

² ואם יש שישים במים הכלי מותר.

³ האם מהני צליה? בסימן ע"ו כתב הרמ"א שאם לא שהה שיעור מליחתו מותר, וכך נוקט הש"ך. והט"ז חולק ואוסר כיון שאפילו בקצת זמן הבשר בולע מהמלח שבחוץ, כמו שכתב בת"ח.

במים שהיד סולדת בהם בלא הדחה אחרונה. וכל זה מיירי שלא הודח באחרונה כלל אבל אם הודח רק פעם אחת ונתבשל כך מותר, דבדיעבד סגי ליה בהדחה אחת באחרונה. מלח שמלחו בו פעם אחת אסור למלוח בו פעם שנית. וכל שכן שאסור לאכול המלח אחר שמלחו בו.¹³

י. **עכו"ם משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה ואין ידוע אם הדיחו אם יודע העכו"ם מנהג ישראל סומכין על דבריו אם היה שם ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בן דעת.** הגה: ובהדחה מנייהו סגי או במסיח לפי תומו שהדיחו יפה או שישאל אפילו קטן יוצא ונכנס; דמרתת הואיל וידוע מנהגי ישראל. מיהו אם מיחה לעכו"ם שלא ידחו בלא רשותו והוא עבר על דבריו אסור דהא חזינן דאינו מרתת ואין לסמוך גם כן על דבריו.

יא. **בשר שנתבשל בלא מליחה צריך שיהיה בתבשיל ששים כנגד אותו בשר ואז מותר הכל.** הגה: ויש אוסרים אותה חתיכה אפילו בדאיכא ששים נגד החתיכה.¹⁵ והכי נהוג אם לא לצורך כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים דאז יש לסמוך אדברי המקילין. ואם נמלחה חתיכה ולא נמלחה כראוי דינה כאילו לא נמלחה כלל.¹⁶ וכן בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה, אף אם נמלח, דינו כאילו לא נמלח ואם נתבשל צריך ששים כנגדו.

יב. **בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד על ידי מליחה ואין לאוכלו מבושל אלא צלי. ואחר שצלאו לא יבשלנו. ואם בישלו מותר.¹⁸** ואין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה דחיישינן שמא יבשלו.¹⁹

כלום. ד) לר"י מותר כיון דקפדי אנקיותא. הרמ"א סובר שמהני או מסל"ת או מירתת ובלבד שידע במנהגי ישראל וכך ביאר דעת השו"ע, אבל הש"ך סובר בדעת השו"ע שמירתת מהני אבל לא מסל"ת. / מעשה דהט"ז באשה שספק מלחה – לט"ז מותר דמסתמא עשתה כדרכה ומלחה כמו בקר"ש, ועוד שספק דרבנן לקולא. אך הש"ך דוחה טענות אלו (סד"ל) כיון שיש חזקה דמעיקרא שלא נמלח, וגם זה ספק המתגלגל, ועוד אין לבדות ספק מדעתנו, וגם א"א לומר שמסתמא מלחה כיון שזה מעשה גדול לא היתה שוכחת משא"כ בקר"ש.

¹⁵ טעם האוסרים דהוי כנתבשל בדמו וכ"ד הרמ"א. וביאר הט"ז דהוי כדבוק. ולש"ך כיון שהרוטב בלבד ופירש הדם ממקום למקום. טעם המתירים דמה שיצא התבטל ומה שלא הוי דם האיברים.

¹⁶ ביאר הט"ז דוקא שלא שהה שיעור מליחה אבל אם מלח צד אחד או שלא מלח בכל מקום מותר.

¹⁷ תקנת הגאונים.

¹⁸ כתב הט"ז שאם מלחו וצלאו מותר אח"כ בבישול.

¹⁹ פת"ש: כבד וטחול שדרכם בצליה מותר כיון שאין חשש שמא ישכח.

ז. **קודם שיתן הבשר בכלי שמדיחו בו ינפץ מעליו המלח שעליו או ישטפנו במים. ואחר כך יתן הבשר בכלי שמדיחין בו וידיחנו פעמיים⁸ וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה.** הגה: ויש אומרים שצריכין להדיח הבשר ג' פעמים והכי נוהגין לכתחלה. על כן ישטפנו או ינפץ המלח מעליו וידיחנו ב' פעמים דזה הוי כהדחה ג' פעמים או ישים המים תוך הכלי ואחר כך יניח בו הבשר וידיחנו ג' פעמים. והכי נהוג. ולכתחלה יתן מים הרבה בהדחה ראשונה כדי שיבטלו כח המלח שבציר. מותר להדיח הבשר במי פירות ואין צריך מים.⁹

ח. **אם לא ניפץ המלח שעליו ולא שטפו אין לאסור, כי המים שבכלי מבטלין כח המלח הגה:** ואפילו המים מועטים מכל מקום מבטלים כח הציר. ויש מתירין אפילו לא היו מים כלל בכלי והניחו בו הבשר; דאין לחוש בשעה מועטת כזה שעוסקין בהדחה הבשר. ויש לסמוך עליהו. ואין לחוש בכל זה רק בהדחה ראשונה אבל לאחר הדחה ראשונה אין לחוש. ואין חילוק בין אם הדיחו בכלי כשר או טריפה או חולבת. ואם היה מעט מים בכלי שמבטל כח המלח, שאינו חשוב עוד כרותח אפילו הכלי חולבת או הטריפה מלוכלך עדיין באיסור מותר.

ט. **בשר שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה צריך שיהא ששים כדי המלח שבו¹¹.** הגה: וכל הקדירה מצטרף לששים. ואם יש בקדירה כ"כ כמו החתיכה שנמלח ולא הודח הכל שרי; דודאי איכא ששים נגד המלח שעל החתיכה דהחתיכה עצמה בודאי היא ל' נגד המלח שעליו. ואי ליכא ששים בקדירה נגד המלח אפילו לא הושם רק בכלי שני הכל אסור דמאחר שיש שם מלח וציר אפילו בכ"ש מבשל¹². ובשר יבש יש להתיר אפילו בכלי ראשון דודאי יש ששים נגד המלח שעליו מאחר שכבר נתייבש. אבל לכתחלה יזהר אפילו בבשר יבש שלא לבשלו או להדיחו

⁷ האם מספיק הדחה או שצריך גם ניפוץ להסיר המלח? לרא"ה סגי בניפוץ, ולראשונים צריך גם הדחה. / לרשב"א ניפוץ מהני למלח גס ובמלח דק מדיח בכלי מנוקב, ולרש"י מלח דק א"צ ניפוץ.

⁸ זה לומדים ממה שכתוב בגמ' מדיח אותו יפה יפה.

⁹ הט"ז והשו"ך מתירים אפילו הדחה ראשונה במי פירות.

¹⁰ מקור הדין ממה שהגמ' סתמא ולא אמרה א"כ אסור, ויש מח' ראשונים אם לא ניפץ והדחה: לרמב"ן מותר כיון שהמלח שורף ומייבש את הדם, וכל הראשונים חולקים. והכלי לא נאסר כיון שזה זמן מועט

¹¹ ולמהרש"ל צריך שישים נגד כל החתיכה. וביאר הט"ז כיון שנעשה חני"ג, והשו"ך ביאר כיון שלא יודעים כמה נפיק מיניה.

¹² והמהרש"ל מתיר. הט"ז והשו"ך התירו בדיעבד.

¹³ הרמב"ן התיר את המלח אפילו באכילה. אבל לראשונים אסור בשימוש שנית וכ"ש באכילה וכ"פ הרמ"א. הש"ך מתיר בדיעבד אם כבר נתבשל.

¹⁴ **נאמנות גוי בהדחה – א)** לסמ"ק או מירתת או מסל"ת [ולכאורה קשה איך מועיל מסל"ת הרי דוקא בעדות אשה בלבד אמרו מסל"ת, ת"א כאן יש צירוף ל נקיותא, ת"ב דם שבישלו דרבנן הוא]. **ב)** לסמ"ג בעינן דווקא מירתת. ג) לריב"א לא מהני

ומכל מקום אינו אסור רק אותה חתיכה המונחת למטה בכלי ונוגעת בציר, אבל שאר חתיכות שעליה הנמלחים עמה מותרת והכי נהוג.

יט. אחר שנמלח הבשר והודח מותר ליתנו אפילו במים שאינן רותחים. ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחין²⁴. והמנהג כסברא ראשונה וכן עיקר.

כ. בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו אחר כך בכלי בלא הדחה ונתמלא מציר מותר. ולפי זה בשר שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה מותר. ויש מי שאוסר בזה ובזה. ויש לחוש לו לכתחלה. הגה: ויש אוסרין אפילו בדיעבד כדי קליפה. והכי נהוג. ודוקא מה שמונח בתוך הציר אבל מה שחוץ לציר שרי. והכלי שנפל בו אותו הציר אסור. וכן אם היה כלי חולבת ויש בו לכלוך אסור הבשר דאף לאחר שיעור מליחתו נחשב כרותח. אבל אם הוא הפסד מרובה ואית ביה גם כן צורך סעודת מצוה יש להקל ולומר דאחר ששהה שיעור מליחה לא מחשב צירו כרותח.²⁵ ולפי דבריו אף על פי ששהה הבשר במלח כשיעור אסור לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה. ואסור לחתוך ממנו בסכין קודם שידיחנו. ואם חתך צריך להגעילו. הגה: ויש מתירין לחתוך בסכין לאחר ששהה שיעור מליחה דאין מליחה לכלים. וכן עיקר דמותר. אבל הסכין צריך הדחה אחר כך או נעיצה בקרקע אם נתייבשה עליו הציר. ואפילו קודם שיעור מליחה אין האיסור משום הסכין אלא משום שיצא דם בעין על הבשר. ואם רוצה להדיחו שם היטב ולחזור ולמלחו שם מותר. וכשרוצים לעשות מליחה להתקיים לאחר ששהה במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי מדיחים אותו יפה יפה ואחר כך חוזרין ומולחים אותו כדי שיתקיים ואפילו בכלי שאינו מנוקב ואפילו לפי סברא זו אם רוצה למלוח ולאכול צלי בלא הדחה עושה ואינו חושש לדם שעל המלח שהאש שואבו ומונע המלח מלבלוע דם. והני מילי במולחו ומעלהו לצלי אבל אם שהה במלחו המלח בולע הדם ונאסר, ולפיכך מדיחו יפה יפה וצולה ואוכל. ועיין לקמן סימן ע"ו מדין בשר שנמלח ולא הודח ונצלה כך.)

מהרש"ל: אם נתערבה בטילה ברוב. / דעת הש"ך שבספק שהתה כשיעור מותר מה שחוץ לחתיכה. / מח' הש"ך והט"ז באשה שמלחה כמה אווזות האם גם מה שבתוך הציר נאסר. / חתיכה שנמלחה והודחה ונפלה לציר לכו"ע נאסר רק מה שבציר כיון שאינו מפעפע.

²⁴ זה שיטת הרמב"ם שסובר שהמלח מועיל להוציא את הדם שקרוב לחוץ, אבל לא את הדם שבתוכו שלזה בענן חליטה, הב"י כותב שלכתחילה יש להחמיר כהרמב"ם.

²⁵ לכאורה הלשון קשה, שהרי גם לפי רש"י בעי הדחה אחרונה, ויש שני תירוצים למה נקט הלשון הזה, (א) שיש נ"מ אם צריך להדיח לפני י"ב שעות, (ב) אם חתך את חתיכה מכל הצדדים.

²⁰ יג' ואם שרו אותו במים תוך השלשה ימים יכול להשהותו עוד ג' ימים אחרים פחות חצי שעה. בשר שנמלח וספק אם נמלח תוך ג' מותר.

²¹ יד' בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות בטלה ברוב ומותר לבשל כולן ואפילו היתה ראויה להתכבד. (וכן הדין בנתבשל בלא מליחה ונתערב אחר כך באחרות)

טו. בשר המלוכלך בדמים שנשרה במים מעת לעת יש אוסרים לאכלו כי אם צלי אלא אם כן יש במים ששים כנגדו (ועיין ס"ק נו.) (ויש אוסרין אפילו לצלי והכי נהוג)

²² טז' אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין וקיסמין או במקום מדרון בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד. הגה: ודף חלק ברהטני שמים זבין ממנו אין צריך להניחו במדרון אבל אם אינו חלק ברהטני צריך להניחו במדרון שיצאו המים ממנו. ואפילו בכלי מנוקב יזהר לכתחלה שיהיו הנקבים פתוחים ולכן לא יעמידו על גבי קרקע כי הוא ככלי שאינו מנוקב. וכן מחמירין קצת לשום תוך הכלי מנוקב קש או קסמין כי הבשר יסתום הנקבים. ובדיעבד אין לחוש לכל זה. ואם מלח בכלי שאינו מנוקב אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח. הגה: ואם נשתמש בו בעי קליפה אם הוא דבר יבש, ואם הוא דבר לח בעינין ששים נגד קליפה מן הקערה ויש אומרים שאפילו בצונן אסור להשתמש בו בלא הדחה ואם נשתמש בו בלא הדחה ידיח מה שנשתמש בו. הגה: אבל מותר לחזור ולמלוח בה בשר לאחר שנקבה או אפילו בלא נקיבה אם הבשר שהה כבר במליחתו והודח

יז. אבל אם הוא מנוקב מותר לאכול בו אפילו רותח. ויש אוסרין ברותח. ויש לזהר לכתחלה ובדיעבד מותר.

²³ יח' בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האש ויתחילו להרתיח כל מה שממנו בציר אסור לאכלו אפילו צלי. וחלק החתיכה שחוץ לציר אין אסור ממנו אלא כדי קליפה; ואפילו אם יש בה שומן.

הגה: ויש אוסרין כל החתיכה אפילו מה שחוץ לציר. ואפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לצלי. ואפילו לא שהה שיעור מליחה רק מעט עד שנראה ציר בכלי. וכן נוהגין ואין לשנות.

²⁰ בתו"ח החמיר לכתחילה וכאן שתק, וביאר הש"ך כיון שנהגו להתיר. / כתב הט"ז דוקא שלא ניקרו גידי הדם צריך שהייה אבל בניקרו די בהעברת מים. / אם חל יום ג' בשבת מח' אם מותר לומר לגוי לתת מים, הנוד"ב מתיר לעשות ע"י יהודי אם אין שם גוי, ועדיף לשטוף מים מעליו.

²¹ החתיכה בטילה ברוב ולא הוי דשיל"מ כיון שלא נאסר בצליה ולא כהרי"ף שסובר שהוי דשיל"מ, וגם לא הוי חה"ל כיון שאינו חשוב מצד עצמו. ותמה הש"ך דהוי מין בשאינו מינו ובעי שישים. והנקה"כ ס"ל דם שבישלו מדרבנן ולכן די ברוב.

²² קרקע הוי ככלי שאינו מנוקב.

²³ מח' ראשונים כמה זמן שהייה: (א) לר"ת מיד וכ"ד הרמ"א. (ב) לרא"ש בכדי שירתח וכ"ד השו"ע. (ג) לר"י שיעור מליחה. /

דמה שלמעלה מן הציר שרי. וכן אם לא הניח הדגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחן שיעור מליחה, אף הדגים מותרים, אף על פי ששניהם מלוחים. ואם נמלחו דגים בכלי שמלחו בו בשר, הדגים מותרים דאין הדגים בולעים הדם שבכלי, דאין מליחה לכלים²⁸. והא דאמרינן דאם הדג תפל והעופות מלוחים אסורים, היינו דוקא שהדג פלט כבר דמו והודח, אבל²⁹ אם עדיין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם, מותר, דאגב דיפלוט דם דידיה יפלוט גם כן הדם שבולע מן העופות, כמו חתיכה שנפלה לציר קודם מליחה דמותר מהאי טעמא, כמו שיתבאר לקמן סימן זה. ועיין לקמן סימן צ"א באיזה מליחה אמרינן דהוי כרותח.

ג. בשר שחוטתה שמלחו עם בשר טריפה, או שהטריפה מלוחה והכשירה תפלה והם נוגעים זה בזה, אסור כדי קליפה. שא"פ שאינו בולע מדם הטריפה, בולעת מצירה. (רא"ש) אבל³⁰ אם הכשירה מלוחה והטריפה תפלה, מותרת בהדחה בלא קליפה בין נתן כשירה למעלה, בין נתנה למטה. ויש מי (ר"ן) שאוסר בנוגעים זה בזה, וסובר שלא הותרו אלא בעומדים בסמוך, בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה. הגה: וכשהטריפה מלוח וכשר תפל, אפילו בכהאי גוונא אסור. וע"ל סימן ק"ה מאלו דינים.

ד. הא דאמרינן דאינו אוסר אלא כדי קליפה, היינו כששתיהן כחושות, אבל אם אחת מהן שמינה, אפילו אם חתיכת הטריפה כחושה וחתיכת הכשירה שמינה, מפעפע האיסור בכולה אם היתה הטריפה המלוחה למטה, משום דתתאה גבר. (ועיין לקמן סימן ק"ה כיצד נוהגין).

ה. יש אומרים שבשר שנמלח אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל צירו דהיינו י"ב שעות, לפי שחוזר ובולע מלחלוהית דם שעליו ושעל המלח. ויש מתירים להשהותו במלחו אפילו כמה ימים³¹. ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים, ובדיעבד מותר.

נטילה, כולו. השו"ע פסק בקליפה ושמן בכולו. ולרמ"א כולו נאסר.

²⁸ מליחה לכלים בשא"ס: לבי"ב בשא"ס המלח מפליט מהכלי דמסרד טפי, ולרש"ל אין מליחה לכלים אפי" בשא"ס. / הש"ך סובר שדוקא אם מלח בכלי בשר מותר כיון שדרכו להזיח אבל אין למלוח בכלים שמלחו עופות דחיישינן שלא ידח כיון שאין דרכו בכך.

²⁹ דג שלא נמלח מעול, לש"ע אסור ולרמ"א מותר.

³⁰ כך שיטת הרא"ש, ולכאורה קשה למה לא אומרים שהמלח של הכשירה תגרום לטריפה להיות מלוחה, הסביר הרא"ש שמדובר שאותו צד לא נמלח או שנמלח לבד ואח"כ שם ביחד שאין לו הרבה מלח.

³¹ שיטה ראשונה היא רבינו יונה שסובר שבולע אחרי י"ב שעות, ושיטה שניה הוא הרא"ש שסובר שדם משרק שריק, והט"ז מוסיף שכל הזמן פולטת ציר.

כא²⁶. במקום שאין מלח מצוי יצלה הבשר עד שיזוב כל דמו ואחר כך יבשלוהו.

סימן ע. דיני מליחת בשר ביחד

א²⁷. מולחין הרבה חתיכות זו על גב זו. אף על פי שהתחנתונה גומרת פליטתה קודם לעליונה, לא אמרינן שחוזרת ובולעת מדם העליונה, לפי שהוא שוהה הרבה לפלוט ציר וכל זמן שפולטת צירה אינה בולעת. ואפילו מתקבץ הרבה ציר ועומד בגומא שבין החתיכות, מותר. במה דברים אמורים, במולח בשר עם בשר, ואפילו בשר שור עם בשר גדיים וטלאים ואפילו עם עופות, שאי אפשר להם לגמור כל פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוט את דמו. הגה: ומכל מקום נוהגין להחמיר לכתחלה שכל חתיכה שיש לה בית קיבול, כגון דופן שלימה, מהפכין אותה שיזוב הדם, אבל בדיעבד אין לחוש. חתיכה שמלח אותה ב' פעמים, מותרת, ולא חיישינן שמלח השני מבליע הדם הנשאר ממליחה הראשונה. אבל בשר עם דגים, אפילו בשר עופות עם דגים, אסור למלוח לפי שהדגים פולטים כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו. ואם עבר ומלחן יחד, העופות מותרין אבל הדגים צריך ליטול מהם כדי קליפה. ואם לא ניטלו קשקשיהם כשנמלחו, מותרים. הגה: ויש אוסרין כל הדגים אם אינן ס' נגד העופות, דאנו משערין במליחה בס', והכי נהוג. ודוקא דלית בהו קשקשים, דרפו קרמייהו ופלטי מיד אבל אי אית בהו קשקשים, מותרים, דאינן פולטים מיד ולא בלעי מן העופות, דאידי דטרידי לפלוט לא בלעי, מידי דהוי אשני חתיכות שנמלחו יחד.

ב. במה דברים אמורים, כשמלח שניהם יחד, או שהעוף מליח ודג תפל, אבל אם דג מליח ועוף תפל ונתנם זה אצל זה או זה על גב זה, אף דגים מותרים בלא קליפה. הגה: וכן אם הדגים מונחים על העופות, מותרים אפילו נמלחו יחד דדם אינו מפעפע מלמטה למעלה, ולא גרע מחתיכה המונחת בציר

²⁶ אם אין מלח יצלה: לטור חצי בישול, לרשב"א שיהא ראו לאכילה, לש"ד שיתייבש מבחוץ.

²⁷ בגמ' רב ששת מלח גרמא ולמסקנה לא קאי. הראשונים כתבו כמה טעמים מדוע למלוח כמה ביחד ולא חוששים לבליעה אחת מהשניה: א) ר"ת: דמא מישרק שריק וכ"ד הרמ"א. ב) אידי דפלט ציר דידיה פלט דחבריה. ג) ר"י מאורליינש: נקבי הפליטה נשארים פתוחים כל זמן שלא פסק. ד) אידי דטריד למיפלט לא בלע. וכ"פ השו"ע. נפק"מ: א) כשיש גומות וחזינן דלא מישרק. ב) לר"ת בשעה הרבה בין החתיכות עד שפסק הציר. ג) במקרה שנמלח כמה רגעים לפני שנגמר פליטת הדם והציר, לר"ת לא מהני ולר"י מאורליינש מהני דלא נסגרו הנקבים. / דגים ועופות – הדגים אסורים דרפי קרמייהו ופולטים ובולעים מהעופות. לראשונים הדגים בלבד נאסרים וכ"פ השו"ע והרמ"א, ולרשב"ם העופות גם נאסרים. / כמה נאסרים? ג' דעות: קליפה,

שאינו מנוקב ונאסרה, דינה כאילו נגעה בציר. ספק ציר ספק מים, מותר, דציר דרבנן וספיקא להקל. ציר מעורב עם מים, אפילו היו המים מועטים, לא חשיב עוד רותח ואינו אוסר (דין כבוש עיין לקמן סימן ק"ה).

סימן עא. דיני מליחת הראש והטלפים והמוח

א. הראש, חותכו³⁵ לשנים ומולחו יפה לצד פנים, וחוזר ומולח על השיער³⁶, שאין השיער מעכב על ידי המלח להפליט דם.

ב. הטלפים, מחתך אותם מעט למטה³⁷, ומולח, ויניח מקום החתך למטה וימלח גם על השיער. (ועיין לעיל סימן ס"ח).

ג. הקרום שעל המוח, יש בו חוטין, והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש, לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב.³⁸ לפיכך הבא למולחו קורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו. ואם רצה למלוח הראש והמוח בתוכו,³⁹ ינקוב העצם כנגד הקרום, וינקוב גם הקרום, וימלח, ויניח הנקב למטה, ומותר אפילו לקדירה. הגה: ועיין לעיל סימן ס"ח כיצד נוהגין לכתחלה.⁴⁰ ואם נמלח הראש שלם בלא נקיבת העצם, הקרום והמוח אסורים,⁴¹ ושאר הראש מותר, וכל שכן שאר בשר שעמו. הקולית ושאר עצמות שיש בהן מוח צריכין מליחה. ומליחת העצם מועיל למוח שבקרבו, ואין צריך לנקוב העצם. מיהו לכתחלה לא ימלחנו עם שאר בשר, רק לבד, ובדיעבד שרי.

ו. **יש אוסרים ליתן בשר שלא נמלח כלל, או שנמלח ופלט כל דמו, עם בשר שנמלח קודם פליטתו דם, לפי שהבשר שלא נמלח, או שנמלח ופלט כל דמו, חוזר ובולע ממה שחבירו פולט. ויש מתירים ע"י מליחה שימלחנו אחר כך, כי אז יפליט כל דם שבלע, ויש מתירים בכל זה. ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים.** הגה: ואפילו בדיעבד נוהגין לאסרו אם נפל בשר שכבר פלט כל דמו וצירו אצל בשר שלא שהה עדיין שיעור מליחה. ויש אומרים שכל מעת לעת לאחר שנמלח פולט צירו, ואם נגע תוך זמן זה לבשר שנמלח ולא שהה עדיין שיעור מליחה, אינו נאסר, וכן נוהגין, אך במקום שאין הפסד מרובה יש לאסרו לאחר י"ב שעות. וקודם לזה אין להחמיר כלל. וכל שכן אם לא נמלח כלל, דאפילו אם נפל לציר ממש אין לאסרו, דאמרינן על ידי שיפלוט דם דידיה יפלוט גם כן מה שבלע ממקום אחר. ואפילו נמלח הבשר ולא שהה עדיין שיעור מליחה, ונפל לציר, יש להתיר אם לא נכבש בתוכו יום שלם. אך אם שהה שיעור מליחה ונפל לציר, יש אוסרין אותו אף על פי שלא כלה זמן פליטת צירו עדיין. ומכל מקום לצורך הפסד גדול יש להתיר גם בזה כל זמן פליטת צירו³³, דהיינו תוך י"ב שעות, ע"י שיחזור וידיחנו ויחזור וימלחנו. וכן אם נפל לציר קודם ששהה שיעור מליחה, ידיחנו ויחזור וימלחנו³⁴. מיהו אם מלחו בלא הדחה לאחר שנפל לציר, שרי בדיעבד. וכל זה לא מיירי אלא בציר שהוא כרותת, כמבואר לעיל סימן ס"ט, אבל דם בעין שנפל על בשר שהוא תוך שיעור מליחתו והוא חשוב כרותת כמבואר לקמן סימן צ"א, נאסר הבשר, דלגבי דם בעין לא אמרינן אידי דטריד לפלוט לא בלע, ולא כבולעו כד פולטו. והא דאסרינן אותו כשנפל לציר, היינו דוקא מה שבתוך הציר, אבל מה שלמעלה מן הציר, שרי. מיהו מה שבתוך הציר נאסר מיד ואין שיעור לדבר. בשר שנפל לתוך ציר שעל הקרקע, דינה כאילו היתה הציר בכלי. בשר שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי

כד' שעות מותר בהפס"מ ואם שהה פחות מיי"ב שעות לכתחילה מותר. ד. **בשר תפל שנפל לציר**: בעי הדחה ומליחה שנית ובלבד שלא שהה בציר מעל"ל או בכדי שיתן על האש (ש"ך ט"ז). ה. **בשר שנמלח ושהה**: נאסר אחרי י"ב שעות, ותוך י"ב בהפס"מ מותר ע"י הדחה ומליחה שנית, ולש"ך אם נתבשל בדיעבד מותר אפי' בלא מליחה.

³⁵ לפי הש"ך והט"ז זה רק למצוה מן המובחר (שהרי בסעי' ג הקיל), והפתי"ש כותב שמותר כמו לב, אבל הבית יעקב חולק.

³⁶ כמו הרשב"א, ולא כמו הי"א שהביא שסוברים שהשער מעכב את המליחה.

³⁷ דאל"כ הוי כמו לח בכלי שאינו מנוקב.

³⁸ כך שיטת הרא"ש אבל הרמב"ם סובר שאין תקנה במליחה ובעי לצלותו.

³⁹ לכתחילה מחמירים ונוהגים להוציא המוח ולקרוע הקרום ולא לסמוך על הנקיבה שמא יתהפך.

⁴⁰ כך שיטת האו"ה, אבל המרדכי מותר גם את המוח.

⁴¹ נאמרו שני טעמים למה מותר, (א) שעצם הגולגולת מפסיק (זה העיקר), (ב) כבולעו כד פולטו, והנ"מ יהיה בבשר שלא שייך כבולעו כד פולטו, כגון שהודח.

³² שיטה ראשונה היא הר"ן שסובר שאידי דטריד לא פלט, שיטה שניה היא הרשב"א שסובר אגב דם דידיה, ושיה אחרונה היא מקצת רבותיו של הרשב"א שסוברים שכולעו כד פולטו.

³³ שיטת המהרש"ל שאידי דטריד למפלט ציר לא בולע דם אבל כן ציר, וכאן הרמ"א מקיל במקום הפסד כיון שאומרים אידי דטריד למפלט ציר לא בולע ציר.

³⁴ ובלבד שלא שהה בציר עצמו: לש"ך מעת לעת דכבוש ומה שבסימן ק"ה הצריכו בכדי שיתן היינו לשאר עניינים, אי"נ כאן זה כלי מנוקב שנתמלא בדם יותר קל, ולט"ז בכדי שיתן על האש. / ואם בישל את החתיכה ללא מליחה והדחה: דעת הש"ך כיון שהרמ"א סובר אידי דטריד ולכתחילה הצריך כבכ"פ ע"י מליחה שנית לכן בדיעבד מותר. **סיכום המקרים: א. בשר תפל הנוגע בחתיכה מלוחה**: דעת השו"ע שלכתחילה אסור ובדיעבד מותר ע"י מליחה שנית וכ"פ רמ"א. **ב. בשר שנמלח ולא שהה**: לשו"ע מותר בדיעבד ע"י הדחה ומליחה שנית, ולרמ"א: לדעת הט"ז גם כן בעי מליחה שנית דכבכ"פ, אבל דעת הש"ך כיון דטריד לא בלע כלל וא"צ הדחה ומליחה. **ג. בשר שנמלח ופלט כל דמו**: לדעת השו"ע מותר בדיעבד ע"י הדחה ומליחה שנית, ולרמ"א אסור אפי' בדיעבד אם שהה 24 שעות, ואם שהה יב-

ג. אין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו, ומותר אפילו הוא דבוק בעוף. הגה: וכל עוף יש בו סי', אפילו אין בו הראש והרגלים התחתונים, כדרך שנוהגים להסירן דהיינו עד הארכובה התחתונה, ולכן אם העוף שלם, הכל מותר. ואם אין שלם, וליכא בו סי' נגד הלב הדבוק בעוף⁴⁶, י"א דהחתיכה נעשית נבילה ובעינן סי' בקדירה נגד כל העוף, וכן נוהגין⁴⁷. ואפילו איכא סי' בקדירה, העוף אסור הואיל ואין בו סי' נגד הלב הדבוק בו. ואם אין הלב דבוק בעוף, מצטרף כל הקדירה לבטל הלב בסי'. ועיין לקמן סימן צ"ב בדין חתיכה נעשית נבילה. ואין לך בהמה שהיא סי' נגד לבה.

ד. הריאה אינה צריכה חיתוך, אבל נהגו לקרעה ולפתוח הקנוקות הגדולים שלה, ומנהג יפה הוא.

סימן עג. דיני צליית הכבד

א⁴⁸. הכבד, יש בו ריבוי דם. לפיכך לכתחלה אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה, וצולהו (שיהא ראוי לאכילה), ואחר כך יכול לבשלו. הגה: ואם מנקבה הרבה פעמים בסכין הוי כקריעת שתי וערב. וכן אם נטל משם המרה וחתיקת בשר מן הכבד, דאפשר לדם לזוב משם. ומ"מ אם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר צלייה,

⁴⁸ בגמ' כבדא מאי אתון ביה. ונחלקו הראשונים בביאור שאלת הגמ': (א) לרש"י האם מותר לבשל עם אחרות כשמלח, והספק הוא כיון שדמו מרובה דילמא אין המליחה מפליטה כל הדם וחוזר ואוסר האחרות. (ב) דעת ר"ת האם הדם של הכבד הותר ולכן מותר לבשלו עם אחרות ללא מליחה, דהא הכבד כולו דם והתורה התירתו ושמא דמו מותר. (ג) דעת יש מפרשים מובא בר"ן שצריך מליחה והספק הוא האם צריך גם חיתוך או שמספיק מליחה בלבד. (ד) לר"ן אין מליחה לכבד והספק אם אפשר בלי מליחה כיון שדמו הותר. יוצא לפי הראשונים שמותר לבשל את הכבד לבד דאידי דטריד למיפלט לא בלע ואם התבשל עם אחרים צריך שישים כנגד הכבד, אבל לר"ן ולרמב"ם אסור לבשל לבד, וביאר הר"ן כיון שלא נפסק להלכה כריב"נ שאוסרת ואינה נאסרת אלא כרבנן שאסור. והב"י ביאר בדעתם שפסקו כריב"ב שאסר שלוקה ואין אנו בקיאים בין שלוקה למבושלת כיון שיכול להתבשל הרבה ויהיה שלוק ויאסר לכן אסרו גם מבושלת / אם טעה החכם והורה למלוח את הכבד ואז בישלו, דעת הש"ך שאם היה חתוך בדיעבד מותר, אך הרש"ל התיר כשיש שישים ואם אין אוסר גם את הבשר שעומו. וכתב הט"ז שאין לסמוך על הרש"ל. / כבד שנצלה על טס מתכת: הר הכרמל התיר כיון שחום האש שואב את הדם ולא נבלע אלא מתייבש והפתי"ש פקפק בזה, שאולי בעינן לצלות הכבד בכלי מנוקב כדי שיזוב דמו. (לשו"ע מותר כיון שפולט ואינו בולע) / לצלות כבד עטוף בנייר, הט"ז התיר כמו מוח שמותר לצלותו בקרומו, אבל הנוד"ב אסר שנחשב ככלי שאינו מנוקב (וכ"פ בהליכות עולם).

סימן עב. דיני מליחת הלב והריאה

א. הלב, מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה. לפיכך צריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו, ולמלחו אחר כך. ואז מותר אפילו לבשלו. (ויש מחמירים לבשלו רק צולין אותו) ואחר כך מבשלו.

ב. מלחו ולא קרעו, קורעו אחר מליחתו ומותר⁴³ אף על פי שנמלח עם הדם שבתוכו, דכבולעו כך פולטו. והוא הדין אם צלאו ולא קרעו, שקורעו לאחר צלייתו ומותר. אבל אם בשלו בלי קריעה⁴⁴, אסור עד שיהא סי' כנגד הלב, דלא ידעינן כמה נפק מיניה. הגה: ואפילו בדאיכא סי', הלב עצמו אסור⁴⁵, ויקלוף מעט סביב הלב. ויש מחמירין בו, אפילו במליחה, לאסור שאר בשר שנמלח עמו, ואומרין דלא אמרינן כבולעו כך פולטו גבי דם הלב הכנוס בתוכו, דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה. והמנהג להקל, וכן עיקר דגם זה מקרי דם פליטה ושייך למימר ביה כבולעו כך פולטו, מידי דהוי אדם שבחוטין, כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ב. ויש מחמירין לקלוף קצת במקום שהיה הלב דבוק (בארזך ומרדכי שם), וטוב לחוש לדבריהם ולקלוף קצת סביב הלב, ואז הכל מותר. ואין חלוק בין בשר שעם הלב או הלב עצמו, ואין חלוק בין אם הלב סגור או פתוח למעלה. ונוהגין לכתחלה לחתוך ערלת הלב ולחתוך גידין שבפנים, ואינו אלא חומרא וזהירות בעלמא.

⁴² הש"ע פסק כהרשב"א ואילו הרמ"א כשע"ד.

⁴³ קשה למה מותר הרי זה דם בעין ולא דם פליטה, ובדמם כזה לא אומרים כבכ"פ, ת' הת"ח הלב שאני דשיע ולא בלעי, ת' המהרא"י כיון שהוא כנוס בתוכו מתייבש והדם הוי דם פליטה, ת' הש"ך שלא בולע כלל כיון דשיע, נ"מ יהיה אם נמלח עם בשר אחר.

⁴⁴ יש מחלוקת ראשונים איך להסביר את דחית הגמ' "שאני לב דשיע", האם כך נשאר במסכנה ולכן אם בישל בל מליחה מותר, כך דעת רש"י, אבל ר"ת סובר שזה סתם דחיה אבל אם בשלו אסור, וכך פסק הש"ע.

⁴⁵ הב"י כתב שמותר כיון לא נעשה חני"ן, וכך דעת הש"ך כאן, אבל הרמ"א פסק כשע"ד שאסור משום שהדם מתייבש בתוכו.

⁴⁶ יש מחלוקת אם לב נחשב איסור דבוק, הרשב"א סובר שמותר אפי" אם דבוק, וכך דעת הב"י, ואילו הסמ"ק סובר שנחשב איסור דבוק ולכן אוסר כל העוף מדין חני"ן בעינן סי' נגד כל העוף, וכך פסק הרמ"א, והט"ז כותב שאפשר להקל שהרי שכל האיסור דבוק הוא מחשש שמא יצא לחוץ וכיון שדם שבישלו דרבנן מקילים מספק.

⁴⁷ מדוע מחמירים בדבוק? (א) לט"ז כיון שחוששים שנשאר פ"א לבדו בסוף העירוי ונעשה נבילה. (ב) לש"ך כיון שממהר לבלוע ביותר. (ג) נפק"מ (א) לאיסור דרבנן – לש"ך אסור ולט"ז מותר כיון שזה חשש דרבנן. (ב) אם לא דבוק ממש – לש"ך מותר ולט"ז אסור, ולמסקנא מיקל בזה כיון דהוי דרבנן. / לרש"ל אפי' נדבק מחמת ביטול חשיב דבוק, ולש"ך והט"ז רק דבוק ממקורו.

דהא קיימא לן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה, כדלקמן סימן צ"ב. ואם אין הכבד דבוקה, מצטרף כל מה שבקדרה לבטל הכבד, ואם יש ששים בכל, הכל מותר. מיהו הכבד עצמה אסורה כמו בלב, כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ב. עוף שמלאוהו בביצים ונמצא בו לב או כבד, דינו כמבושל ובעינין סי' מן העוף בלא המילוי, ואם לאו, הכל אסור. ואם מלאוהו בבשר ואין שם ביצים הנקרשים ומעכבים הדם, דינו כצלי.

סימן עד. הטחול דינו כשאר בשר

א. הטחול, אף על פי שיש בו מראה אדמומית ונראה כרובי דם, דינו כשאר בשר וצריך מליחה. הגה: י"א שנהגו שלא לבשל הכליות או ביצי זכר, אפילו לאחר שניקר אותן, משום דאית בהו רוב דם. ובדיעבד אין לחוש, ומותר למלוח כל אלו עם שאר בשר אף על פי שיש בהם רוב דם, ובלבד שיסירו הקרומים והחלב מהם.

סימן עה. דין מליחת המעיים

א⁵⁶. אין מחזיקין דם בבני מעיים, כגון בכרס ובקיבה ובדקין. ובחלחולת (פירוש הכרכשא, והוא המעי הדבוק בפי הטבעת) בלא שומן שעליהם. לפיכך אם בשלם בקדרה בלא מליחה, מותר, אלא אם כן אסמיק. הגה: וכ"ש אם נמלחו בכלי שאינו מנוקב, דמותרים. מיהו לכתחלה צריכים מליחה בכלי מנוקב, והדחה תחלה, כשאר בשר. ויש חולקים בכרס, ואומרים דמחזיקין בה דם, ואפילו בדיעבד אסור בכרס ובית הכסות כשאר בשר. אבל שומן שעליהם, דינו כשאר בשר. לפיכך כשמולחים החלחולת ושאר מעיים, אין מולחין אותם בצד פנימי מעבר המאכל, אלא בצד החיצון ששם השומן דבוק. הגה: ואם מלח החלחולת מצד פנים ולא מצד חוץ, הוי כאילו לא נמלחה כלל, ואם נתבשלה כך, טריפה, אם יש עליה שומן מבחוץ. ואם לא נתבשלה עדיין, יחזור וימלחנה מבחוץ ומותרת. ביצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה, אם לא נגמר החלבון שלהם, רק החלמון לבד⁵⁷, צריכים מליחה כשאר

ומבשלה. וכל זה בכבד שלימה, אבל כשהיא חתוכה אין צריך כלום. וכשבא לבשלה אחר הצליה ידיחנה תחלה אחר הצליה קודם הבישול. מיהו אם לא הדיחה ובשלה כך, מותר. ובדיעבד מותר אם נתבשל לבדו בקדירה (בלא צליה), אבל הקדירה אסורה, שפולטת ואינה בולעת. ויש מי שאוסר. הגה: וכן נוהגין לאסור הכל, אפילו נמלחה הכבד קודם בשולה.

ב. אם חלטו בחומץ או ברותחין ונקב והוציא מזרקי הדם שבתוכו, מן הדין מותר לבשלו, אלא שהגאונים אסרו לעשות כן⁴⁹, ובדיעבד מותר⁵⁰.

ג. לצלי צריך חתיכה משום דם שבסמפונות⁵¹, ואם לא קרעו קודם צליה יקרענו אחר כך. (וי"א דאין צריך לצלי שום חתיכה כלל), וכן נוהגין אפילו לכתחלה.

ד⁵². אם צלאו עם בשר בתנורים שבימי חכמי הגמרא, שפיהם למעלה, יהיה הכבד למטה ולא למעלה. ובדיעבד, מותר. ובשפודים שצולים אצל האש, אסור לצלותן עם הבשר, לכתחלה, אפילו כבד למטה. הגה: מיהו אם נמלחה הכבד כבר, מותר לצלותה עם בשר, אפילו על גבי בשרא, דכבר נתמעט דמו והוי כבשר על גבי בשר.

ה. לא ימלחנו לכתחלה⁵³ על גבי הבשר, אלא מתחתיו. הגה: ונהגו שלא למלוח כבד כלל⁵⁴, אפילו לבדה, ואין לשנות רק יש למלחה קצת כשהיא תחובה בשפוד, או מונחת על האש לצלותה. ומיהו אם איתא שמלח כבד, בין שמלחה לבד או עם בשר, אפילו על גבי בשרא, הכל מותר⁵⁵. וי"א שיש לקלוף מעט סביב הכבד, אם היא דבוקה בעוף, ואינו אלא חומרא בעלמא. נהגו להדיח כל כבד אחר צלייתה, משום דם הדבוק בה. מיהו אם לא הדיחה, מותרת.

ו. נמצא כבד בעוף צלי, מותר. הגה: וי"א לקלוף מעט סביב הכבד, ואינו אלא חומרא בעלמא. ואם הוא מבושל, צריך סי' כנגד הכבד. הגה: ואין לך עוף שהוא סי' נגד הכבד, כשהיא שלימה, ולכן אם הכבד שלימה ודבוקה בעוף, נעשה העוף חתיכת נבילה ובעינין סי' משאר דברים שבקדרה נגד כל העוף. והוא הדין אם דבוק חתיכת כבד בחתיכת עוף, ואין סי' כנגדו,

אסור כיון שבולע דם והרמ"א התיר רק בשוה או מעל הבשר. / מח' ראשונים אם דם כבד איסורו מדאורייתא או מדרבנן.

⁵³ אבל בדיעבד מותר אפי' כשהכבד למעלה, כיון שמליח דינו כצלי ובסעי' ד התיר בדיעבד.

⁵⁴ שני טעמים נאמרו, א' משום הכירא כדי שלא יבאו לבשל עם בשר, ב' שהאש חוזר ומבליע את הדם.

⁵⁵ כתב הש"ך דוקא כשמלחו שניהם יחד אבל אם הבשר נמלח והודח ומלח עליו כבד אסור אפי' בדיעבד. ולשו"ע בסימן ע' ידיחנו וימלחנו שנית.

⁵⁶ דעת הש"ך והט"ז שקורקבן דינו כבשר וחייב במליחה והגמ' שאומרת שאוכליהם לאו בר איניש זה לענין חה"ל.

⁵⁷ ביצים שנגמר רק החלמון שלהם: לבי"י (סי' פ"ז) מעיקר הדין לא מולחין שהמליחה דרבנן ועוד שמביא לידי קולא אבל נהגו

⁴⁹ ביאר הבי"י שהחשש היה במים שמא לא יהיו מספיק רותחים ולא חילקו בין זה לחומץ ואסרו הכל.

⁵⁰ הת"ח אסר אפי' ביעבד כמו בישול, אבל הש"ע התיר כמו הרשב"א (ש"ך).

⁵¹ הגמ' אומרת שלרבה בר רב הונה הביאו כבד ואמר להם קרעו שתי וערב, לפי רש"י מדובר לצלי, וכך פסק הש"ע, אבל לת"י מדובר על בישול אחר התליה, שאילו לצלי לבד לא בעי קריע שמה שיוצא נצרף ומה שלא יוצא קודם נחשב דם אברים שלא פירש.

⁵² בגמ' כבדא וכחלא, תותי בשרא מותר, עילויה בשרא דיעבד אין לכתחילה לא. / נחלקו הש"ך והט"ז בדעת הרמ"א אם אחרי שהכבד נמלח מותר לצלות אותו מתחת הבשר: לש"ך כן כיון שכבד שנמלח הוי כבשר שלא נמלח ואומרים כבכ"פ, ולט"ז

בין אווזות ושאר עופות החלולים, ובלבד שלא יהיו מלואים בביצים או בשאר בשר. אבל אם הם מלואים, דינם כבישול וצריכים מליחה תחלה כמו לקדרה. ונהגו להחמיר כשצולין בשר בלא מליחה, שלא להפך השפוד תמיד כדי שיזוב הדם, ובדיעבד אין לחוש. ואין חלוק בכל זה בין אם רוצה לאכול כד צלי, או רוצה לבשלו אחר כך, רק שיצלנו תחלה כדי שיהא ראוי לאכילה, דהיינו כחצי צלייתו⁶⁶. י"א דכל צלי צריך הדחה אחר צלייתו, משום דם הדבוק בו, וכן נוהגין לכתחלה. מיהו אם לא הדיחו, ואפילו בשלו כד, מותר. ואפילו נמלח תחלה קודם צלייתו ולא הודח אחר המליחה, אפילו הכי מותר ולא חיישינן לדם ומלח שעליו, דנורא משאב שאיב.

ג. לא נקב הורידים (בעוף) בשעת שחיטה, אסור לאכול, ואפילו צלי, עד שיחתוך אבר אבר ויצלה. רצה לאכול ממנו בשר חי, אסור עד שיחתוך וימלח. ואם נקר הבשר מחוטי דם, אוכל אפילו בלא מליחה, חי או צלי, ואפילו כולו כאחד. ויש שהחמירו שלא לאכול כולו כאחד, אפילו בצלי אלא לאחר חתיכת הורידין ורוב שני הסימנים.

ד. יש מי שאוסר לחתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח, כל זמן שאינו נצלה כל צרכו, מפני דם שנבלע בסכין. ויש מי שאוסר השפוד שצלו בו בשר בלא מליחה. ויש מי שהורה שאסור להשהות הצלי על השפוד לאחר שהוסר מן האש, לאחר שפסק הבשר מלזוב, שמא יחזור הבשר החם ויבלע ממנו. ויש מתירין בכל זה, וכן המנהג להתיר. (ואנו נזהרין לכתחלה, ומתירין בדיעבד).

ה⁶⁷. צלי שלא נמלח וחתכו על גבי ככר, אף על פי שיש בככר מראה אודם, מותר אם נצלה עד כדי שהוא ראוי

בשר, ומותר למלחן עם בשר. ואם נגמר אף החלבון, אפי' הקליפה הקשה עליו כמו שהיא נמכרת בשוק, נוהגין למלחה, אך יזהר שלא למלחה עם בשר. מיהו בדיעבד, אין לחוש. וכל שומן, אפילו של עופות, דינו כשאר בשר לענין מליחה והדחה.

ב. בני מעיים⁵⁸ בלא שומן שעליהם, אף על פי שאין מחזיקים בהם דם, מותר למלחם עם בשר. הגה: ויש אוסרים למלחם עם בשר, והכי נוהגין לכתחלה, ובדיעבד מותר.

ג. שומן הכנתא (פירוש שומן הדקים אינטריי"א בלע"ז) שעל הדקים, מלאה חוטים דקים מלאים דם ולפיכך יש אוסרים אותה לקדירה, אפילו על ידי חתיכה ומליחה. ועכשיו נוהגין היתר⁵⁹, ואותם חוטינן של דם כשאדם בקי בהם מותר ונפשלים היטב עד שלא ישאר אחד מהם.

סימן עו. דין בשר לצלי

א⁶⁰. הצלי אין צריך מליחה⁶¹, לפי שהאש שואב הדם שבו מעצמו. אבל אם דם אחר נטף על הצלי, אפי' אותו דם הוא צונן, לא אמרינן שהאש שואבו, ואוסר ממנו כדי נטילה⁶².

ב. רצה למלוח צלי ולאכלו בלא הדחה, עושה, ואין לחוש לדם שעל המלח. ויש מי שאומר דהני מילי כשמולחו וצולו מיד, אבל אם שהה במלחו, המלח בולע ונאסר, לפיכך מדיחו יפה קודם צליה⁶³. הגה: וי"א דצלי בעי הדחה תחלה (רמב"ן) וי"א דצריך גם כן קצת מליחה תחלה (רש"י). והמנהג להדיח תחלה וגם למלחו קצת כאשר נתחב בשפוד, וצולו מיד קודם שיתמלא המלח דם. מיהו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל, או מלחו בלא הדחה תחלה, ונצלה כד, מותר, ובלבד שלא שהה כד במליחתו בלא הדחה שיעור מליחתו, אבל אם שהה כל כך קודם שצלאו, אסור⁶⁵. ואין חילוק בכל זה

למלוח אפי' עם ביצה אחרת, לרמ"א (כאן) צריך מליחה, למהרש"ל אסור למלוח עם שאר בשר איסור

⁵⁸ יש ג' דיעות בזה, א) רבינו יואל אוסר אפי' בדיעבד, ב) תס' הרא"ש הרשב"א והר"ן מתירים לכתחילה משני טעמים, דם משרק שריק ולבני מעיים אין דם אלא ציר, וכך פסק הש"ע, ג) האו"ה סובר שלכתחילה מחמירים אבל בדיעבד מותר, וכך פסק הרמ"א.

⁵⁹ כך סובר הרשב"א, אבל הר"ן סובר שרק צליה מועיל.

⁶⁰ מח' ראשונים האם צריך מליחה לצלי: א) לתוס' והרא"ש לא דנורא מישאב שאיב ומה שלא פירש הו"ד האיברים וכ"פ השו"ע. ב) לרש"י צריך למלוח מעט וכ"פ הרמ"א בס"ב. ג) לרמב"ם צריך למלוח. / כתבו הש"ך והט"ז שמה שדם בעין אוסר בכ"ז זה לשו"ע, אבל לרמ"א שלא מחלק בין כחוש לשמן צריך שישים נגד הדם.

⁶¹ אפי' אין הצלי על האש (ש"ך).

⁶² ולא מועיל צליה כיון שזה דם בעין, אבל יש הרבה מקרים שלא מועיל מליחה אבל כן צליה: כמו בסי' ס"ט סעי' ב לרמ"א כשלא שהה שיעור מליחה, וגם בסי' ס"ט סעי' יב, וגם ס"ט סעי' טו לש"ע.

⁶³ אם שהה במלחו: כתב הט"ז אפי' פחות משיעור מליחה, ואם לא הדיח קודם הצליה ידחנו אח"כ.

⁶⁴ כתב המהר"א שמי שסובר שבעי מליחה בעי הדחה, ומי שלא מצריך מליחה גם לא בעי הדחה.

⁶⁵ ואם לא שהה שיעור מליחה לרמ"א והש"ך מותר בדיעבד, וְלַת"ח והט"ז אסור.

⁶⁶ לפי הרמ"א אומרים במליחה שהדם פירש ממקום למקום, ולש"ע לא, ויוצא ג' נ"מ: א' לצלות ולאכול בלי לבשלו, שלרמ"א בעי לצלותו כחצי צליתו (כאן) ולש"ע לא בעינן את זה, ב' בסי' ס"ט סעי' יא אם בישל בלי מליחה ויש ס' מה הדין של החתיכה, ג' בסי' ס"ט סעי' טו נמלח בכלי שלא מנוקב וחצי החתיכה בתוך הציר.

⁶⁷ מח' אמוראים אם המוהל היוצא מהבשר אחר הצליה מותר. ופסקו הראשונים כרבא שמותר דהוי חמר בשר. / מח' ראשונים אם חתך צלי על כלי עץ ונבלע הדם בכלי: לראב"ד אסור מפני מראית עין, ולרשב"א מותר וכ"פ הש"ך שאין לחלק ומותר גם מוהל עבה.

בציר בשר שלא נמלח, דאין זה מעכב הפליטה. ופשטיד"א יש לו כל דין בישול בקדירה, בין לקולא בין לחומרא.

סימן פז. באיזה בשר נוהג דין בב"ח והיאך נקרא בישול

א⁶⁹. כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה והוציא אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול אבל מדרבנן אסור בכל ענין. הגה: כל בשר בחלב שאינו אסור מן התורה מותר בהנאה.

ב. גדי לאו דווקא דה"ה שור שה ועז ולא שנא בחלב אם ולא שנא בחלב אחרת אלא שדבר הכתוב בהווה.

ג⁷⁰. אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אבל בשר טהורה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה מותר⁷¹ בבישול ובהנאה ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה מותר בבישול ובהנאה ואף באכילה אינו אסור אלא מדרבנן אבל דגים וחגבים אין בהם איסור אפילו מדרבנן: הגה ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו רק מדרבנן אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין כמו שנתבאר לעיל סי' ס"ו לענין דם.

ד⁷². אסור לבשל בחלב אשה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור. הגה: ונראה לפי זה דכל שכן דאסור לבשל לכתחלה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהור ודוקא בשר בהמה אבל בעוף דרבנן אין לחוש.

ה⁷². ביצים הנמצאים בעופות אם הם גמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמון אף על פי שהיא מעורה בגידים הרי זה גמורה ומותר לאכלה בחלב, אבל אם אין לה אלא חלמון

הפתי"ש כתב שהכל לפי המנהג ובחמאה וחלב יש להתיר. / מתי יש לעשות היכר – לרמ"א בשעת אכילת דברים שאיסורם מדאורייתא. ולש"ך אפי' בדברים שאיסורם מדרבנן.

⁷¹ לש"ך יש מח' בין השו"ע לרמ"א אם מותר לבשל בשר בהמה טמאה בחלב טהורה מפני מראית עין – לשו"ע מותר ולרמ"א אסור. / הט"ז חולק על הרמ"א ואוסר לבשל עוף בחלב אשה לכתחילה ורק במקום הפסד יש להקל.

⁷² מח' ראשונים מתי היא גמר הביצה ולפי"ז תהיה נפק"מ ממתי נחשבת פרוה: (א) רשב"א: כשיש לה חלבון וחלמון ואע"פ שהיא מעורה בגידים. (ב) רש"י: אם יש לה חלמון בלבד. והרא"ש הבין דווקא כשלא מעורה בגידים, והטור כתב אפילו מעורה. (ג) מרדכי: דוקא אם נגמרה ממש, שיש לה קליפה קשה. (ד) האורחות חיים: שנגמרה בקליפתה הדקה. (ה) רבינו יונתן: כל שנעקר מהאשכול אפילו בלי קליפה דקה נחשבת גמורה וכ"פ השו"ע. / תרנגולת שהכה בזנבה ונשרו ביצים מעורות בגידים אסור לאוכלה כיון שזה אבר מן החי דאורייתא משא"כ כאן שבוי"ח מדרבנן.

לאכילה לרוב בני אדם, (דהיינו חצי צלייתו. וה"ה שהמוהל בלא ככר נמי שרי).

ו. בשר שצולין בלא מליחה, אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוטף ממנו, עד שיצלה עד שיהא ראוי לאכילה על ידי צליה זו.

סימן עז. עופות שנמלאו בשר שלא נמלח

א. ⁶⁸עופות או גדיים שממלאים אותם בשר שלא נמלח, אם לצלי, מותר אפילו פיהם למעלה, ואפילו אם נמלח החיצון, דכמו שבולע דם המילואים כך פולטו. הגה: וכ"ש אם נמלח הפנימי ולא החיצון, דשרי, דנורא משאב שאיב הדם מן החיצון ואינו נבלע בפנימי. ולקדרה אסור עד שימלח חיצון לבדו ופנימי לבדו, אבל אם לאחר שמילאו מלח החיצון, אינו מפליט דם שבפנימי. הגה: וכל זה בדיעבד, אבל לכתחלה אין לעשות שום מולייתא, רק אם נמלחו שניהם. וכל זה מיירי שאין במולייתא זו רק בשר או עשבים, אבל אם יש שם בצים הנקרשים, דינו כאלו נתבשל בקדירה, ואפילו בדיעבד יש לאסרו אם לא נמלחו שניהם. בשר שלא נמלח ולא הודח שנצלה עם בשר שנמלח והודח, מותר בדיעבד. אבל לכתחלה אסור לצלות בשר שנמלח עם הבשר שלא נמלח, ואפי' הודח.

סימן עח – דין שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

א. הטופל בצק בעוף שלא נמלח, אף על גב דבגמרא מפליג בין סמידא לשאר קימחי ובין אסמיק ללא אסמיק, אנו השתא לא בקימחי במלתא, ובכל גוונא יש לאסור. אבל אם נמלח, ושהה כדי מליחה ואחר כך הודח, מותר בכל גוונא. הגה: ודוקא לטפל בבצק, אסור, אבל מותר למשוך בשמן או

⁶⁸ נחלקו הראשונים אם בעי מליחה לפנימי, לרש"י כן, וכך דעת הרמ"א, ואילו לר"ת לא, וכך דעת השו"ע.

⁶⁹ האם צליה וטיגון בכלל בישול? לר"ח כן, למח"י לא והפמ"ג מיקל בהפס"מ. / האם לוקים על איסור הנאה של בו"ח? לרמב"ם לא ולראשונים כן. הנפק"מ בכמה מתחייב על איסור הנאה? לרמב"ם אפילו קצת, ולראשונים דווקא בחצי שיעור ולא בפחות. / כבוש אסור מדרבנן כיון שאינו דרך בישול, ונחלקו אם אסור בהנאה. / פתי"ש: חמאה שהתבשלה בסיר בשרי האם אסור להשתמש בה לנר חנוכה? לשע"א אסור משום הנאה ובישול, ולפמ"ג מותר.

⁷⁰ איסור חל על איסור – האם בנוסף לאיסור בו"ח יש איסור מאכלות אסורות? לט"ז לא, וש"ך ובו"ח כן. הבי"י סובר שעובר על מאכלות אסורות ולא על בו"ח. / האם עובר באכילה של נבילה עם בו"ח? לנוב"י לא, כיון שעובר על נבילה בלא"ה. ולגבי איסור הנאה מח' הנוב"י והפרמ"ג. / בשר חיה בחלב – לר"ע מדרבנן, ולר"י מדאורייתא. לשו"ע ועוד מדרבנן. הנפק"מ אם אסורים בבישול ובהנאה. / דגים בחלב – הבי"י כתב שמותר ומפני הסכנה אסור. הדרכ"מ כתב שזה דוקא דגים ובשר.

אסור לבשלם בחלב, אבל אם אכלם בפני"ע מותר לאכול אחריהם גבינה.

ו. המעושן והמבושל בחמי טבריה אין לוקין עליו וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר או שבישל דם בחלב פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב: הגה וחלב זכר לא מיקרי חלב כלל ואם נפל לתוך קדירה של בשר אינו אוסר אבל חלב מתה ומי חלב אוסרים המאכל כמו חלב עצמה ואפילו בבישול יש לאסור לכתחלה. י"א דאסור לחתות האש תחת קדירה של עובד כוכבים לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר והמתנה תחת קדירה שלהם בא לידי בישול בשר בחלב. עוד כתבו דאין לערב מים שהדיחו בהם כלי בשר עם מים שהדיחו בהם כלי חלב וליתן לפני בהמה דאסורים בהנאה. עוד כתבו דהכלי שעושין בו מים לחפית הראש אין לשמש בו דעושין אותה מאפר שעל הכירה ורגילות הוא להתערב שם בשר וחלב, ולכן יש לאסור גם כן להשתמש מן הקדרות של התנורים שבבית החורף משום דנתזים עליהם לפעמים בשר וחלב מן הקדרות שמבשלים בתנורים, ובדיעבד אין לחוש בכל זה ואף לכתחלה אין בזה אלא חומרות בעלמא והמיקל לא הפסיד.

ז. המבשל שליל בחלב חייב וכן האוכלו, אבל המבשל שלא או עור וגידים ועצמות ועיקרי קרניים וטלפים הרכים פטור וכן האוכלם פטור:

ח. יש מי שאומר דנסיובי דחלבא (פ"י חלב המתמצת מקפאון הגבינה) אינם בכלל מי חלב ואסור מן התורה אלא מי חלב היינו אחר שעושים הגבינה מבשלים הנסיובי והאוכל צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא זהו הנקרא מי חלב:

ט. חלב הנמצא בקיבה אינו חלב, ומותר לבשל בו בשר אפילו בצלול שבה ויש מי שאוסר (וכן נוהגין).

י. חלב הנמצא בקיבה, הגה: לכתחלה אין להניחו בקיבה עד שיצטנן החלב בתוך הקיבה, אבל בדיעבד אין לחוש עד שנמלח

⁷³ במשנה טריפה שינקה מהכשרה קיבתה מותרת. ובגמ' אמר ר"י משנה זו קודם חזרה נאמרה. עוד בגמ' קיבה שבישלה בחלבה אסורה. לפי"ז נחלקו הראשונים מה דין חלב הנמצא בקיבה: א) לרש"י כדן חלב רגיל וכמשמע בגמ'. ב) לר"י ולרמב"ם כפרש והאיסור בגמ' קודם חזרה וכ"פ השו"ע בסתם. ג) ר"ת מחלק בין צלול שדינו כחלב לקרוש שדינו כפרש. כתב הש"ך שמשום מראית עין יש לחוש לרש"י ולאסור, ומהרש"ל אסר מדינא.

⁷⁴ קיבה שנמלחה עם חלבה: לרש"י ור"ת כל אחד לשיטתו וכדלעיל. ונחלקו בדעת הר"י והרמב"ם: לר"ש מותר והוי כפרש. ולר"י אסור שכשנמלחה קיבלה טעם מהבשר וחשיב בב"ח. וכ"פ השו"ע. וכתב הש"ך שאם נמלח לצלי יש להקל. / מדוע סגי בשישים והרי זה מעמיד? תירץ הש"ך שאיסור מעמיד הוא דוקא באיסור ממש משא"כ כאן שזה אסור מחמת תערובת בב"ח.

בקיבתה או שעמד בו יום אחד ואז אסור להעמיד בו. הגה: ואם העמיד בו אם הוא הצלול אוסר כל הגבינות עד שיהא סי' בחלב שהעמיד נגד הקיבה האסורה. ואם היה סי' בחלב הכל מותר. ואם היה הקיבה קרושה אינה אוסרת כלום אפי' לא היה סי' בחלב נגד הקיבה. ואם היה הקיבה צלול מתחילה ונקרש יש לו דין צלול, ויש מקילין בזה, ובמקום הפסד יש להקל. עור הקיבה לפעמים מולחים אותו ומייבשין אותו ונעשה כעץ וממלאים אותו חלב מותר דמאחר שנתייבש הוי כעץ בעלמא ואין בו לחלוחית בשר:

יא. אם העמיד גבינה בעור קיבת כשרה, אם יש בה טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת. אבל המעמיד בעור קיבת נבילה וטריפה ובהמה טמאה אוסר בכל שהוא הגה: משום דדבר האסור בעצמו ומעמיד אפילו באלף לא בטיל ודוקא שלא היה שם מעמיד אחר רק האסור אבל אם היה שם ג"כ מעמיד היתר הוי זה וזה גורם ומותר אם איכא סי' נגד האסור.

סימן פח. שלא להעלות בשר על שלחן שאוכלין גבינה

א⁷⁵. אפילו בשר חיה ועוף אסור להעלותו על שלחן שאוכל עליו גבינה שלא יבא לאכלם יחד, אבל בשלחן שסודר עליו התבשיל מותר ליתן זה בצד זה.

ב⁷⁶. הא דאסור להעלותו על השולחן דוקא בשני בני אדם המכירים זה את זה אפילו הם מקפידים זה על זה, אבל אכסנאים שאין מכירים זה את זה מותר, ואפילו המכירים אם עשו שום היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או אפילו אוכלים על מפה אחת ונותנים פת להיכרא מותר. הגה: ודוקא שאין אוכלין מן הפת המונח ביניהם להיכר, אבל אם אוכלין ממנו לא הוי היכר דבלאו הכי הפת שאוכלים ממנו מונח על השלחן, אבל אם נתנו ביניהם כלי ששותין ממנו ובלאו הכי אין דרכו להיות על השלחן הוי היכר אע"פ ששותין

⁷⁵ במשנה אין מעלים בשר וחלב על שולחן אחד, באיזה שולחן אמרו בשולחן שהוא אוכל אבל בשולחן שהוא סודר עליו את התבשילים נותן זה בצד זה ואינו חושש. / ש"ך: העלאה על שולחן אחד בשאר איסורים – אם לא בדילי מיניה אינשי כמו בב"ח וחמץ אסור אבל מאכלות אסורות דבדילי מותר שאין חשש שיאכל.

⁷⁶ בהיתר שני אכסנאים שאוכלים בו"ח בשולחן אחד נאמר שאסור דוקא כעין תפיסה אחת. ויש שני פירושים בתוס': ללא היכר, שמכירים זא"ז. ופסק השו"ע שאם מכירים יעשו היכר. / המהרש"ל חולק על השו"ע וסובר שאם אינם אחים אע"פ שמכירים מהני שמקפידים זע"ז. / היכר: פת – אם לא אוכלים ממנו. קנקן – אם לא רגיל להיות על השולחן. מנורה – ביום הוי היכר ובלילה לא הוי היכר וצריך שתהיה גבוהה קצת. / הפת"ש הביא שני היתרים נוספים: לרש"ל אם יושבים במרחק גדול. ולמשאת בנימין אם יושבים אחרים עמהם.

שהם נדבקים בחניכים (פירוש מקום שהוא למעלה מבית הבליעה קרוב לשיניים) **ואין מקנחים יפה, ואחר כך ידח פיו במים או ביון. במה דברים אמורים בבשר בהמה וחיה אבל אם בא לאכול בשר עוף אחר גבינה אינו צריך לא קנוח ולא נטילה.** הגה ויש מחמירין אפילו בבשר אחר גבינה, וכן נוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה אפילו בשר עוף כמו גבינה אחר בשר ויש מקילין ואין למחות רק שיעשו קנוח והדחה ונט"י מיהו טוב להחמיר.

79. אכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה והנטילה ביניהם אינה אלא רשות (ויש מצריכים נטילה) **אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה אחר תבשיל של בשר או הבשר עצמו אחר תבשיל של גבינה חובה ליטול ידיו.** הגה: ושומן של בשר דינו כבשר עצמו, ונהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר כמו אחר בשר עצמו ואין לשנות ואין לפרוץ גדר, מיהו אם אין בשר בתבשיל רק שנתבשל בקדירה של בשר מותר לאכול אחריו גבינה ואין בו מנהג להחמיר, וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב מיהו יש ליטול ידיו ביניהם ואפילו לא יאכל בשר ממש רק תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה אם נגע בהם בידיו. שמש המשמש בסעודה ואינו נוגע באוכלין אינו צריך נטילה דלא הצריכו נטילה רק לאוכלים.

80. מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכל עם הגבינה, ואסור לאכול גבינה על המפה שאכלו בה בשר (וכן להפך אסור), **וכל שכן שאסור לחתוך גבינה אפילו צוננת בסכין שרגילין לחתוך בשר, ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בה בשר.** הגה: וכן להפך נמי אסור

וכ"פ השו"ע, ולר"ן והרא"ש חיה דינה כעוף. / כתב הש"ך שלא משנה הסדר בקינוח והדחה / מח' ראשונים האם ביום צריך קינוח לידים: לר"פ כן כיון שגבינה היא שומנית ולפעמים לאו אדעתא, ולראשונים מספיק לעיין. / מח' ראשונים האם עושים הדחה בשאר משקים, לרש"ל כן, ולראשונים לא.

79 מח' ראשונים כשאוכל תבשיל אחר תבשיל (בשרי וחלבי) האם צריך ליטול ידים ביניהם: לטור רשות וכ"פ השו"ע, ולש"ד חובה כיון שנדבק בידים וכ"ד הרמ"א. / תבשיל בשרי ואח"כ גבינה ולהיפך: לטור חייב ליטול ידים וכ"פ השו"ע, ולאוי"ה דינו כבשר עצמו ובעי המתנה. / שומן: דינו כבשר וה"ה לשומן אוו. שומן עוף: לש"ך הוי כממשות בשר. ירקות שמעבים את המרק: לר"י כבשר ממש. / הרמ"א התיר כשבישל פרווה בסיר בשרי שלא צריך להמתין, וביאר הש"ך שאפילו כשהסיר לא נקי ויש בו קצת ממשות מהבשר ואפי' שאין שישים, דאלי"כ מותר מדין נ"ט בר נ"ט. / הש"ך חולק על הרמ"א וסובר שמלצר צריך נטילה.

80 פת"ש: בזמנינו שאוכלים בקערות אין לחוש לשתי מפות. / הרמ"א הצריך נעיצה בקרקע: מהש"ך משמע שקאי על שני המקרים. ולט"ז דוקא כשחותך גבינה צריך נעיצה אבל אם חותך לחם לאכול עם גבינה סגי בקינוח. / מח' אם נעיצה בקרקע היא לכתחילה.

מן הכלי וכל שכן אם נתנו שם מנורה או שאר דברים שעל השלחן דהוי היכר. ויהיו זהירים שלא לשתות מכלי אחד משום שהמאכל נדבק בכלי וכל שכן שלא יאכלו מפת אחד וכן נוהגין ליחד כלי של מלח לכל אחד בפני עצמו כי לפעמים טובלים במלח ונשארו שיורי מאכל במלח.

סימן פט. שלא לאכול גבינה אחרי בשר. ובו ד' סעיפים

77. אכל בשר אפי' של חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה שש שעות, ואפילו אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השיניים צריך להסירו, והלועס לתינוק צריך להמתין. הגה: ואם מצא אחר כך בשר שבין השיניים ומסירו צריך להדיח פיו קודם שיאכל גבינה, וי"א דאין צריכין להמתין שש שעות רק מיד אם סלק ובירך ברכת המזון מותר על ידי קנוח והדחה. והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת ואוכלין אחר כך גבינה, מיהו צריכים לברך גם ברכת המזון אחר הבשר דאז הוי כסעודה אחרת דמותר לאכול לדברי המקילין אבל בלא ברכת המזון לא מהני המתנת שעה, ואין חילוק אם המתין השעה קודם ברכת המזון או אח"כ. ואם מצא בשר בין שיניו אחר השעה צריך לנקרו ולהסירו וי"א דאין לברך ברכת המזון על מנת לאכול גבינה אבל אין נוהרין בזה, ויש מדקדקין להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה וכן נכון לעשות.

78. אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם, ואם הוא בלילה שאינו יכול לעיין אותם היטב צריך לרחצם, וצריך לקנח פיו ולהדיחו, והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה וכן בכל דבר שירצה חוץ מקימחא ותמרי וירקא לפי

77 בגמ', אמר מר עוקבא אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחריתא אכילנא. נחלקו הראשונים כמה זמן יש להמתין: א) לרש"י והרמב"ם שש שעות. אולם חלוקים בטעמים: לרש"י משום טעם הבשר. לרמב"ם משום הבשר שבין השיניים. נפק"מ בין הטעמים: לועס לתינוק, ובשר שבין השיניים אחר שש שעות. ב) לתוס' מסעודה לסעודה, והיינו סילוק השולחן. ג) לשערי דורא ועוד מהראשונים המנהג להמתין שעה בין בשר לחלב אע"פ שהוא מנהג בלי מקור. השו"ע פסק להמתין שש שעות וגם הלועס לתינוק, וכשיש בשר בין השיניים צריך לנקר, וכשני הטעמים לחומר. / לנוהגים לאכול מסעודה לסעודה, כתב הט"ז שיש להתרחק מהם. / לנוהגים המתנת שעה, האם צריך קינוח והדחה? לש"ך לא אא"כ יש לו בשר בין השיניים. ולט"ז חייב.

78 תני אגרא חמוה דרב אבא עוף וחלב נאכלים באפיקורין. ונחלקו בזה: לרמב"ם דוקא גבינה ואח"כ עוף אבל הפוך צריך לחכות שש שעות. ולרמב"ם אין הבדל מה אוכל אחר מה ולא צריך להמתין כלל. / מח' ראשונים מה דין בשר חיה: לרמב"ם כבשר בהמה וביאר ר"ת כיון שעוף לא נסרך בפה משא"כ חיה

בלא בשר, ואפילו נתייבש החכל. ואם עבר ובשלו בקדירה לבדו, בדיעבד מותר אם נקרע שתי וערב וטחו בכותל. מיהו אם נתייבש, דהיינו לאחר שלשים יום, אם עבר ובשלו אפילו עם בשר, מותר בדיעבד. ולעשות פשטי"דא מן הכחל, בלא בשר, נהגו בו היתר, אם אין אופין הפשטי"דא במחבת, אבל במחבת דינו כמו בשול בקדירה. ויש פרושים המחמירים בכל פשטי"דא, אם לא נתייבש הכחל תחלה. יש מחמירין שלא לאפות פשטי"דא כחל עם של בשר בתנור קטן, רק יש להניח אחד בפי התנור. וטוב ליהזר לכתחלה, כי אינו אלא חומרא בעלמא.

ג. מותר לחתוך כחל רותח בסכין שחתכו בו בשר (וכל שכן כחל חי אף על פי שהוא מלא חלב). וכן מותר לחתוך בשר בסכין שחתכו בו כחל. וכן הדין לאכול זה בכלי שאכלו בו זה. הגה: וה"ה לצלות זה בשפוד שצלו בו זה. והוא הדין דמותר להניחו בקערה עם בשר צלי, אפילו שניהם חמים, דלאחר צליית הכחל דינו כשאר בשר לכל דבר. ודוקא שנצלה כדינו, דהיינו שקרעוהו תחלה שתי וערב וטיחה בכותל, אבל אם עבר וצלאו בלא קריעה, או קריעה מועטת, כל דברים אלו לכתחלה אסורים, ובדיעבד הכל מותר. ואם קרעוהו כדינו וצלאו, אף על פי שמצא אחר כך גומות מלאות חלב, אין לחוש. וכן אם הניחו כך שלם, קודם צלייתו, עם חלבו יום שלם, מותר. ולא אמרינן כבוש כמבושל בכי האי גוונא.

ד. לצלות כחל או למולחו עם הבשר, דינו כדין צליית או מליחת כבד עם בשר. ויש מי שמתיר למלוח כחל על הבשר. הגה: ואין למולחו עם בשר; אבל בדיעבד, בכל ענין מותר. עור הקיבה, לאחר שהוסר חלבו מתוכו והודת, יש לו דין שאר בשר ומותר למלחו עם שאר בשר, ואין לו דין כחל כלל.

סימן צא. דין בשר וחלב שנתערבו. ובו ח' סעיפים

82א. בשר וגבינה שנגעו זה בזה מותרים אלא שצריך להדיח מקום נגיעתן ומותר לצור אותם במטפחת אחת ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה.

83ב. כל מידי דבעי הדחה, כגון להניח בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן, אסור לכתחלה דילמא אכיל בלא

בדיעבד כגון שבישלו? מותר לכו"ע (אפי' שבקליפה בסימן צ"א ס"ד זה מחלוקת).

83 בגמ' מדברי אביי לעיל "מי לא בעי הדחה" ש"מ שדבר שאין דרכו להדיח אסור להניח שמא ישכח אח"כ להדיח. / מדוע ביבש אסור להניח דבר שאין דרכו להדיח והרי אין דבר קשה יוצא ביבש? א) תלוי איך בלע הכלי, אם בלע בחם אסור ובקר מותר. ב) תלוי אם הכלי נקי או מלוכלך. ג) תלוי מה מניח בכלי, לח או יבש. ד) תלוי אם הכלי בן יומו. להלכה: הש"ך נקט שתלוי אם מלוכלך או נקי והטעם שלא יכול להיות כמו התירוץ הראשון שהרי אפילו אם בלע בחמין והכלי נקי אז לא צריך הדחה. וכ"ז דוקא בכלי רגיל אבל לא בכלי חרס שצריך הגעלה, וגם צריך שזה יהיה רק באקראי. הט"ז נקט כתירוץ הראשון שתלוי איך

מיהו ע"י נעיצה בקרקע קשה שרי אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר ונהגו לרשום של חלב ואין לשנות מנהג ישראל.

סימן צ. דיני כחל. ובו ה' סעיפים

81א. הכחל (פי' הדד של הבהמה) אסור מדברי סופרים שאין בשר שנתבשל בחלב שחוטא אסור מן התורה לפיכך אם קרעו ומירק החלב שבו מותר לצלותו ולאוכלו ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב מותר לבשלו עם הבשר וכחל שלא קרעו בין של קטנה שלא הניקה בין של גדולה אסור לבשלו ואם עבר ובשלו בפני עצמו (וכ"ש אם צלאו) מותר לאכול ואם בשלו עם בשר אחר משערין אותו בששים וכחל מן המנין כיצד אם היה הכל עם הכחל כמו ששים בכחל הכחל אסור והשאר מותר ואם היה בפחות מששים הכל אסור בין כך ובין כך אם נפל לקדירה אחרת אסור אותה ומשערין בו בס' כבראשונה שהכחל עצמו שנתבשל נעשה כחתיכה האסורה ואין משערין בו אלא כמות שהוא בעת שנתבשל לא כמו שהיה בשעה שנפל: הגה ויש אומרים דאם נפל תחילה לקדירה שאין בה ס' ונאסר הכחל אם נפל אחר כך לקדירה אחרת אין הכחל מצטרף לס' וכן עיקר:

ב. נהגו שלא לבשלו עם בשר כלל. ולבשלו בלא בשר, בטיגון או בפשטי"דא, מצריכין קריעה שתי וערב וטיחה בכותל; ולצלי, קריעה שתי וערב. הגה: ואם עבר ובשלו, אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל, יש להתיר בדיעבד במקום הפסד מרובה, אבל בלאו הכי אין להתיר. ומה שנהגו לקרעו ולחתכו כמה פעמים שתי וערב על פני כולה, עדיף ומהני יותר מטיחה בכותל. ולצלי, נוהגין לכתחלה לקרעו שתי וערב וטיחה בכותל. מיהו אם עבר וצלאו, אפילו בלא קריעה, שרי, אם נצלה לחוד בלא בשר עמו. ואם נצלה עם בשר עמו, אם נקרע שתי וערב וטחו בכותל, שניהם מותרים; ואם לאו, העליון מותר והתחתון אסור. ואין לאסור שניהם, שמא נתהפך השפוד, דבדיעבד לא מחזקינן איסורא, אבל לכתחלה אין לצלותו עם בשר כלל. ולקדירה בלא בשר, נוהגין בו איסור לכתחלה. וה"ה לטגן, אפילו

81 האם אומרים חנ"נ בדרבנן דהיינו כשלא היה שישים כנגדו האם נעשה חנ"נ ויאסור מדין חנ"נ? לרמב"ם ל"א וכ"פ השו"ע, ולרשב"א אמרינן וכ"פ הרמ"א והט"ז. והפרמ"ג פקפק בזה / אם שחט את הבהמה ולא הוציא את חלבה ממנה ל"א דהוי כבוש כמבושל כיון דהוי תרי דרבנן.

82 גמ' צורר אדם ובלבד שלא יגעו.... אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי. / לש"ך כל הדין הזה בלח אבל ביבש לא צריך שום דבר. ומוסיף הפת"ש שגם ביבשים אם זה חריף צריך הדחה / מה הדין באיסור שמנונית? לחו"ד מספיק הדחה. ולפמ"ג צריך שפשוף. / מה הדין שמנונית ודוחקא? לכו"ע צריך שפשוף. / מה הדין בדבר רך כקישוא? צריך גרידא / מה הדין

לאחר שהדיח, הוי אינו נאכל מחמת מלחו, וכל זמן שלא שראו במים דינו כרותח, לאסור כדי קליפה. ואין חילוק בין מליח עליון ותפל תחתון למליח תחתון ותפל עליון, לעולם המליח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו. הלכך בשר וגבינה המלוחים שנגעו זה בזה, צריך לקלוף שניהם מקום נגיעתם. ואם אחד מהם מלוח והשני תפל, המלוח מותר בהדחה והתפל צריך קליפה. הגה: וי"א דבכל מליחה אנו משערין בסי'. ועיין לקמן סימן ק"ה כיצד נוהגין. והא דטהור מלוח וטמא תפל שרי, היינו שהטמא יבש, אבל אם הוא דבר צלול, נאסר הטהור, מאחר שאינו נאכל מחמת מלחו, בולע האיסור שאצלו ושניהם אסורים. ודוקא שהטהור לח קצת, אבל אם הוא יבש לגמרי, אינו בולע מדבר לח שאצלו. ואם הם יבשים, אפילו הם מלוחים, או לחים ולא מחמת מליחה, סגי בהדחה. הגה: כל ציר מבשר שנמלח, אפילו לא נמלח רק לצלי, חשוב רותח. ולכן אם נפלה ציר על הגבינה או על כלי, אוסר. אפילו במקום שאין הבשר אוסר, דלא נחשב רותח, מכל מקום הציר חשוב אינו נאכל מחמת מלחו. וציר של בשר שאוסר, שנפל על הכלי, צריך הגעלה. ואם הוא כלי חרס, צריך שבירה. ואם לא נפל רק על מקום אחד, בכלי עץ וכיוצא בו, קולף מקומו, ודיו.

ו. היכא אמרינן דאינו אסור אלא כדי קליפה, כשאין שום אחת מהחתיכות שמינה, שאם היתה שמינה כולה, אסורה, (ע"ל סימן ק"ה סיי"א). וכן חברתה אסורה כולה, מפני שהשומן מפעפע (ועיין לקמן סימן ק"ה).

*87. הא דמפלגינן בין נאכל מחמת מלחו לאינו נאכל מחמת מלחו, הני מילי בבשר חי, אבל צלי רותח שנפל

⁸⁶ סעיף זה מדבר מתי מליחת הדבר מחשיב אותו כרותח לאסור דבר הנוגע בו. / אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח. נחלקו הראשונים כמה מליח אוסר? לרמב"ם ורמב"ן הכל. לרא"ה נטילה. לשאר הראשונים קליפה וכ"פ השו"ע. לרמ"א במליחה אסור כולו כיון שאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן. / האם יש תתאה גבר במליחה (בכחוש אבל בשמן עיין ק"ה סיי"א שצריך שישים)? הרשב"א סובר שיש, ולראשונים לא וכ"פ הרמ"א / גמי מליח שאינו נאכל מחמת מלחו: א) לרש"י כדרך שמולחים להצניע. ב) ולתוס' כדרך שמולחים לדרך. ג) לר"ת כדרך שמולחן לקדירה. ד) לערוך כדרך שמולחין לצלי. השו"ע כר"ת והרמ"א כהערוך. וכתב השו"ע שאם מלח לדרך צריך שריה ולא מספיק הדחה. / האם נחשב כרותח לפני זמן מליחה? לשו"ע בדם אסור ובשאר איסורים כמו נבילה וחלב מותר. הש"ך חולק ואוסר בכל האיסורים אפילו בהפסד מרובה / האם המלח בצד אחד נחשב רותח? לתוס' ולסמ"ק לא ולרשב"א כן, וכ"פ הרמ"א. / האם אומרים שתי חומרות ביחד כגון שמלח כדרך שמולחים לצליה וגם שלא בקיאים בין כחוש לשמן? לרעק"א לא, ולפמ"ג כן.

⁸⁷ בגמ', ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חנינא בריה דרבא מפשרוניה, אמר רבא מאן חכים למישרי כהאי גוונא אי לאו רב חנינא דגברא רבה הוא קסבר כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח הני מילי היכא דאינו נאכל מחמת מלחו אבל

הדחה, ודוקא מבושל דלאו אורחי' בהדחה, אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחילה. הגה: ודוקא דבר שיש בו לחלוחית קצת, אבל דבר יבש ממש אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה כלל וע"ל סימן קכ"ב.

*84. צריך לזהר שלא יגע בשר בלחם, שאם יגע בו בשר, אסור לאוכלו עם גבינה. וכן יזהר שלא יגע בו גבינה, שאם יגע בו, אסור לאוכלו עם בשר.

*85. בשר וחלב רותחין שנתערבו יחד, ואפילו בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח, הכל אסור, משום דתתאה גבר. אבל חלב רותח שנפל על בשר צונן, או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן, קולף הבשר, ושאר הבשר מותר. ובמקום שהבשר צריך קליפה, אם לא קלפוהו ובשלו כד, מותר בדיעבד. והחלב מותר כולו. ואם נפלו זה לתוך זה צוננין, מדיח הבשר, ומותר.

*86. מליח, שאינו יכול ליאכל מחמת מלחו, דהיינו כעין מליח שמולחים לקדירה, ושהה כדי מליחה לקדירה, כל זמן שלא הדיחו מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו. הגה: וי"א דלאחר ששהה במלחו שעור מליחה לא מקרי אח"כ רותח. ולצורך גדול, כגון בהפסד מרובה והוא לצורך סעודת מצוה, יש לסמוך אמקילין. אבל בלאו הכי, אין להקל כלל. אפילו לא נמלח הבשר משני צדדין, רק מצד אחד, כל שנמלח מליחה שאינו נאכל מחמת מלחו, מחשב רותח. אבל כל שלא נמלח כל כך, מחשב צונן, אפילו נמלח משני צדדין. וי"א דאנן אין בקיאים בדבר, ויש לנו לחשב אפילו מליחת צלי כרותח. וטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה. ומליח כעין מליח דבעי לה לארחא, אפילו

בלע כמו שכתב הדר"מ, ולא יכול להיות התירוץ של מלוכלך כיון שאם זה מלוכלך אסור אפילו בדרכו להדיח. נפק"מ: א) כלי שבלע בחמין, האם מותר להניח צונן לח שאין דרכו להדיח – לט"ז אסור, לש"ך מותר. ב) כלי מלוכלך, האם מותר להניח דבר שדרכו להדיח כגון בשר חי? לט"ז אסור ולש"ך מותר.

⁸⁴ האם מועיל הדחה ללחם? לש"ך מועיל הדחה ודוקא החלק הקשה, ולכנה"ג לא מועיל, והראיה שהרי השו"ע כתב שאסור לאוכלו ולא כתב את הפתרון.

⁸⁵ מח' רב ושמואל האם תתאה גבר או עילאה גבר. קיי"ל כשמואל דתתאה גבר כיון שיש שתי ברייתות כמותו. ובכ"ז אם התחתון קר צריך קליפה כיון דאדמיקר לה א"א דלא בלע פורתא. / האם מצריכים קליפה בחלב? לריב"א צריך, ולתוס' לא צריך קליפה וכ"פ השו"ע. דעת הט"ז כריב"א וצריך שישים בחלב כנגד מקום הנגיעה. והש"ך כהשו"ע / הסיבה שהרמ"א התיר כשבישלו את הבשר ללא קליפה כיון שזה דומה לחלב שלר"י מותר. מקשה הש"ך והרי מצינו בכמה מקומות שאם לא קילף אסור. ועוד שמלא ראשונים סוברים כריב"א. ולכן ביאר שהרמ"א היקל בבשר שנבלל ואינו מכירו אבל אם מכירו צריך שישים כנגד הקליפה. ורעק"א והמג"א תירצו שכאן מדובר שנשפך בבת אחת ואם היה שופך בנחת היה אוסר כולו כמו בעכבר בסימן ק"ד.

כולה אסורה). ומשערין בכולה, אם היה בכל מה שיש בקדירה מהחתיכות והירק והמרק והתבלין כדי שתהא חתיכה זו אחד מששים מהכל, החתיכה אסורה והשאר מותר. במה דברים אמורים, בשלא ניער הקדירה בתחלה כשנפל החלב, אלא לבסוף, ולא כיסה. אבל אם ניער מתחלה ועד סוף, או שכיסה משעת נפילה ועד סוף, הכל מצטרף לבטל טעם החלב. הגה: וכן אם לא ניער כלל, לא בתחלה ולא בסוף, ולא כיסה כלל, אם יש סי' בקדירה נגד טיפת חלב שנפל, אינו אסור רק החתיכה לבד, ושאר הקדירה מותר. וכן אם ניער בתחלה או כיסה מיד, אף על גב דלא ניער ולא כיסה לבסוף, כל הקדירה מצטרף, והוא שניער וכיסה מיד שנפל שם האיסור. וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות, ולא נודע לאיזו חתיכה נפל, נוער את הקדירה כולה עד שישוב ויתערב הכל, אם יש בקדירה כולה טעם חלב, אסורה. ואם לאו, מותרת. ואם לא נמצא עובד כוכבים שיטעום ונסמך עליו, משערים בששים (עכ"ל למנ"ס). הגה: ויש חולקין וסבירא להו דאינו מועיל מה שנוער הקדירה, אם לא שניער מיד שנפל האיסור (טור). והכי נהוג.

ג. כשנאסרה החתיכה מחמת החלב, נעשית כל החתיכה איסור, ואם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה. ואם מכירה, משליכה, והאחרות מותרות. ואם אינו מכירה, הרוטב מותר, וכל החתיכות אסורות, אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד.

⁸⁷ נידון א: טיפת חלב שנפלה לחתיכה אם יש בנו"ט אסור ואם לאו מותר. / כל הויכוח זה החלב נגד הברש ולא כנגד כל הסיר. נחלקו הראשונים במה מדובר, לר"י כל החתיכה בחוץ ולכן הסיר לא מצטרף אבל חצי בפנים חצי בחוץ היה מצטרף. ולרש"י אפילו חציה ברוטב הסיר לא מצטרף. נחלקו להלכה הש"ך והט"ז. הש"ך כר"י והט"ז כרש"י לחומרא. עוד נחלקו בדעת השו"ע והרמ"א כל אחד לשיטתו. הדרכ"מ הסתפק בדעת רש"י אם אחרי שנאסר החלק שבחוץ נאסר גם החלק שבתוך החתיכה, וגם בזה נחלקו הש"ך והט"ז. / נידון ב: אחרי שהחתיכה נאסרה הכל מצטרף לבטל את החתיכה, מדוע לא יצרף בהתחלה? לר"י בהתחלה לא ניער רק בסוף, ולרש"י אפשר להסביר אפילו בלא ניער אלא שס"ל שגם החלק שלמטה נאסר לאחמ"כ. / נידון ג: בגמ' מבואר שאם לפני נפילה היה מנער היה מצטרף. נחלקו עד מתי צריך לנער? לרמב"ם מתחילה ועד סוף כדי שיהא ניעור יפה יפה. / נידון ד: הרמב"ם כותב שאם נפל טיפת חלב לחתיכה ולא נודע לאיזו חתיכה נוער את הקדירה וכולם יתערבו בשישים ומותר. מקשה הטור אם נפל לרוטב מדוע צריך לנער, ואם נפל לחתיכה איך מנער והרי אין מבטלים איסור לכתחילה? א) תירץ המהר"ם בן חביב שהחתיכה חוץ לרוטב וכשמנער מיד זה מועיל. ב) הבי"ט – החתיכה בתוך הרוטב והניעור מועיל כדי שיתערב יפה יפה. ג) הש"ך והט"ז – החתיכה חוץ לרוטב ומדובר שלא יודע איזו היא ולכן אין איסור של מבטל לכתחילה כיון שהאיסור תלוי בידיעה, וזה דומה לסימן קי"א כל שעתיד להתערב כנתערב דמי.

למליח, אפילו נאכל מחמת מלחו, בעי קליפה. ואם יש בו בקעים, או שהוא מתובל בתבלין והוא צלי רותח, כולו אסור. הגה: וה"ה אפוי ומבושל. וי"א דאפילו הם צוננים, דינא הכי, וכן יש לנהוג אם אין הפסד מרובה.
ח. אין בשר בחלב נאסר ע"י מליחה או ע"י כבוש, אלא באכילה, אבל לא בהנאה.

סימן צב - אם נפל חלב לקדירה של בשר

⁸⁸ כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח, טועם העובד כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת, אפילו בפחות מששים, ואותה חתיכה אסורה. במה דברים אמורים, כשקדם והוציא החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה, דהיינו קודם שתנוח היורה מרתיחתה, אבל אם לא הספיק לסלקו עד שיוכל לפלוט החלב שבלעה, אף על פי שטעמו עובד כוכבים ואין בו טעם כלל, אסור, א"כ יש בו סי'. הגה: ועי' סימן צ"ח דאין אנו נוהגין לסמוך אטעימת עובד כוכבים, ובעינין סי' בכל ענין.

⁸⁹ נפל חלב לתוך קדירה של בשר, טועמין החתיכה שנפל עליה החלב, אם אין בה טעם חלב, הכל מותר. ואם יש בחתיכה מטעימת חלב, נאסרה אותה חתיכה. (ולדין דאין סומכים אעובד כוכבים, בעינין ששים בחתיכה, ואם לאו

האי הרי נאכל מחמת מלחו והני מילי חי אבל צלי קליפה בעי ואי אית ביה פילי כוליה אסור ואי מתובל בתבלין כוליה אסור. נמצינו למדים ג' דינים: א) מליח שאינו נאכל מחמת מלחו אסור. ב) נאכל מחמת מלחו אבל צלי – בעי קליפה. ג) אם יש לו בקעים או מתובלן כולו אסור. ונחלקו הראשונים איך מדובר במקרה השני או השלישי. לגבי השני בצלי, דעת הרא"ש מדובר בצלי צונן ואוסר כ"ק כיון שהצליה מרכז אותו. אך הר"ן סובר שמדובר בצלי רותח. לגבי הדין השלישי: א) ספר התרומה והטור סוברים שמדובר שאפילו אם הוא חי וצונן כיון שיש לו בקעים ותבלינים אסור כולו. ב) דעת האו"ז – כשיש לו בקעים ותבלינים אסור דוקא בצלי וצונן. ג) דעת הר"ן – בעינין תרתי לריעותא שיהיה צלי וחם ורק אז בקעים ותבלין אסור כולו. להלכה: השו"ע והלבוש פסקו כהר"ן. הרמ"א פסק כהאו"ז שאפילו צונן אסור ודוקא בצלי, ובמקום הפסד מרובה אפשר להקל כהר"ן. הש"ך סובר שאפילו בהפסד"מ אם הוא צלי מחמירים: א) כיון שיש שיטה שמחמירה בחי וצונן. ב) כיון שפשטות הגמ' כמו האו"ז.

⁸⁸ כזית בשר שנפל לקדירה של חלב, החלב מותר. ומסיקה הגמ' שנפל לקדירה רותחת שבולע אבל לא פולט ומדובר שקדם וסילק. ואם לא קדם וסילק פולט את החלב שנעשה נבילה ויהיה אסור, ואפי' שהגמ' מדברת אליבא דר"י מ"מ יש לנו נפק"מ לענין טעימת קפילא שאם קדם וסילק ויש רק טעם בשר אז מועיל קפילא ואם לא סילק לא מועיל קפילא דהוי מין במינו בשישים. (ולרמ"א תמיד לא מועיל קפילא).

חתיכה נעשית נבילה. וע"ל סימן צ"ט מדין חתיכה נעשית נבילה. כלי הנאסר מבליעת איסור, לא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבילה, ולא בעינן ס' רק נגד האיסור שבלע.

*ה'91. טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטיפה שמפעפת לפניו, והוא כאלו נפלה בתבשיל. ואם נפלה במקום הריקן, והיא מפעפת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' כנגד הטיפה, הרי נאסר אותו מקום הקדירה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר, הרי יאסר התבשיל. וזה תקנתו, שיניחנה כך, ולא יגע בה עד שתצטנן. הגה: ודוקא אם הקדירה ישנה. אבל אם היא חדשה, בכל ענין אין צריך ס' רק נגד הטיפה שנפלה עליה, כדלקמן סימן צ"ד גבי כף.

*ה'92. נהגו העולם לאסור כשנפלה על הדופן שלא כנגד הרוטב. ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש, מותר, שהאש שורפו ומייבשו, ואז

שחוששים שנשאר פ"א לבדו בסוף העירוי ונעשה נבילה. (ב) לש"ך כיון שממהר לבלוע ביותר. ונפק"מ (א) לאיסור דרבנן – לש"ך אסור ולט"ז מותר כיון שזה חשש דרבנן. (ב) אם לא דבוק ממש – לש"ך מותר ולט"ז אסור, ולמסקנא מיקל בזה כיון דהוי דרבנן.

*ה'92 הגמ' דנה **אם בישול מפעפע בכל הכלי**. מסקנת הגמ' בקדשים שמפעפע. (א) לפי"ז כתב הסמ"ג שה"ה לשא"ס ואם נפל טיפת חלב על הכלי מבחוץ נעשה נבילה וצריך בכל האוכל כנגד הקדירה, יוצא שמפעפע זה גריעותא. (ב) מהר"ם מרוטנבורג ס"ל שמפעפע זה טיבותא כיון שזה מתפשט ומתבטל ולא לומדים מקדשים ולכן נאסרה הקדירה באותו מקום ששים פעמים ששים. ואין הבדל אם נפל כנגד הריקם או המלא. (ג) סמ"ק – מפעפע זה טיבותא וזה דוקא בקדשים וכאן יש לחלק אם נפל כנגד הרוטב אז הוא מבטל בשישים ואם נפל לריקם אוסר. ולכן ימתין עד שיצטנן ואם לא המתין ושפך מאותו צד צריך ששים פעמים ששים (כר"פ) ולא מועיל חור למטה כיון שמנענע את הכלי ונוגע, ומאותה סיבה אסור לשפוך בצד השני. וכ"פ השו"ע. דעת הש"ך שמה שהתירו כנגד התבשיל זה על האוכל אבל הקדירה אסורה שמא הטיפה לא נכנסה לבפנים, והט"ז מתיר גם את הקדירה. ומחלוקתם מה הספק של הסמ"ק בפעפוע, לש"ך והב"י זה אם מתפשט **בכל הכלי** ומתבטל או לא מתפשט ונכנסת לבפנים ולכן יש חשש שבבישול הבא יכנס משהו מהטיפה שלא נכנסה בפעם הראשונה ולכן הקדירה אסורה, ולט"ז הספק הוא אם מתפשט דהיינו **שנכנס לאוכל** או לא מתפשט ונשאר בחוץ ולא ייכנס לעולם ולכן לשיטתו הקדירה לעולם מותרת.

*ה'92 נהגו העולם לאסור – את מה אסרו? לט"ז אסרו שאפילו ע"י צינון האוכל נאסר, ולפרישה ודאי שצינון מותר ונהגו לאסור אם שפך מהצד השני כשעדיין חם. ומה שנהגו לאסור את הקדירה, מסביר הש"ך דוקא כשהקדירה ישנה ובת יומא וכשאין ששים פעמים ששים.

*ד'90. לא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבילה, אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורים. כגון כזית חלב שנבלע בחתיכה, ואין בה ששים לבטלו, ונאסרה, ואחר כך בישלה עם אחרות, אין צריך אלא ששים כדי כזית חלב, ואז אפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת. הגה: וי"א דאמרינן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה. וכן המנהג פשוט, ואין לשנות. ודוקא אם האיסור דבוק בחתיכת היתר, או שהחתיכה כולה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור, אבל אם מקצת החתיכה תוך הרוטב, ואין האיסור דבוק בו, לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה ומצטרף כל הקדירה לבטל האיסור. ומכל מקום יש להחמיר לאסור אותה חתיכה. וכל זה בשאר איסורים, אבל בבשר בחלב, אעפ"י שאין האיסור דבוק, ומקצת החתיכה תוך הרוטב, אמרינן חתיכה נעשית נבילה. יש אומרים דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אם נתערב איסור לח בהיתר לח, ואחר כך נתערב הכל בהיתר אחר, ואין צריכים רק ששים נגד האיסור שנפל. ויש לסמוך על זה בשאר איסורים, לצורך הפסד גדול, אבל לא בבשר וחלב. ואם נתערב יבש ביבש, לא אמרינן בשום איסור

*ה'90 נידון א: בגמ' אמר רב נבילה שנפלה לחתיכה נתנה טעם ואוסרתה ואח"כ היא אוסרת את כולם. מקשה תוס' מדוע צריך נתינת טעם והרי רב סובר כר"י שמין במינו אפילו באלף ולא בעינן נתינת טעם. (א) מתרץ ר"ת שצריך טעם ע"מ שתיאסר כל החתיכה ואז צריך ששים נגד כולה, ואם לא קיבלה טעם לא יהיה חני"ן. (ב) לרבינו אפרים צריך נתינת טעם כדי שייחשב איסור בעין ויאסר כנגד הבליעה (ומה שכתוב בסעיף ב שצריך ששים נגד כל החתיכה, שאני בשר בחלב שזה היתר והיתר). להלכה: השו"ע כרבינו אפרים והרמ"א כר"ת / נידון ב: **האם אפשר לסוחטו אסור או מותר?** מח' טור ורשב"א. לטור מותר ולרשב"א אסור והטעם כיון שחוששים שלא פלט הכל ולכן זה לא קשור לחני"ן שאפילו לרבינו אפרים שאין חני"ן בשאר איסורים מ"מ אפשר לסוחטו אסור. השו"ע כאן כותב ש"החתיכה חוזרת להיות מותרת" ומשמע שס"ל אפשר לסוחטו מותר, וקשיא מסימן ק"ו ס"א שסובר שהחתיכה נשארת באיסורה. תירץ הש"ך שכאן מדובר כשלא מכיר איפה החתיכה לכן זה מותר ושם מדובר שמכיר ולכן יש דין אפ"ס אסור. / נידון ג: מתי לרמ"א אין חני"ן? (א) מקצתה ברוטב ולא דבוק בשא"ס, אבל באחד מהם יש חני"ן. (ב) לח בלח (לא דרך בישול) במקום הפסד מרובה בשא"ס. (ג) יבש ביבש אפילו בבשר בחלב. (ד) אין חני"ן בכלים היינו שגוף הכלי לא נעשה נבילה אבל בבליעה מח' הרשב"א והרמב"ן. (ה) אין חני"ן במליחה. דעת הש"ך שאפילו באיסור שמן אין חני"ן במליחה ודלא הבאר שבע. (ו) מר"ת שהצריך נתינת טעם ע"מ לאסור אחרים משמע שכל הדברים שאיסורם במשהו ולא בטעם אין דין חני"ן. לט"ז מדובר כשמכיר האיסור והוציא ואפילו דבר שאוסר במין שאינו מינו לא יאסור כיון שאין כח לעשות חני"ן. אבל הנקודות הכסף סובר שיש כח לאיסור משהו לעשות חני"ן ומה שר"ת אמר שמהו לא עושה חני"ן הכוונה שלא יאסור מדין מין במינו, ומה שאינו אוסר כיון שכח אחר מעורב בו. הנפק"מ לחמץ בפסח שאיסורו במשהו בין במינו ובין שאינו מינו, לט"ז לא יהיה חני"ן כיון שהאיסור הוא במשהו, ולש"ך כן. / **מדוע מחמירים בדבוק?** (א) לט"ז כיון

השתחילה הקדירה להרתיח, דאז עולה הזיעה תמיד ומגיע אל הכיסוי ויורד משם אל הרוטב.

*ח.⁹⁵ מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר, הזיעה עולה ונבלע בקדירה, ואוסרתה. הגה: אם היה חלב במחבת, בעיני ס' בתבשיל שבקדירה נגד החלב שבמחבת. וכל זה מיירי שהמחבת מגולה והזיעה עולה מן המאכל עצמו לקדירה שעליה, וגם מיירי שהוא בקרוב כל כך שהיד סולדת בזיעה במקום שנוגע בקדירה. אבל אם אין היד סולדת בזיעה, הכל שרי. ולכן תולין בשר לייבש על קדירות של חלב, ולא חיישינן לזיעה שעולה. וכן אם המחבת מכוסה, הכל שרי מידי דהוי אשתי קדירות נוגעות זו בזו דאין אוסרין זו את זו בנגיעה, כל שכן בזיעה. מיהו לכתחלה יש ליזהר בכל זה.

ט.⁹⁶ נר של חלב עשוי כנר של שעה שנטף ממנו טפה על כלי, אין צריך כי אם גרידה. אבל חלב מהותך חס שנפל ממנו טפה על כלי, צריך הגעלה.

סימן צג - קדירה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב.

*א.⁹⁷ קדירה שבשל בה בשר, לא יבשל בה חלב. ואם בישל בה בתוך מעת לעת, אסור בנותן טעם. (וצריך לשער נגד כל

⁹⁷ הפת"ש בסימן פז כותב שהחלב יהיה אסור בהנאה שאומרים איסור ביול בבי"ח אפילו כשאחד בלוע ולא בעין. / מקור הדין של אינו בן יומו שהאוכל מותר והסיר אסור: מח' תנאים אם נטל"פ מותר או לא, והלכתא שמותר. ומקשה מדוע גיעולי נכרים – כלי מדין היכי משכחת לה? לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. ומקשה מכאן ואילך תהיה מותרת? ותירצה גזירה שאינה בת יומא אטו בת יומא, והיינו שגזרו על הקדירה שאינה בת יומא שתצטרך הגעלה אבל לא על האוכל. וכ"פ השו"ע. / קדירה שבישל בשר ואחרי 24 שעות בישל חלב: לבשל בשר בתוך כ"ד שעות של בישול החלב אסור אפי' בדיעבד, לבשל חלב אפילו בתוך הכ"ד שעות מותר, ולבשל שאר דברים, הרמ"א כותב כאן שמותר והיינו דוקא לכתחילה שהרי בסימן צ"ד ס"ה כתב שזה אסור ושמה מדובר מצד המנהג. / הרמ"א הביא יש מחמירים שבכיסוי אפילו אם הוא אינו בן יומו נחשב כבן יומו ואוסר את האוכל, ונאמרו בזה ג' פירושים: א) הבי"ח אומר בגלל שנדבק הרבה דברים בכיסוי. ב) התו"ח פירש בגלל שחמור איסור זיעה וריח יותר מבליעת טעם. ג) המהרש"ל ביאר שכל החומרא דווקא בכלים שצרים למעלה שנשאר שם איסור וא"א לנקותו. הרמ"א מחמיר א"כ זה לצורך שבת או הפסד או שיש עוד צד להתיר, ביאר הש"ך כגון שהכיסוי למעלה רחב או שיש חור למעלה ואפשר לנקותו. הפת"ש מביא שכל החומרא של הכיסוי זה דוקא בכיסוי המיוחד / במקרה שהתחתון קר והמכסה חס נחלקו הראשונים: לאו"ה הכל מותר כיון שלא דומה לעירוי שזה רק טיפה וכ"פ הרמ"א (והמאכל צריך כ"ק). להגהות ש"ד הכל אסור כמו בסימן צ"ב ס"ה לגבי טיפת חלב שנפלה על הסיר שאוסר, וכ"ד הש"ך. / קדירה בשרית בת יומא שבישל חלב ויש שישים כנגד הבשר, מה הדין של הקדירה האם היא נהפכה לפרווה? י"א שאסור בין בשר ובין חלב, וי"א שמותר לחלב כיון

הקדירה נמי שרי. ודווקא בדבר מועט, כגון טיפה, אבל אם נפל הרבה, אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש, א"כ כנגד הרוטב וע"י ששים. הגה: ואז הקדירה הוי אסורה אפילו יש ס' בתבשיל נגד הטיפה שנפלה⁹³, ויערה מיד התבשיל ממנו בצד אחר שלא כנגד הטיפה. ואם בשלו בקדירה תבשיל אחר, דינו כמו בפעם הראשון.

ז.⁹⁴ יש מי שמתיר בשעת הדחק, כגון בערב שבת, אפילו שלא כנגד הרוטב, אפילו שלא כנגד האש, על ידי ס'. הגה: והכי נהוג. ואם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע, והעמידו עליו קדירה חמה; אם מה שנשפך אינו אצל האש, לא הוי רק כלי שני, ולכן הקדירה אסורה, דבולע קצת, והתבשיל מותר, דתתאי גבר. וקלוח מן הקדירה רותחת שהלך אל קדירה צוננת, אם נפסק הקלוח מן הקדירה הרותחת קודם שהגיע אל הצונן, הוי נמי ככלי שני. ואם לא נפסק, הוי כעירוי והקדירה הצוננת נאסרה, אם היד סולדת בקלוח הנוגע בקדירה, והתבשיל שבתוכה שרי, דאין עירוי אוסר רק כדי קליפה. אבל אם הקדירה היא חמה, והוא כלי ראשון, וכ"ש עומד אצל האש, אפילו הקלוח הוא צונן, הכל אסור, דתתאי גבר, והוי כצונן לתוך חם דכולו אסור, כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א. טפה הנופלת על גבי כיסוי קדירה, דינה כנפל על גבי קדירה נגד הרוטב, והוא

⁹³ כשנפל נגד האש טיפה קטנה שהאוכל מותר, מסביר הש"ך כיון שחיישינן שלא פגע הכל בפנים ונשאר משהו בחוץ ואז כשיבשל פעם נוספת יאסור את האוכל. / נגד האש מח': השערי דורא מתיר וכ"פ הרמ"א, והתו"ח פסק להחמיר כמו האו"ה. / פת"ש - כל מקום שהקדירה נאסרת לא מועיל להגעיל מים מבפנים אלא גם מבחוץ.

⁹⁴ מה מקילים בשעת הדחק? לש"ך שמותר ע"י צינון כמו בסעיף ה. ולט"ז התירו לשפוך מהצד השני אפילו בעודנו חם והיקילו יותר מסעיף ה. / הרמ"א דיבר כשהחלב צונן והקדירה חמה שבאופן כזה הסיר נאסר כ"ק והאוכל מותר, והמהר"ל חולק ואוסר גם את האוכל. / מהרמ"א יוצא שני מקרים שאפי' שהדבר חם נחשב כצונן: א) כלי שני. ב) עירוי שנפסק הקילוח.

⁹⁵ לסיכום: כדי שנאסור זיעה צריך ג' תנאים: א) שיהיה ממש חלב במחבת ולא בלוע. ב) שיהיה מגולה. ג) המחבת קרוב כ"כ לסיר שאיפה שמגיע הזיעה יס"ב. ובתרומת הדשן כתוב שגם אם הזיעה לא יס"ב אלא הקדירה, גם אסור. / דעת הט"ז שאפילו בלוע בסיר דבר שמן בכ"ז לא יוצא מהקדירה בלא רוטב. / מח' בין הט"ז למהר"ל מה הדין בכף עם רוטב שהוצאתי מסיר, האם זה נחשב ככ"ר או כ"ש, והנפק"מ להגעיל דברים שצריכים הגעלה מכ"ר: המהר"ל סובר שדינו ככ"ש ולא מועיל הגעלה א"כ שוהה הכף עד שמעלה רתיחות. והט"ז סובר שהוי ככ"ר, והראיה מתוסי' שאומר שכ"ש אינו מבשל כיון שדפנות הכלי מקררות וכאן זה לא שייך, ועוד ראיה מהגמ' של טול בכלי שני ותן שהכוונה תיטול ותשים בכ"ש משמע שלקחת זה כ"ר. / מה הדין בכ"ר על האש ושם את הכף? לרא"ש כ"ר, תוסי' מסתפק ולכן מחמיר שלא מועיל הגעלה וכ"פ הט"ז.

⁹⁶ למה צריך הגעלה והרי טפטוף הוא פוסק? מבאר התרוה"ד שנטף מהשלהבת שזה מאוד חם.

שרי. ואם לא היה מאכל בקדירה, הכל שרי, דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו.

סימן צד. דין התוחב כף חולבת בקדרה של בשר.

א*⁹⁸. התוחב כף חולבת בקדרה של בשר או איפכא משערים בכל מה שנתחב ממנו בקדירה (אם הכף בן יומו דהיינו ששמשו בו בכלי ראשון תוך מעת לעת) **ויש מי שאומר שאם הכף של מתכת משערים בכלו משום דחם מקצתו חם כולו** (וסברא ראשונה עיקר וכן נוהגין) (וע"ל סי' צ"ח).

ב⁹⁹. אם תחב הכף בקדירה שני פעמים ולא נודע בנתים צריך ב' פעמים ששים (וי"א דסגי בפעם א' ששים וכן נוהגים).

ג¹⁰⁰. אם יש ס' לבטל הכף, הקדירה והתבשיל מותרים, אבל הכף אסור בין עם בשר בין עם חלב לפי שהיא בלועה

לפי"ז נחלקו אחרונים על מה נאמר חמ"כ: א) לשי"ך שאפילו שלא מבליע מה שבתוך הסיר מ"מ הכף נחשבת חם גם החלק שבחוץ ואם יפול משהו על החלק שבחוץ יאסור. ב) למג"א אפילו שלא פולט מ"מ מבליע. והנפק"מ לפעם הבאה אם ישים את הכף הפוכה, האם יאסור. / אפילו לר"פ שאומרים חמ"כ יועיל לעשות הגעלה רק על החלק שנכנס דכבולעו כך פולטו. / פת"ש: אם הסיר היה על האש ממש אומרים חמ"כ לכו"ע.

⁹⁹ השו"ע פסק כהסמ"ק שבעינן פעמיים ששים כיון שפעם ראשונה שתחב את הכף החלבית בסיר בשרי לבטל את החלב ופעם שניה שחיישינן שמא כשהוציא את הכף נשאר חלב בכף ונעשה חני"נ וכשחוזר ותוחבו צריך ששים לבטל את החני"נ. והרמ"א פסק כתרומה"ד שמספיק פעם אחת ששים כיון שעושה כעין ס"ס, שמא כהרמב"ן שאין חני"נ בבלוע ושמא כהמהרי"ל שהכף נחשבת כלי שני. ולכן אם תחב והיה ששים ואח"כ חזר ותחב לסיר אחר שאין ששים וחזר ותחב לקדירה הראשונה צריך עוד פעם ששים כיון שנאסר בכלי השני והכף הוי ככ"ר. / השו"ע אוסר דוקא כשלא נודע ואפילו שבסימן צ"ט סובר שחוזר וניעור אפילו שנודע, מבאר הש"ך ששם שייך לגזור אטו אינו מינו משא"כ כאן בכף שלא שייך לגזור אטו אינו מינו.

¹⁰⁰ כשהכף אסורה מבליעות בב"ח והיא בת יומא, אם יש ששים הסיר והאוכל מותר והכפית אסורה. הב"י מביא 4 הסברים למה לא נחשב כהגעלה כדלעיל בסימן צ"ג, עיי"ש. ואפילו בדיעבד אם תחב את הכף לבשר או לחלב נאסר האוכל כיון שהכף נעשתה חני"נ. ודוקא אם הכף היתה בת יומא בין תחיבה לתחיבה. / ואם אין ששים הכל אסור בהנאה, אבל מותר להניח דברים כשלא נהנים מגוף האיסור כמו פירות או צונן כמו שמותר לחפוף ראשו משמפו שיש בו בבי"ח שערבבו בו נתר כיון שלא נהנה מגוף האיסור כדלקמן בסימן פז. / האוכל אסור אפילו בהנאה, נחלקו האם מותר לתת לכלב שאינו שלו: לט"ז אסור כמו חמץ בפסח, ולגאון מותר כיון שהחמירו רק בחמץ בפסח. / אם בישראל אוכל אחר אחרי שעבר כ"ד שעות, הש"ך מביא מח' אם מותר ליהנות מזה. המהרש"ל אומר שבשביל ליהנות צריך לזרוק דמי הנאה לים. ולתו"ח אינו צריך.

הקדירה). **אבל אם שהה מעת לעת קודם שבישל בה, הוה ליה נותן טעם לפגם, ומותר התבשיל אבל הקדירה אסור לבשל בה לא בשר ולא חלב.** הגה: אבל שאר דברים, מותר. ודין כיסוי קדירה, כדין קדירה עצמה. ויש מחמירים בכיסוי, לומר דאעפ"י שאינו בן יומו דינו כאלו היה בן יומו, וכן נוהגין בקצת מקומות. וכן אני נוהג מפני המנהג, והוא חומרא בלא טעם. ומכל מקום במקום שיש שום צד להתיר בלאו הכי, או שהוא לצורך שבת או הפסד, יש להתיר אם אין הכיסוי בן יומו, כמו בקדירה עצמה. ואם לקחו כיסוי רותח מקדירה של בשר ונתנו אותו על קדירה של חלב, אם שניהם חמים, שניהם אסורים אם יש מאכל בקדירה של בשר וחלב. ואם הכיסוי צונן והקדירה חמה, נמי שניהם אסורים אם התחיל להזיע תחת הכיסוי, דתתאה גבר. ואם הכיסוי חם, והקדירה צוננת, הכל שרי, רק המאכל צריך קליפה, אם אפשר לקלפו, ואם לאו, הכל

שהחלב עשה הגעלה לבשר ונהפך הסיר לחלבי. דעת בעל העיטור שהכל מותר. ודעת הטור שמותר רק לבשל בשר והטעם מבאר המהר"ם בן חביב שאפילו שהסיר לא בולע חלב מ"מ טעם הבשר נשאר ולא נקרא הגעלה. / הטור מביא את הרשב"א שקדירה בשרית שבשיל בה ירקות מותר לבשל אח"כ גבינה כיון שבישול הירקות הוי הגעלה. ומקור הדין מהגמ' לגבי קדשים שכל יום נעשה גיעול לחבירו לפני שנעשה נותר. וע"ז שאלה הגמ' כיון שכך אפי" הגעלה לא בעי, ומשמע שכך היא המסקנה, ואומר הרשב"א שזה דוקא כשבלע היתר כגון לפני שנעשה נותר או בשר לפני שבלע חלב כגון בישול הירקות באמצע, וההסבר הוא שהירקות מקלישים טעם הבשר ולא חמ"כ אין שם בישול בשר בחלב, משא"כ באיסורא בלע שאין הקלשה מוציא שם האיסור. הב"י לא פוסק כהרשב"א, שהרבה ראשונים חולקים עליו. ועוד שבסימן צ"ד ס"ה מוכח מהטור לא כהרשב"א. ומתוך הטי"ז שאין ראייה מצ"ד כיון שכאן מיירי ששהה שיעור הגעלה ושם לא שהה. / ר"י הלבן סובר שאם בישראל ג' פעמים חלב ועבר יום ואח"כ השאיר לילה שלם בסיר חלב ולא חמ"כ בישראל בשר בתוך כ"ד שעות מהלילה, מותר כיון ששבע מבלוע לא בולע יותר. ונחלקו האחרונים על מה דיבר? לבי"ח אפילו שהחלב היה כ"ד שעות מותר, ולט"ז דוקא כשלא היה כ"ד שעות אבל אם היה כ"ד שעות הוי כבוש כמבושל. וכל החידוש של ר"י הלבן זה שאפילו שכלי חרס בולע בצונן והשאיר את החלב פחות מכ"ד שעות והיה אמור לבלוע מ"מ כאן לא בולע ומותר. / קדירה של חרס חדשה שהיה חלב פחות מכ"ד שעות: לט"ז אסור ונקודות הכסף מותר. / כל הכ"ד שעות מונים מזמן שהתחיל להיות פושר.

⁹⁸ מח' ראשונים בתוחב כף חלבית של מתכת בסיר בשרי, לגבי החלק של הכף שבפנים: לראב"ד בכלי חרס בעינן נגד מה שנכנס ובשאר כלים באומד יפה. ולרמב"ן בכל הכלים משערים כנגד כולו כיון דלא ידעינן כמה פלט. ולגבי החלק שחוץ לקדירה: ר"פ סובר שמשערים גם נגד החלק שבחוץ כיון שחם מקצתו אומר שגם פולט ממה שבחוץ, ולסמ"ק והתרומה ועוד סוברים שמשערים ששים רק כנגד מה שנכנס ולא אומרים חמ"כ. השו"ע הביא סתם ויש ובסתם פסק לא כר"פ וכ"ד הרמ"א. /

ס' אלא כנגד הבשר. הגה: דלא שייך לומר חתיכה נעשית נבילה הואיל ועדיין כולו היתר ולכן אין צריך לשער רק נגד מה שבלע וכל שכן בקדירה של חלב שבשלו בה מים תוך מעת לעת ואח"כ בשלו בה בשר לא אמרינן דצריך לשער נגד כל המים רק נגד החלב שבלע הקדירה.

*103. בשר רותח שחתכו בסכין חולבת, כל החתיכה אסורה אם אין בה ששים כנגד מקום הסכין שחתך הבשר, אבל אם אינו בן יומו או אם אינו יודע שהוא בן יומו אינו אוסר אלא כדי קליפה. הגה: וכל זה בבשר רותח בכלי ראשון ואז אם הסכין בן יומו ואין ס' בבשר נגד הסכין הכל אסור ואף הסכין צריך הגעלה, אבל אם הוא כלי שני הבשר צריך קליפה והסכין נעיצה בקרקע וכן נוהגין ואפילו אין הסכין בן יומו יש לקלוף הבשר מעט משום שמנונית הסכין.

*104. אם נפל לתנור פנאד"ש גבינה אפי' לחה וכן גבינה חמה בקערת בשר בת יומא אינו אוסר אלא כדי קליפה.

ט. בשלו דבש במחבת של בשר בת יומא והריקוהו חס בקערה של חלב בת יומא מותר משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתירא.

¹⁰³ נחלקו הראשונים במי שחתך בשר רותח בסכין חלבי נגד מה צריך שישים: (א) לר"פ נגד כל הסכין (לשיטתו בסימן צ"ד ס"א וצ"ח ס"ד), (ב) י"א שישים נגד הקליפה, (ג) שישים נגד מקום הסכין כיון שלא אומרים חס מקצתו חס כולו, וכ"פ השו"ע. וכ"ז כשיודע כמה נכנס אבל אם לא יודע משערים נגד מה שרגיל להיכנס. / כשהסכין בן יומו ויש שישים האם צריך גם קליפה? לט"ז צריך בשביל השמנונית, ולב"ח לא צריך. לפי"ז יוצא כשאינו בן יומו וצריך קליפה – לט"ז יש שישים, ולב"ח מדובר כשאין שישים ובעי קליפה כיון שזה איסור מועט. / הרמ"א אוסר בג' תנאים: הבשר כ"ר והסכין חלבי ב"י ואין שישים אז הבשר אסור והסכין צריך הגעלה אבל אם הבשר היה בכ"ש הבשר בעי קליפה והסכין נעיצה והרש"ל חולק. ואם הסכין אינו בן יומו הבשר בעי קליפה. / א) הרש"ל חולק על הרמ"א וסובר שגוש בכ"ש אוסר כיון שמפליט ומבליע אבל הרמ"א סובר שלא מפליט. החת"ס פוסק כהמהרש"ל חוץ מהפס"מ שאז מגעיל ג' פעמים. (ב) שיטת הב"ח שהסכין נאסר והבשר מותר כיון שגוש בכ"ש מפליט ולא מבליע. (ג) הט"ז סובר שמחמירים בגוש רק בדוחקא אבל לא בבישול. ונחלקו האחרונים האם מחמירים את הרש"ל בגוש כלי שלישי. / בסימן צ"ו לגבי צנון השו"ע הצריך נטילה וכאן אסר כולו? כאן יש חוס ושם יש חריפות ואפי' שחריף יותר חמור שהרי מחליא לשבח מ"מ לגבי התפשטות חוס יותר חמור. / לומדים מכאן שסתם כלים של יהודים אינם בני יומם.

¹⁰⁴ למה כאן אסור כ"ק הרי בסימן ק"ה ס"ד כתבו שצריך נטילה? שאני גבינה שאין דרך ליכנס. לפי"ז כל מה שכתוב בשו"ע שאוסר כ"ק זה נאמר לפאנדיש אבל הגבינה עצמה צריך נטילה.

מבשר בחלב, ואפילו בדיעבד אוסרת אם חזרו ותחבוהו בין בבשר בין בחלב כל זמן שהיא בת יומא, ואם אין ס' הכל אסור בהנאה אפי' הקדירה, אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן כיון שאינו נהנה מגוף האיסור.

ד. אם אין הכף בן יומו הקדירה והתבשיל מותרים והכף אסור לכתחילה בין עם בשר בין עם חלב ומ"מ בדיעבד אינה אוסרת כיון שלא היתה בת יומא.

*101. אם בשלו מים בקדירה חדשה ותחבו בה כף חולבת, ואחר כך חזרו ובשלו בה מים פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר, ושתי הכפות היו בני יומן, ובשום אחד מהפעמים לא היו במים ששים, אסור להשתמש בקדירה לא בשר ולא חלב אבל שאר דברים מותר לבשל מאחר שהיתה חדשה שלא בשלו בה מעולם. הגה: מיהו אם עבר ובישל בה בשר או חלב מותר דהוי נותן טעם בר נותן טעם. קדירה שבשלו בה ירקות או מים ותחבו בה כף בן יומו והקדירה אינה בת יומא או להפך או שיש במאכל ששים הכל שרי, ונוהגין להחמיר לאכול המאכל כמין הכלי שהוא בן יומו, ולאסור הכלי שאינו בן יומו ואינו אלא חומרא בעלמא כי מדינא הכל שרי.

¹⁰² בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלים בקדירה חולבת אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות אין צריך

¹⁰¹ הש"ך מקשה על השו"ע למה אסר לבשל בשר הרי זה נ"ט בר נ"ט ובסימן צ"ה התיר לכתחילה? ועוד מדוע הרמ"א לא חלק על השו"ע הרי כאן אפילו לפי הרמ"א שמחמיר בני"ט בר נ"ט כאן יודה שמותר כיון שיש ג' נ"ט בר נ"ט וגם עבר דרך שני כלים! לכן הש"ך חולק על השו"ע והרמ"א ומתיר לכתחילה, אחרי שתחב את הכף חלבית בסיר חדש וגם תחב את הכף הבשרית יהיה מותר אבל אם עדיין לא תחב את הכף חלבי אסור להשתמש לבשר. / הרמ"א כתב להחמיר ב' חומרות: (א) חומרא לאוכל – לאכול כמין הכלי שהוא בן יומו. (ב) חומרא לכלי – להגעיל את הכלי שאינו בן יומו. / דעת הש"ך שכל החומרא של הרמ"א זה דוקא כשאחד מהכלים אינו בן יומו אבל אם יש שישים לא יהיה את החומרות. / לגבי החומרא של האוכל קשה הרי כתוב בסימן צ"ב ס"ב לגבי דגים שנתבשלו בסיר של בשר בן יומו מותר לכתחילה לאכול בכלי חלבי? ולגבי החומרא של הכלי קשה הרי בצ"ה ס"ג כתב הרמ"א לגבי קערות של בוי"ח שהודחו ביחד אם אחד אינו ב"י הכל מותר? התשובה: (א) כל מה שאמר הרמ"א כאן זה קצת נוהגים להחמיר אבל רוב העולם לא נוהגים להחמיר. וזה מתרץ את שני הקושיות. (ב) לגבי האוכל – פה החמירו כדי שלא יבואו להתיר כששניהם ב"י. לגבי הכלי – כאן מדובר ע"י בישול לכן זה חמור יותר משא"כ שם מדובר בשטיפה. / שואל הש"ך מדוע כאן כשאחד אינו ב"י הרמ"א אומר שמעיקר הדין מותר והרי בסימן צ"ג פסקנו שבכלי שאינו ב"י אסור? שם בישל חלב בעין וכאן תחב כף לכן קל יותר.

¹⁰² כאן כתוב יסוד שאין חניני בהיתר / המהר"ם מלובלין מוסיף שגם לא אומרים אפ"ס בהיתר דהיינו שאם יש שישים הכל מותר.

סימן צה. דגים וביצה שנתבשלו בקדרה של בשר אם מותר לאכלם עם גבינה. ובו ז' סעיפים.

***א¹⁰⁵. דגים שנתבשלו או שנצלו בקדרה של בשר, רחוצה יפה, שאין שום שומן דבוק בה, מותר לאכלם בכוח משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתירא. ואם לא היתה רחוצה יפה, אם יש בממש שעל פני הקדירה יותר מאחד בששים בדגים אסור לאכלם בכוח.**

***ב¹⁰⁶. ביצה שנתבשלה במים בקדירה חולבת מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחלה, אבל אם נתבשלה בקדרה עם בשר ואפילו בקליפה אסור לאכלה בכוח.** הגה: ויש מחמירים בצלייה ובישול לאסור נותן טעם בר נותן טעם והמנהג לאסור לכתחילה ובדיעבד מותר בכל ענין. ודוקא לאכול עם חלב והבשר עצמו אבל ליתן בכלי שלהם מותר לכתחלה וכן נהגו, וכן אם לא נתבשלו או נצלו תחילה רק עלו בכלי של בשר מותר לאכלן עם חלב עצמו וכן להפך, וכן אם היה הכלי שנתבשלו או נצלו בו לפגם שלא היה בן יומו נוהגין היתר לכתחילה לאכלן עם המין השני וכל זה כשהמאכל אינו דבר חריף אבל אם היה דבר חריף כגון שבשלו דברים חריפים בכלי של בשר אפי' אינו בן יומו או שדכו תבלין במדוך של בשר אם

אכלו בחלב אוסר אפילו בדיעבד עד דאיכא ס' נגד הבשר הבלוע בהם, ומכל מקום לא מקרי מאכל דבר חריף משום מעט תבלין שבו רק אם כולו הוא דבר חריף ורובו ככולו וע"ל סימן צ"ו.

***ג¹⁰⁷. קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת בחמין שהיד סולדת בהן, אפילו שניהם בני יומן, מותר, משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם דהיתירא, והוא שיאמר ברי לי שלא היה שום שומן דבוק בהן, ואם היה שומן דבוק בהן צריך שיהא במים ס' כנגד ממשות שומן שעל פי הקערה.** הגה: ויש אוסרים אפילו אין שומן דבוק בהן אלא א"כ אחד מן הכלים אינן בני יומן מבליעת כלי ראשון ואז כל הכלים מותרים, והמים נוהגין בהן איסור לכתחילה, אבל אם שניהם בני יומן והדיח אותן ביחד בכלי ראשון הכל אסור, והכי נוהגין ואין לשנות. ודוקא שהודחו ביחד ובכלי ראשון, אבל אם הודחו זה אחר זה, או בכלי שני אפילו ביחד הכל שרי. ואם עירה מכלי ראשון של בשר על כלי חלב דינו ככלי ראשון ואוסר אם היה בן יומו, אבל אם עירה מים רותחים שאינן של בשר ולא של חלב על כלים של בשר ושל חלב ביחד ואפילו שומן דבוק בהם הכל שרי, דאין עירוני ככלי ראשון ממש שיעשה שהכלים שמערה

ג' שאסור אפילו בדיעבד כיון ששם יש חשש שנוגע בסיר. / אם חתך דגים רותחים בסכין בשרי אפי' שאמור להיות שזה נחשב עלו, בכ"ז לפי החו"ד נחשב נצלו כיון שיש דוחקא וחמימות, אבל כל האחרונים חולקים עליו. / אם בישל את הביצה בסיר שיש בו בשר אסור לאכול את הביצה עם גבינה ולא אומרים שקליפת הביצה נחשבת כמו כלי כיון שהביצה היא מנוקבת.
¹⁰⁷ קערה בשרית ששטפו אותה בתוך קערה חלבית: דעת תוס' שאסור משני טעמים: (א) חיישינן שהקערות נגעו זב"ז והוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא. (ב) שהמים נאסרים מיד כיון ששני הסירים פולטים את הבליעה ביחד למים וממילא לא הוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא. אך רוב הראשונים חולקים על תוס' וסוברים שאין המים נאסרים כמו לגבי דגים בס"א שלא נאסרים. / השו"ע פסק כהראשונים שמתירים, ומסביר הש"ך שזה בדיעבד. וביאר הפרי"ח כיון שיש לחשוש לשיטת התוס'. / הרמ"א פסק להחמיר כתוס' ומ"מ מצאנו חמש מקרים שמיקל: (א) אם אחד מהכלים אינו ב"י, הכלים יהיו מותרים דהוי נטל"פ שמותר בדיעבד אבל המים אסורים כיון שלכתחילה מחמירים בנטל"פ לכן מוסיף הפת"ש שאם חימם את המים לשתיה שאז ייחשב כדיעבד צ"ע למעשה אם יהיו מותרים. (ב) בזה אחר זה. (ג) להדיח בכלי שני. (ד) לערות מכלי פרוה על כלי בשרי וחלבי (והש"ך מחמיר בזה). (ה) לערות מכלי בשרי על חלבי (ואפי' שכאן הרמ"א כאן אוסר, מ"מ בתו"ח היקל במקום הפסד כיון שעירווי מבשל רק כ"ק, ואם מערה דבש שהתבשל בכלי בשרי אל כלי חלבי גם הרמ"א יודה שמותר כמבואר בש"ך בסימן צ"ד). / לגבי הקולא הרביעית האו"ח מתיר כיון שהעירווי לא מבשל ולא מפליט ומבליע, הרמ"א מתיר אפי' שעירווי מבשל מ"מ לא מפליט ומבליע בדבר קשה כמו כלים, והש"ך החמיר כיון שקי"ל שעירווי מבשל א"כ גם מפליט ומבליע, וכ"ז בכלי קצת מלוכלך אבל אם נקי לגמרי גם הש"ך יקל.

¹⁰⁵ בגמ' דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאוכלם בכוח משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא. נחלקו הראשונים מה הכוונה עלו: (א) לתוס': עלו בלבד ללא צליה ובישול רק נמצאים בקערה חמה ומותר כיון שלא אסרו בבליעה מועטת כזו, אבל אם נתבשלו או נצלו אסור, וכ"ד ריב"ן חתנו של רש"י משמו. (ב) לתרומה מותר גם בנתבשלו כיון שיש ג' נ"ט אבל נצלו לא כיון שיש רק שני נ"ט. (ג) לרשב"א והר"ן מותר אפילו בנצלו. מסקנת הב"י שכיון שרוב הראשונים לא מחלקים בין נצלו לנתבשלו כך נוקטים. הרמ"א נקט שלכתחילה מחמירים. / למתירים נ"ט בר נ"ט לכתחילה נחלקו הראשונים אם מותר גם לתכנן: לתרומה מותר ולסמ"ק אסור, וכך נקט הש"ך. / דגים חמים שעלו בקערה בשרית רותחת דינו כנצלו אבל אם הדגים קרים נחשב רק כעלו אפילו שתתאה גבר. / למה נ"ט בר נ"ט דהיתירא מותר ואילו דאיסורא אסור: (א) הרשב"א מתרץ שבב"ח אחרי שנקלש הבשר כ"כ לא יכול לחלו ע"ז שם בשר בחלב משא"כ באיסור שאפילו שנקלש מאה פעמים שם איסור עליו. (ב) הסמ"ק מתרץ שכשנכנס בשר איסור לסיר הוא לא נחלש אלא מייצר איסור חדש של חני"נ ולכן לא נחשב נ"ט.

¹⁰⁶ הרמ"א פסק להחמיר בני"ט בר נ"ט לכתחילה בצליה ובישול מ"מ הביא ד' קולות: (א) בדיעבד. (ב) לשים את הדגים בצלחת חלבית בלי חלב. (ג) אם הסיר הבשרי אינו בן יומו ואז יש גם נטל"פ. (ד) אם רק עלו. והמהרש"ל חולק וסובר שבדיעבד אסור בנצלו וכיון שזה שני נ"ט, וגם שאסור לשים בצלחת חלבית וגם אם הסיר אינו בן יומו אוסר אבל בעלו מיקל כיון שזה דין הגמ'. [ומצאנו עוד 2 קולות: (א) שלא צריך להמתין שש שעות. (ב) שלא מחמירים את החומרא שלא לעשות לחם חלבי כמבואר בפת"ש בסימן צ"ז אות ד, כאן יהיה מותר בגלל שזה נ"ט בר נ"ט]. / לגבי ההיתר של הרמ"א להניח בכלי חלבי, לפי הב"ח אפילו ע"י עירווי מותר ולש"ך דוקא בלי עירווי, ובדיעבד מותר. ולא דומה לסעיף

עליהם יבלעו זה מזה. אם נמצא קערה חולבת בין כלי בשר לא חיישינן שמא הודחו ביחד בדרך שנאסרים.

^{108ד}. יראה לי שאם נתנו אפר במים חמין שביורה קודם שהניחו הקדירות בתוכה אע"פ שהשומן דבוק בהן מותר דע"י האפר הוא נותן טעם לפגם.

ה. אין מניחין כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח אבל מותר להניחו אצל כלי שיש בו חומץ. הגה: ודוקא אם הכלים מגולים ואפי' הכי אם עבר ונתן ביחד מותר ולא חיישינן שמא נפל אל המלח.

ו. מותר ליתן בתוך תיבה כד של בשר אצל של חלב. הגה: ויש מחמירין לכתחילה וטוב לזוהר לכתחילה במקום שאינו צריך.

ז. מלח הנתון בקערה של בשר מותר ליתנו בחלב. הגה: והמחמיר גם בזה תבא עליו ברכה כי יש מחמירין לכתחילה.

סימן צו. דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר

^{109א*}. צנון או סילקא שחתכם בסכין של בשר בן יומו או שאינו מקונח אסור לאכלם בחלב עד שיטול ממקום החתך כדי נטילת מקום שהוא כעובי אצבע או שיטעמנו ולא יהא בו טעם בשר שאז מותר בהדחה, ויש אומרים דהוא הדין לאינו בן יומו והוא מקונח. ואם לא נטל מהם כדי נטילת מקום וגם לא טעמם ובשלם בחלב צריך ששים כנגד מה שנגע מהסכין בהם וה"ה לחתכם בסכין של עובד כוכבים. הגה: ואם חתכן דק דק צריך לשער ס' נגד כל הצנון. וי"א שאם חתך צנון בסכין של איסור כולו אסור וכן אם חתכו בסכין של בשר אסור כולו בחלב, וכן נוהגין לכתחילה, אבל בדיעבד אין לאסור רק כדי נטילה. וכל זה אם חתך הצנון עצמו אבל אם חתך הירק שעל הצנון אין לחוש, ואם יש ספק אם נחתך בסכין של איסור אזלינן לקולא לכן קונים הצנונות שיש בהן חתוכין לצד זנבותיהן כי תלינן שנעשה במרא וחצינא, ובמקום שאין נמצא

¹⁰⁸ כאן השו"ע מתיר אפילו לכתחילה כיון שנטל"פ, בשונה מס"ג. הש"ך והט"ז חולקים על השו"ע וסוברים שאפר לא פוגם שהרי לא מצאנו את הדין של אפר בפוסקים, ועוד לא מצאנו את הדין הזה בהגעלת כלים. הפת"ש מכריע שבש"ס לא אומרים שאפר פוגם ובב"ח אם שם אפר לבשר או לחלב האפר מועיל כיון שמקליש את הטעם שלא יחול שם בב"ח.

¹⁰⁹ בגמ' צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח, ודוקא צנון שמתוך חריפותו בולע אבל קישוא גורר מעט ממקום החתך ואוכל עם חלבי. ולכאורה קי"ל נ"ט בר נ"ט מותר? רש"י: (א) מפני השמנונית שעל הסכין הוי ממשות. (ב) גם כשנקי, החריפות ודוחקא דסכינא פולטים ובולעים. / עוד בגמ' קורט של חלתית של גויים אסורה מפני הסכין שלהם. / נחלקו הראשונים בכמה נאסר הצנון: (א) לרא"ש כ"ק, וחלתית אסורה לגמרי כי חותכים אותה לחתיכות קטנות ולא יודעים איפה חתכו, וכ"פ השו"ע. (ב) לראב"ד כ"ג. (ג) לרשב"א אסור לגמרי כמו

לקנות רק החתוכים בסכין נוהגין לקנותו ולהתיר ע"י נטילת מקום.

^{110ב*}. אם חתך בו שומין ובצלים וכרישין (ותמכא שקורין קרי"ן) וכיוצא בהם מדברים החריפים ופירות חמוצים ודגים מלוחים דינם שוה לחתוך בו צנון. הגה: ומכל מקום מותר לאכול מרקחת חריפים של עובדי כוכבים כגון זנגביל וכיוצא בו דיש להם כלים מיוחדים לכך או תולשין אותו.

^{111ג*}. תבלין שנדוכו במדוכה של בשר בן יומו אסור לאכלם בחלב (וי"א אפי' אינו בן יומו).

ד. מי לימוני"ש שמביאים העובדי כוכבים וכן חתיכות דג מליח שמביאים העובדי כוכבים בחביות מותרים. הגה: מפני שמביאים הרבה ביחד, ואף אם נאסרו מקצתן שנחתכו בראשונה עם סכין עובד כוכבים נתבטלו באחרים הנחתכים אחר כן שאינן נאסרין כי כבר נתבטל טעם הסכין בראשונים, ולכן כולם מותרים וכל כיוצא בזה. ולכן אוכלים בקצת מקומות הכרוב שקורין קומפשי"ט אע"ג דפרוס וחתוך, ויש מקומות שמחמירין בזה ואין לשנות המנהג, אבל שאר דברים שאינם חריפין כגון תפוחים או לפתות יבשים וכדומה נוהגין בהן היתר כמו בלימוני"ש ואין להחמיר כלל.

ה. חתך קישואים בסכין של בשר מותר לאכלם בחלב בגרידה בלבד שיגרוד ממקום החתך, ואם חתך בו לפת אפי' גרידה אינו צריך אלא הדחה בעלמא, ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך אחר הלפת שרי בהדחה כמו הלפת לפי שטעם הלפת משונה ומבטל טעם הנפלט מהסכין. הגה: ודוקא לפת שטעמו משונה אבל ירק או לחם ושאר דברים לא, ואפי' בלפת אין להתיר לחתוך צנון רק פעם אחת אבל לא הרבה פעמים אם לא שחתך כל פעם לפת בין חתיכת צנון לצנון.

בחלתית. / סכין שאינה ב"י – לסה"ת אסור דחורפיה מחליא לשבח, ולרמב"ם מותר. / הנפק"מ בין השו"ע לרמ"א בסכין של איסור: לשו"ע שלא אומרים חני"נ בשא"ס משערים כנגד הבלוע, ולרמ"א כל העובי נעשה איסור ואם חתך דק דק משער כנגד כולו, ואם יש שישים חוזר להיתרו.

¹¹⁰ לסה"ת כל הדברים החריפים דינם כצנון, ולרבינו יחיאל דוקא צנון וחלתית. / פת"ש: בצלים קטנים אינם חריפים ויש להקל במקום הפסד כשאינו בן יומו.

¹¹¹ מדוע השו"ע כאן מיקל כשאינו ב"י ובסימן ק"ג לגבי בישול פלפלים בקדירת איסור אוסר אפילו אינו ב"י משום חורפיה? (א) לרעק"א בישול חמור משא"כ בדוחקא בלבד ואינו ב"י ועוד שנחלקו אם דוחקא הוא דוקא בצנון לכן היקל. (ב) הפמ"ג תירץ שיש לחלק בין איסור להיתר, בסימן ק"ג מדובר בטעם של איסור ולכן השו"ע החמיר, משא"כ כאן שזה היתר ונ"ט בר נ"ט לכן כשאינו בן יומו השו"ע התיר.

סימן צח - דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו

*114. איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו, כגון חלב שנתערב בבשר, יטעמנו נכרי, אם אומר שאין בו טעם חלב או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום, מותר. והוא שלא יהא סופו להשביח. וצריך שלא ידע שסומכין עליו. ואם אין שם עובד כוכבים לטועמו, משערין בס'. וכן אם הוא מין במינו, כיון דליכא למיקם אטעמא, משערין בס'. (ואין נוהגים עכשיו לסמוך על עו"ג, ומשערין הכל בס').

115. אם נתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אם נודע שהיה רובו היתר, מותר. ואם לא נודע שהיה רובו היתר, אסור. הגה: ולענין מין במינו אזלינן בתר טעמא, אם הוא שוה הוי מין במינו. אבל לא אזלינן בתר טעמא אם הוא שוה או לא. אבל אם נתערב בשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אפי' נודע שהיה רובו היתר, אסור. ואם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, ונודע שהיה רובו היתר ממינו, רואין את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר, מינו רבה עליו ומבטלו.

לרמ"א לא סומכים על גוי – לש"ך בגוי לא סומכים אבל על יהודי סומכים בדיעבד. ללבוש אפי' על יהודי לא סומכים. (נפק"מ לתרומה וחרין). / לשו"ע שטעם כעיקר דאורייתא איך סומכים על גוי? לש"ך דוקא כשיש חזקת איסור לא סומכין משא"כ כאן ודוחק. וגם שאפשר לעמוד על טעמו. ולט"ז – רק בעדות לא מאמינים וכאן זה גילוי מילתא. / ט"ז – א"א לבדוק בלשון כי צריך לבלוע. פת"ש דן אם מותר באיסור דרבנן לטעום בפה. / משערין בנפח.

115 מין במינו – מח' רש"י ותוס', לרש"י הלכה כר"י מין במינו לא בטיל [מדאורייתא, עיין ר"ן]. תוס' כחכמים בטל בשישים מדרבנן. הנפק"מ בנשפך והיה רוב. / מין באינו מינו – מח' טעם כעיקר דאורייתא או מדרבנן – רש"י ורמב"ם – דרבנן. ראשונים – דאורייתא. שו"ע לחומרא. נפק"מ בנשפך ספק דאורייתא לחומרא. / לרמ"א אזלינן אחר השם של הדבר, ולש"ך אחרי טעם וכל דבר ששיעורו לא בשישים הולכים אחר שם. / מין בשאינו מינו מחמירים בשישים: לש"ך שמא יבשל. ולא"ה כיון שזה ניכר אז אין ביטול. נפק"מ אם הולכים לפי השם או הטעם. / עוף בחלב ונשפך – האו"ה והט"ז אוסרים ואע"פ דהוי דרבנן גזרינן גזירה לגזירה, כמבואר בס"י פ"ח ופ"ט. לש"ך – ספק דרבנן לקולא. / נוב"י: טעם כעיקר מחמירים בספק רק בדבר שיש מלקות. / מין ומינו ושאינו מינו לפי הרשב"א שו"ע וט"ז מותר הכל, לש"ך מינו מותר ואינו מינו אסור, ולחתי"ס כולו אסור.

סימן צז. שלא ללוש עיסה בחלב. ובו ג' סעיפים

*112. אין לשין עיסה בחלב שמא יבוא לאכלה עם בשר ואם לש כל הפת אסור אפי' לאכלה לבדה, ואם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר מותר. כיוצא בו אין אופין פת בתנור שטחו באליה ואם אפאו דינו כעיסה שנילושה בחלב. הגה: ולכן נוהגין ללוש פת עם חלב בחג השבועות גם בשומן לכבוד שבת כי כל זה מחשב כדבר מועט גם כי צורתן משונה משאר פת וכ"ש פלאד"ן או פשטיד"א דמותרין. ואין לאפות שום פת עם פלאד"ן או פשטיד"א בתנור דחיישינן שמא יזוב מן השומן על הפת ואם זב תחתיו דינו כאלו נילוש עמו, ונוהגין לשום הטפילה בפי התנור. ואפי' הוא במחבת נוהגין להחמיר לכתחלה.

ב. תנור שטחו באליה אין אופין בו פת עד שיסיקנו מבפנים עד שיתלבן ואפילו אם הוא של בוכיא (פירוש כלי חרס שמסיקין תחתיו ואופין עליו עוגות) אין לו היתירא על ידי היסק מבחוץ.

113. פת שאפאו עם הצלי ודגים שצלאן בתנור אחד עם הבשר אסור לאכלם בחלב, והני מילי בתנור קטן אבל בתנור גדול המחזיק שנים עשר עשרונים ופיו פתוח מותר, ואם הצלי מכוסה, וכן פשטיד"א שמכוסה הנקב שבו מותר אפילו בתנור צר (ועיין לקמן סימן ק"ח כיצד נוהגין).

112 בגמ' אין לשין עיסה בחלב שמא יבוא לאוכלה עם בשר, ואם לש כל הפת אסורה אפי' לאוכלה לבדה ואם עשאה כעין תור מותר. ונחלקו מהו כעין תור: לרש"י שיעור מועט כמו עין של שור, לר"י ורמב"ם צורה משונה כשור לתזכורת שזה חלבי. / דעת המהרי"ט שכל ההיתר בעושה משונה זה דוקא בביתו אבל לא לרבים. / החו"ד סובר ששינוי מועיל באפיה ולא לאחמ"כ. / בדברי הרמ"א ואם זב דינו כאילו נילוש עמו: לש"ך והט"ז אפי' אם לא זב ממש על הפת אלא נבלע במקומו השומן עובר דרך המתכת ואוסר, ולפת"ש הרמ"א אוסר דוקא כשממשות השומן נבלע בלחם.

113 מח' רב ולוי לגבי בשר שחוטתה ונבילה שצלו יחד האם ריחא מילתא, לרב כן וללוי לא. עוד בגמ' תני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלו בכותח. דג שצלאו עם בשר אסור לאוכלו בכותח. ונחלקו הראשונים להלכה: (א) תוס' - הלכה כרב ודוקא בתנורים קטנים אבל בגדולים מותר לכתחילה כיון שמכוסה היטב. (ב) רוב הראשונים פסקו כלוי ודוקא בדיעבד, ובלחם החמירו שאסור לאוכלו בכותח מכמה טעמים: (א) כיון שאפשר לאכול את הלחם לבד חשיב לכתחילה. (ב) כיון שהריח נרגש בהם מיחזי כבב"ח. (ג) החמירו בב"ח יותר משאר איסורים. וכ"פ השו"ע.

114 גמ' – טעמא, קפילא, שישים. / מח' מהו גוי? לרשב"א – או מסל"ת או קפילא. לרש"י – תרויהו. לרמב"ם – כל גוי. השו"ע כרשב"א או קפילא או מסל"ת. / האם משערין שישים או גוי? רש"י – תרויהו. תוס' – או שישים או גוי. שו"ע – עדיף גוי. /

קדרה של בשר, אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלעה. (ולא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשית נבילה, אפילו אם ניערו בו איסור) אבל כף ישנה ובת יומא, משערין בכולה (דכל מה שבלע נעשית איסור, ולא ידעינן כמה בלע). ויש מי שאומר שגם בזו אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלעה. הגה: והסברא ראשונה עיקר, כמו שנתבאר לעיל גבי טיפת חלב שנפלה על הקדירה. ויש שאינן מחלקין בין כף ישן לחדש, רק בין כלי חרס לשאר כלים ואומרים דבכלי חרס דאי אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבלה, אבל לא בשאר כלים, וטוב לחוש לחומרא וע"ל סימן צ"ב.

119ו. כחצי זית של איסור שנתערב בהיתר, צריך ששים חצאי זיתי היתר לבטלו.

120ז. ביצה שיש בה אפרוח או טפת דם שנתבשלה עם אחרות, צריך ששים ואחת לבטל פליטתה.

121ח. כחל מתבטל בתשעה וחמשים. הגה: כל האיסורים הנוהגין בזמן הזה כולם מתבטלים בששים, מלבד חמץ בפסח ויין נסך, כאשר נתבאר בהלכותיהם, ובלבד שהאיסור אינו נותן טעם בקדירה, אבל אם נותן טעם באותה קדירה, והוא אסור מצד עצמו, אפילו באלף לא בטיל כל זמן שמרגישין טעמו. ולכן מלח ותבלין מדברים דעבידי לטעמא, אם אסורים מחמת עצמן אינן בטילים בששים (בארוך כלל כ"ה וע"ל סוף סימן ק"ה).

122ט. קדירה שיש בה נ"ט זיתים היתר, ונפלו בה שני זיתים, אחד של דם ואחד של חלב, כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חברו. וכן כ"ט זיתים של היתר

116ג. במה דברים אמורים, כשנשפך. אבל איסור שנתערב בהיתר, והוא לפנינו, ואי אפשר לעמוד על שיעורו, אף על פי שהוא מאיסורים של דבריהם, אסור.

117ד. איסור שנתבשל עם היתר, אפילו מכירו והוא שלם וזרקו, צריך ששים כנגד כל האיסור, מפני שאין אנו יודעים כמה יצא ממנו. לפיכך המבשל בקדרת איסור שהיא בת יומא, או תחב כף של איסור בהיתר, צריך ס' כנגד כל הקדירה וכנגד כל מה שתחב מהכף, שאין אנו יודעין כמה בלעו, בין שהם של חרס או עץ או מתכת. הגה: ובלבד שבלעו ע"י רתיחת אש, שאז הבליעה הולכת בכל הכלי, אבל על ידי רתיחת מליחה אינו נבלע בכלי רק כדי קליפה, וא"צ לשער רק כדי קליפה. וע"ל סימן ס"ט. ויש מי שמחמיר בכף של מתכת להצריך ס' כנגד כולו, אפילו לא הכניס אלא מקצת, משום דחם מקצתו חם כולו. הגה: ונוהגין כסברא ראשונה. וכל איסור שמבטלים בששים, אם מכירו צריך להסירו משם אף על גב דכבר נתבטל טעמו בששים. ולכן אם נפל חלב לתוך התבשיל ונתבטל טעמו בששים, צריך ליתן שם מים צוננים וטבע החלב להקפיא ולצוף למעלה על המים, ויסירו משם, דמאחר דאפשר להסירו הוי כאילו מכירו וצריך להסירו משם. איסור שנתבטל בקדירה והסירוהו משם, ונפל לקדירה אחרת, צריך לחזור ולבטלו בששים נגד כולו, וכן לעולם. אבל אם נפל לקדירה הראשונה ב' פעמים, אין צריך רק ששים (פעם) אחת כנגדו ועיין לעיל סימן צ"ד.

118ה. אם ידוע כמה הוא האיסור, כגון כף חדשה או שאינה בת יומא שניער בה ובלעה כזית חלב, ואחר כך ניער בה

בחלב, לש"ך מקילים כמו המרדכי במקום הפסד, ולט"ז מחמירים כהמרדכי. ובשאר איסורים: לט"ז ולש"ך מיקילים במקום הפסד כהרמב"ן.

¹¹⁹ לרמב"ם כל איסור דרבנן משערים ב59 כמו כחל, משא"כ לראשונים בשישים.

¹²⁰ לרמב"ן הטעם שהביצים לא שוות. ולרמב"ם כיון שביצה זה בריה הוסיפו להיכר. נפק"מ כשנפל לסיר עם בשר, לרמב"ן בשישים וכ"פ הש"ך, ולרמב"ם שישים ואחד.

¹²¹ הטעם שכחל מצטרף לבטל – לרשב"א כיון שגוף הכחל מותר ונאסר רק בגלל החלב בגומות. ולרמב"ם דהוה דרבנן, ולכן לפי הרמב"ם בכל איסורים דרבנן מספיק נ"ט, ולא קימ"ל כמותו. / האם מילתא דעביד לטעמא הוי מדאורייתא או מדרבנן – רעק"א דאורייתא. ש"ך – דרבנן. / לש"ך כל מה דאמרינן אפי' באלף לא בטיל הכוונה אפילו מליון כ"ז שיש לו טעם. / עבידי לטעמא – לש"ך דווקא בשאינו מינו. ולרעק"א גם במין במינו.

¹²² מקור הדין, משנה הערלה מעלה את הכלאים, ובגמ' הפיגול והנותר והטמא וכו'. וקשה למה הרמ"א לא הגיה כלום הרי לשיטתו יש חני"נ? ותיירץ הט"ז שבאמת לרמ"א יהיה אסור, אבל הש"ך מביא ד' תירוצים: א) כאן מדובר בלח בלח שאין חני"נ במקום הפסד. ב) לא נודע. ג) אה"נ שאסור רק הנפק"מ לבשר בחלב שנפלו. ד) נפל כזית והצטרף לשישים ואח"כ נפל עוד אחד.

¹¹⁶ הטעם לאסור: למרדכי כיון שנחשב חסרון ידיעה ולא הוי ספק כמו כחל. ור"ן לא בכל ספק מקילים אלא רק באקראי. נפק"מ בספק לכל העולם: למרדכי הוי ספק ולר"ן לא. דעת הט"ז שאם הספק לכל העולם אם מותר או אסור אז מקילים אבל אם הספק הוא באיזה ענין לשער מחמירים, כמין בכחל שמשערים נגד כולו אפי' שחלב שחוטה דרבנן.

¹¹⁷ איך משערים פליטה: לאו"ח באומד כמה פלט. ולראשונים ולשו"ע כנגד כולו כיון שלא יודעים כמה פלט כמו כחל. / לגבי כלים: לראב"ד משערים בכולו בכל הכלים חוץ מכלי עץ או מתכת כיון שאפשר להגעיל שמשערים נגד הבלוע, וכל הראשונים לא חילקו וכ"פ השו"ע. / איך משערים בכף: לסמ"ק נגד מה שנכנס וכ"פ השו"ע בסתם, ולר"פ כנגד כולו משום חם מקצתו חם כולו והביא השו"ע דעה זו בלשון וי"א. / לגבי חלב שצריך לשים מים, לפי הב"ח אומרים גם לקולא כשאין שישים אבל הש"ך אומר רק לחומרא חוץ מהשישים.

¹¹⁸ האם אמרינן חני"נ בבלוע: א) לרמב"ן לא. ב) לרשב"א כן. נפק"מ לכלי שיש לו כמה בליעות בן יומו. השו"ע סתם לחומרא ויש לקולא. ג) למרדכי: בשאר כלים ל"א חני"נ ולקולא ובכלי חרס אפי' כזית אחד נאסר כל הכלי וטעמו שיש לחלק בין כלים שיש להם טהרה במקוה. לפי הש"ך המרדכי בא להקל לומר שיש חני"נ בבלוע רק בכלי חרס, אבל לפי הט"ז המרדכי בא להחמיר לומר שיש חני"נ בגוף הכלי רק בחרס. להלכה: בבשר

ד¹²⁴. משערים ברוטב ובקיפה (פירוש הדק הדק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה) ובחתיכות. ומשערין היתר והאיסור כמו שבא לפנינו, אף על גב שהיה בהיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדרה. והני מילי במין בשאינו מינו, אבל אם הוא מין במינו משערין גם במה שבלעה הקדרה ועומד בדופני הקדרה. ומשערים זה באומד יפה, ורואין אותו כאילו הוא בעין, אבל מה שכלה ואבד מחמת האור אינו מצטרף, שזה כלה לגמרי.

ה¹²⁵. אין מבטלין איסור לכתחלה. ואפילו נפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו, אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו. עבר וביטלו, או שריבה עליו, אם בשוגג, מותר. ואם במזיד, אסור למבטל עצמו, אם הוא שלו, וכן למי שנתבטל בשבילו. (ואסורים למכרו גם כן לישראל אחר, שלא יהנו ממה שבטלו). ולשאר כל אדם, מותר. הגה: ודוקא שנתערב יבש ביבש, או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אומרים בו חתיכה נעשית נבלה, כדלעיל סי' צ"ב. אבל חתיכה שבלעה איסור, לא מהני שנתוסף אחר כך ההיתר, דהא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבלה. ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשית התערובת, אבל אם נודע התערובת קודם, לא מהני מה שנתוסף אחר כך. ולפי זה היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע. ולא נהגו כן.

במקרה של השו"ע כשלא יודע כמה נפל והוי מין במינו שלא מצרפים מה שבלע כיון שקשה לעמוד כמה בלע. ¹²⁵ **ביטול איסור לכתחילה** – מח' ראשונים אי הוי דאורייתא או דרבנן: לראשונים דרבנן, ולראב"ד דאורייתא. הנו"ב כותב שלבטל טעם אסור מדרבנן ולבטל ממשות (ביבש) אסור מדאורייתא, ולח בלח אפילו בממשות אסור מדרבנן. / לבטל איסור כשאין כונתו לביטול, הט"ז כותב שמותר אבל דוקא כשא"א בענין אחר, והפ"מ כותב שגם כשאפשר אבל יש טירחא גדולה מותר/ ביטול בשוגג – בגמ' מח' אם קנסו שוגג אטו מזיד. הלכה כר"ש ור"י שלא קונסים. / סתירה בב"י מדוע במפיל אחד לים קנסו. ויש לחלק שמפיל שאני משא"כ במבטל שלא קנסו. / ש"ך ע"פ הבי"י אם ביטל לא בשבילו ולא שלו מותר כיון דלא אהנו מעשיו. עוד כתב שמותר למכור בשווי לפני הביטול אבל לא ביוקר. הט"ז כותב שאם ביטל לחבירו ללא ידיעתו, חבירו מותר. / מדוע קונסים ואוסרים למי שביטל בשביל אחר, הרי אין אדם חוטא ולא לו, והמבטל לא יבא לעשות הביטול עוד הפעם? א. כיון שלא נראה כ"כ כאיסור [וכן המבטל יבא לעשות האיסור עוד הפעם]. ב. שמא יאמר לגוי [מי שביטלו בשבילו], מ"מ מבטל בשבת שלא שייך שני הטעמים אלו מותר למי שביטל בשביל אחר, כמבואר במ"א סי' ש"ח סעי' א. / שוגג: א. לא ידע את הדין. ב. לא ידע שזה בשר. וכתב הצ"צ: אם שאל ללומדים ולא לבעלי הוראה המפורסמים נקרא מזיד. / הש"ך נקט שהמדד הוא אם נעשה חני"ן. לאו"ה המדד הוא ידיעה בלבד. הרמ"א מחמיר את שתייהם. / דעת הסמ"ג שצריך החכם לשאול, והטור סובר שלא נהגו, ומהרש"ל החמיר. והט"ז כתב שלא נהגו לשאול אבל אם ידע שהתוסף צריך לשאול.

שנפל בהם כזית חלב, ובקדרה אחרת היו שלשים של היתר ונפל לתוכו כזית של דם, ונתערבו בשוגג, מותר. (וכ"ש בבי' זיתים, אחד של גבינה ואחד של בשר, דכל אחד מבטל חבירו).

סימן צט - דין העצמות אם מצטרפין לבטל איסור, ושלא לבטל איסור לכתחלה, ובו ז' סעיפים.

א¹²³. חתיכת נבלה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר, עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור, ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם ההיתר. הגה: ויש מחמירים שלא לצרף עצמות האיסור עם ההיתר לבטל ובמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ומתירין, כי כן עיקר.

ב. במה דברים אמורים שעצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר, כשנפלה חתיכת הנבלה לקדירת היתר כשהיתה חיה, אבל אם נתבשלה תחלה ואח"כ נפלה לקדירת היתר, עצמות שבה מצטרפים עם האיסור, לפי שבלעו מבשר הנבלה כשנתבשלה לבדה.

ג. בשאר איסורים, חוץ מבשר בחלב, חתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור. הגה: ואין נוהגין כן, כי קיימא לן בכל איסורים חתיכה נעשית נבלה, כדלעיל סימן צ"ב.

/ אם כנגד 59 יש כזית של כבד וכזית של חלב: הפת"ש אוסר כיון שהכבד פולט אינו בולע אז הוא לא מצטרף לבטל. ¹²³ סתירה בין הבבלי לירושלמי האם עצמות איסור מצטרף עם עצמות היתר לבטל? לבבלי לא אלא מצטרפות עם האיסור, ולירושלמי כן, ונחלקו הראשונים להלכה, א. דעת הרמב"ן שהלכה כהבבלי שמצטרפות עם האיסור, ב. הר"ן מחלק בין רך לקשה, הבבלי רך כבשר ולירושלמי קשה. כ"פ הש"ך, ג. לר"ש: הלכה כהירושלמי והבבלי אסמכתא. וכ"פ השו"ע, ד. לאו"ז: קליפי עצמות זה פרוה שלא מצטרף לגמרי. וכ"פ הרמ"א. / לגבי קליפי עצמות היתר שמצטרפים עם ההיתר: לראב"ה דוקא מין במינו ולרשב"א אין חילוק/ לגבי קליפה עצמות היתר שמצטרפות עם ההיתר, לפי הראב"ה דוקא במין במינו אבל הבדק הבית חולק וסובר שאין חילוק, ובכל מקרה מקילים. ¹²⁴ **מין במינו מינו הוי דאורייתא** ולכן משערים במה שבלעה הקדירה, ומין בשאינו מינו הוי דאורייתא ולא משערים מה שבלעה (רשב"א וכ"פ השו"ע). / מקור בגמ', משערים בקדירה עצמה ואיכא דאמרי במה שבלעה קדירה. מה זה קדירה עצמה? לרש"י גוף הקדירה (חרסית) והאיכא דאמרי מחמיר שלא מצטרף. ולרשב"א האוכל שבתוך הסיר ול"ב מיקל שמצטרף. להלכה: רש"י לא מצרף את שניהם כיון שההיתר והאיסור בליעתם שווה. ב. רמב"ם – הבלוע מצטרף במינו ושאינו מינו. ג. רשב"א – מחלק בין מינו שמיקילים דהוי דרבנן למין בשאינו מינו שמחמירים דהוי דאורייתא. / כל הנידון של הראשונים הוא כשלא יודע כמה נפל אבל אם יודע כמה נפל דעת הרשב"א והר"ן שמצטרפים מה שבלע אבל המהרש"ל סובר שלא מצרפים כיון שקשה לעמוד כמה בלע. לפי"ז כתב הט"ז ה"ה

סימן ק - בריה אפילו באלף לא בטיל, ובו ד' סעיפים.

128א. בריה, דהיינו כגון נמלה או עוף טמא וגיד הנשה ואבר מן החי וביצה שיש בה אפרוח וכיוצא בהם, אפילו באלף לא בטל. ואין לו דין בריה, אלא אם כן הוא דבר שהיה בו חיות, לאפוקי חטה אחת של איסור. וכן צריך שיהא דבר שאסור מתחלת ברייתו, לאפוקי עוף טהור שנתבל ושור הנסקל. וכן צריך שיהיה דבר שלם, שאם יחלק אין שמו עליו, לאפוקי חלב. וכן צריך שיהיה שלם. הגה: ועיקר גיד הנשה אינו אלא על הכף בלבד, והוא כרוחב ד' אצבעות, ואם הוא שלם מקרי בריה.

129ב. דבר שהוא בריה שנתבשל עם ההיתר, אם אינו מכירו הכל אסור, והרוטב בנותן טעם. ואם מכירו, זורקו, והאחרים והרוטב צריך שיהיה בהם ס' כנגדו, חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אסור, דאין בגידים בנותן טעם, אבל שמנו, אסור, וצריך ששים כנגדו להתיר הרוטב. לפיכך ירך שנתבשל עם גידו, אם מכירו זורקו, וכל השאר מותר, אם יש בו ס' כנגד שמנו. ואם אינו מכירו, כל החתיכות אסורות. ואם יש בקדירה ס' כנגד השומן, מותר הרוטב; ואם לאו, אסור. ואם נמוח הגיד ואינו ניכר, צריך גם כן ס' כנגדו.

ג. קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה, אסור הכל.

126ו. איסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידיים כדי לבטלו. ואם עשה כן, במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהיתר כדי לבטלו, מרבה עליו ומבטלו. הגה: וי"א דאין לבטל איסור דרבנן או להוסיף עליו, כמו באיסור דאורייתא. וכן נוהגין, ואין לשנות. איסור שנתבטל, כגון שהיה ס' כנגדו, ונתוסף בו אח"כ מן האיסור הראשון, חוזר וניעור ונאסר, ל"ש מין במינו ל"ש מין בשאינו מינו, לא שנא יבש ל"ש לח, לא שנא נודע בינתיים או לא נודע בינתיים. כזית חלב שנפל למים ונתבטל בס', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אף על פי שאין בבשר ס' נגד החלב, שהרי נתבטל במים. וכל כיוצא בזה.

127ז. אם נבלע איסור מועט לתוך כלי כשר, אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר, מותר להשתמש בו לכתחלה, כיון שהאיסור מועט וא"א לבוא לידי נתינת טעם, ולפיכך איסור משהו שנבלע בקדירה או בתוך קנקנים וכיוצא בהם, מותר להשתמש בו לכתחלה, ואפילו בבן יומו, לפי שא"א לבא לידי נתינת טעם. אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים בדבר מועט בקערה וכיוצא בה, אסור להשתמש אפילו בשפע, גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא לידי נתינת טעם.

תמיד. ה"ט"ז מתיר דוקא כשהכלי אינו בן יומו שאז הוא פוגם לא כדעת השו"ע שמתיר בבן יומו, כיון שכל המקור זה מקנקנים של גויים ששמו יין ומותר לשים מים והרי שם המים פוגמים את טעם היין.

128 בריה למלקות הוי מדאורייתא. ומזה למדו לענין דין ביטול שבריה אינה בטילה אפילו באלף מדרבנן כיון שיש לו חשיבות. וכתב ה"ט"ז שספק בריה לקולא מדין סד"ל. / 4 דעות בראשונים (שהובאו בשו"ע) בגדר בריה והשו"ע פסק לקולא שנאסר עד שיהיו כולם: (א) חיות. (ב) נאסר מתחילת ברייתו. (ג) אם יחלק אין שמו עליו. (ד) שלם. / הש"ך מחלק בין ביצה שיש בה אפרוח דהוי בריה לבין יש בה דם דלא הוי בריה. / פת"ש: אבר מן החי צריך כזית עם העצמות למלקות. מח' האם אבר מן החי פחות מכזית נחשב בריה: לפני אריה כן, ולפרמ"ג לא.

129 דין בריה הוא דוקא על החתיכה אבל לא על הפליטה שאינה בריה ואינה שלם. / גיד הנשה - מח' בגמ' אם יש בנותן טעם. לשו"ע - אין. / לגבי שומן הגיד נחלקו רש"י ותוס' האם נותן טעם וצריך שישים. לרש"י - ני"ט. ולתוס' - לא. שו"ע כרש"י. / אם נימוח הגיד בטל החשיבות והשו"ע סובר כהרשב"א שצריך שישים כיון שהתורה נתנה חשיבות. / אם נימוח הגיד ונשפך, דעת ה"ט"ז דהוי ס"ד ולקולא. / אם השומן דבוק לגיד - דעת הש"ך וה"ט"ז לדעת הרמ"א שצריך שישים כנגד כל הגיד מטעם דבוק. והפ"מ סובר שלא צריך כיון שלא אומרים דבוק בדרבנן.

126 בגמ' עצים שנפלו לתנור מרבה ומבטל. והקשתה הגמ' והרי אין מבטלין איסור לכתחילה. ותירצה דרבנן שאני, עוד תירצה מקלא קלי איסורא שאני. ונח' הראשונים האם מקילים בכל דרבנן או דוקא באיסור דרבנן שמיקלא קלי: (א) הרא"ש החמיר. (ב) הרשב"א הקיל. (ג) ר"י מיקל כשאין לו שורש בכלל. (ד) הרמב"ם מיקל אפילו כשיש לו שורש קצת (עוף בחלב) אבל שורש גדול (חצי שיעור) אסור. / ג' דרגות בדרבנן: א. כשיש שורש גדול. ב. כשיש לו שורש קצת מהתורה כגון עוף בחלב. ג. אין לו שורש אלא גדר וסייג כמוקצה. בראשון מחמירים לכו"ע, בשלישי מיקילים, והאמצע מח' ראשונים, לרמב"ם מותר ולר"י אסור. השו"ע כהרמב"ם שמיקלים, והרמ"א כרא"ש שלא מיקילים באיסור דרבנן אלא במקלא קלי. / השו"ע כתב לגבי נר חנוכה שהתערב בשמן אחר ואין שישים שאין להוסיף לבטלו, ביאר הש"ך שהחמיר כיון שהוקצה למצותו. / חוזר וניעור - מח' בגמ' האם אמרינן חוזר וניעור או קמא קמא בטיל. הראב"ד ס"ל שאמרינן קק"ב ואינו חוזר וניעור דווקא במין בשאינו מינו כיון שהטעם נתבטל. ולכל הראשונים אמרינן חוזר וניעור בכל גווני. וכ"פ הרמ"א / ביטול היתר בהיתר - מקור במשנה צמר רחלים וגמלים, אם רוב גמלים מותר לערב בו פשתן. נפק"מ לכזית חלב שנפל למים והתבטל אם מותר לערב אותו אח"כ עם בשר.

127 הטעם שאין מבטלים איסור לכתחילה: לריב"ש שמא יבוא לבטל בפחות משישים ולכן הצריך פה שיהיה תשמישו בשפע

יותר מדאי. ויש חולקים בכל זה. הגה: וכן נוהגין, מלבד תרנגולת בנוצתה דמחוסרת מעשה גדול, דנוהגים בה שהיא בטילה. וכן רגלים או ראש שלא נחרכו משערך. אבל אם כבר נחרכו, חשיבי חתיכה הראויה להתכבד, אפילו לא נמלחו עדיין. ואפילו כבש שלם אינו בטל. מיהו רגלים של עופות, מלבד רגלי אווז, וכן רגלי בהמה דקה במדינות אלו, לא חשיבי כלל, ובטלים. ראש של עופות אינו חשוב, ובטל.

134ז. שומן הכנתא אינו ראוי להתכבד. (אבל עור שומן אווז מקרי ראוי להתכבד. ואינו בטל).

135ה. קורקבן וכן שאר בני מעיים, אינם ראויים להתכבד.

136ו. הא דבריה וחתיכה הראויה להתכבד לא בטלי, דוקא בעודם שלמים, אבל אם נחתכו או נתרסקו עד שנאבדה צורתן, בטלי, דתו לא חשיבי. ואפילו אם נתרסקו לאחר שנתערבו עם ההיתר. (ואפילו לאחר שנודע התערובת). והוא שנתרסקו שלא במתכוין לבטל האיסור, אבל אם נתכוין לכך, אסור למרסק, אם הוא שלו, וכן למי שנתרסק בשבילו. (ואין חילוק בין נתערבו במינם או שלא במינם).

137ז. אם נחתכה חתיכה אחת, אין תולין לומר של איסור נחתך, ומתבטל, ויהיו כולן מותרות, אלא אותה שנחתכה בלבד מותרת ממה נפשך, אם היא של איסור, אף כולן מותרות. ואם אינה של איסור, הרי היא מותרת. ואפילו נחתכו רובן אין תולין לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו, אלא כל הנחתכות מותרות והשלימות אסורות.

הפוטנציאל אם יכול להיות חה"ל (לשיעורים), וכ"ה השו"ע וי"א. ג) מרדכי, תלוי אם מחוסר מעשה קטן או גדול, וכ"פ הרמ"א. / דעת הש"ך שהכל תלוי לפי המקום והזמן. / למכור חה"ל לגוי – דעת הנוב"י שאם יש עוד צירוף מותר כגון בחי שלא מנוקר.

134א. אם חתך את עור השומן לרצועות קטנות – לש"ך לא חשיב ולט"ז חשיב כיון שיש כמות חשובה, הנפק"מ לכבד או ציפסים. למהרש"ל אפי' עור שומן שלם לא נחשב חה"ל.

135ב. דבר חשוב שירד מדרגתו ועדיין הוא ראוי להתכבד (ביליק) – לט"ז וחכמי קראקא הוי חה"ל ולא דמי לבריה, ולמהרש"ל לא הוי חה"ל.

136ב. דעת הב"י שאם נתפורר קצת לא נחשב נחתך. ואם התרסק ולא נאבד צורתו גם לא הוי נחתך לגבי חה"ל. ובנחתך אבר כיון דהוי ספק בגמ' נחשב כספק דרבנן ובטל. / דעת האו"ה אם התרסק לאחר שנודע לא בטיל והרמ"א חולק עליו. / חה"ל ובריה – לאו"ה דוקא מין במינו ולרמ"א אפי' שאינו מינו.

137א. הקשה הש"ך (בסי' ק"י סעי' ז) מדוע לא תולים שהאיסור נחתך והרי איסורו מדרבנן? ותירץ ששם לא דנים על הנפילה אלא על התערובת משא"כ כאן אם תתלה אתה מתיר אותה לאכילה ולכן לא תולים.

130ד. ירקות מבושלות שנמצאו בהם ג' תולעים, הירקות אסורים; אבל מי השלקות, מסננן ומותרים. וכן הבשר, ירחצנו ויבדקנו ומותר.

סימן קא - דין חתיכה הראויה להתכבד, ובו ט' סעיפים.

131א. חתיכה הראויה להתכבד דינה כבריה, דאפילו באלף לא בטלה. ואפילו אם היא אסורה בהנאה, כיון שאם תתבטל היתה מותרת וראויה להתכבד. הגה: ואפילו אינה אסורה רק מדרבנן, אינה בטילה. ואם הוא ספק אם ראויה להתכבד או לא, אזלינן לקולא אפילו היא אסורה מדאורייתא.

132ב. אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, אלא אם כן איסורה מחמת עצמה, כגון נבלה ובשר בחלב; אבל אם נאסרה מחמת שקבלה טעם מאיסור ולא היה בה ס' לבטלו, אפילו למי שסובר חתיכה עצמה נעשית נבלה אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד. הגה: ואפילו חתיכה שלא נמלחה, בטלה, דאין איסורה מחמת עצמה רק מחמת דם הבלוע בה. כל חתיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה, בטלה, דהרי הקליפה אינה ראויה להתכבד.

133ג. תרנגולת בנוצתה שנתערבה באחרות, בטלה, שהרי אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמות שהיא. ואף על פי שאחר שנתערבה הסירו הנוצה. וכן לא חשיבה ראויה להתכבד אלא אם כן היא מבושלת. וכן כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי, לא חשיבה ראויה להתכבד, שאין דרך ליתן לפני האורח כבש שלם או חתיכה גדולה

130 מח' בגמ' בכמה הוי חזקה. לרבי 2 ולרשב"ג 3. שו"ע 3. הטי"ז מבאר שבספק נפשות מחמירים בשתים וכאן בשלוש.

131ב. במשנה חתיכת נבילה שנתערבה כולם אסורות מטעם חתיכה הראויה להתכבד. וביאר הב"י מטעם חשיבות. ולר"י בעינן שתהיה אסורה בהנאה דוקא, ולא קי"ל כמותו. / איסורו מדרבנן ולכן בספק מיקילים. / דעת הש"ך שחתיכה הראויה להתכבד עושה את כל התערובת כדינה ולכן אם היא אסורה בהנאה כולם אסורות בהנאה אבל מותר למכור לגוי חוץ מדמי הנאה שבו. / ש"ך: אם ודאי ראוי להתכבד אבל ספק אם הוא אסור, ל"א סד"ר

132א. יסוד הסעיף שדוקא איסורו מחמת עצמו יוצר חה"ל אבל לא מבלוע. וגם לסוברים שאומרים חני"נ בשא"ס אם תיפול חתיכה שנעשתה נבילה לסיר היא לא תעשה אחרים חה"ל כדי לאסור אחרים הלאה כיון שאפי' שהוי חני"נ מ"מ לא נחשב חה"ל. / דעת הש"ך שאם רגילים להגיש כמה קליפות ביחד והם חשובות הוי חה"ל. / קציצות שבלעו בו"ח דרבנן והתערבו ביבש, דעת הנוב"י שבטל ברוב ולא נחשב חה"ל כיון שבלע בב"ח, ולא בעינן שישים כמו כל יבש ביבש מין ושאינו מינו כיון שלפי הש"ך בסימן ק"ט מבואר שבאיסור דרבנן לא מחמירים את זה כיון שאין את החשש של שמא יבשל.

133א. בעינן שלא יהיה נחיש – נוצות, חי, שלם. ומודדים כפי שהוא עתה, וכ"פ השו"ע בסתם. ב) הרא"ש ס"ל שמסתכלים על

ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות, אינו בדין דבר שיש לו מתירין, לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו.

ג. כלי שנאסר בבליעת איסור, שנתערב באחרים ואינו ניכר, בטל ברוב ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין (לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעיל¹⁴³, וכל כיוצא בזה).

*ד. יש מי שאומר דלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל. הגה: הא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל, היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדיין ממשות האיסור בתערובת, אבל טעמו, בטל¹⁴⁴. וכן אם אין איסורו מחמת עצמו, בטל. ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך ג' ימים, אף על פי ש"א דמקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי, אפילו הכי בטילה, דאין איסורה אלא מחמת דם הבלוע בה¹⁴⁵. כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב, הוא בטל אף על פי שהוא דבר שיש לו מתירין. מי שנדר מדבר אחד ונתערב אח"כ, לדידיה מקרי דבר שיש לו מתירין דהא אפשר לשאול על נדרו¹⁴⁶. דבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר, כגון חמץ בפסח, לא מקרי דבר שיש לו מתירין. ויש חולקין בזה¹⁴⁷. ולא מקרי דבר שיש לו מתירין אלא א"כ הותר למי שנאסר, אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור, אף על גב שמותר לאחרים כגון המבשל בשבת, לא מקרי דבר שיש לו מתירין.

יכול להכיר את האיסור ולא הוי תערובת. / כתב הט"ז שגם למתירים לא ישהה הרבה זמן ע"מ שלא יבוא להשתמש בכלום יחד כמו תערובת יבש ביבש. והשי"ך כתב שימתין מעליע ע"מ שיפגם וככה לא יהיה איסור דאורייתא והוי דשיל"מ, ולרעק"א לא צריך להמתין. / כלי בשר שהתערבו עם כלי חלב – למהריב"ל אסור דחיישינן שנו"ט והוה כהוכר האיסור, ולשי"ך מותר. / האם צריך להוציא אחד מן הכלים כדי לתלות שהוא האיסור? לב"ח כן, ולשי"ך דוקא בחתיכה לא מחמירים אבל כאן במקום שליכא פסידא יש להחמיר כהב"ח/ לסיכום יש הרבה טעמים למה הכלים לא נחשבים דשיל"מ, לרשב"א כיון שצריך הוצאות, למהרש"ל שאין מצוה להגעיל, למשאת בנימין שהוי איסור בלוע (ולרמ"א בסע"ד לא נחשב דשיל"מ), לרע"א שגם בהגעלה בעינן ס' ולצל"ח שבדבר רב פעמי כגון שימוש הכלים לא אומרים דשיל"מ, להלכה השי"ך הביא שהרא"ה החמיר כיון שנחשב איסור ניכר והמהרש"ל החמיר כיון שזה הוצאות מעטות, ולכן כתב שיש להמתין שלא יהיה ב"י, ורק בהפ"מ וגם בעינן להוציא אחד.

¹⁴⁴ הט"ז מסכים אם הרמ"א אבל השי"ך מחמיר כיון ששייך הטעם שלא תאכלו באיסור, ועוד שרק מצאנו שמקילים בטעם לגבי חה"ל ולא בדשיל"מ.

¹⁴⁵ השי"ך והט"ז חולקים על זה.

¹⁴⁶ זה הטעם לרשב"א, ולרא"ה כיון שמצוה לאיתשולי. לפי"ז כתב הפת"ש כשנדר בשעת צרה שאין מצוה לישאל ל"ח דשיל"מ/ מי שסר דבר עליו ועל חבירו נחשב דשיל"מ, אבל אם אסר רק על חבירו לא נחשב דשיל"מ.

¹⁴⁷ הט"ז מחמיר והשי"ך מיקל.

¹³⁸ קורקבן שנמצא נקוב, ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות, מדמין שומן שבקורקבן לשומן התרנגולת של מקום חיבור הקורקבן, ואם דומים לגמרי, מכשירים האחרות. (וכן כל כיוצא בזה).

ט. ראש כבש שנמצא טריפה, ולא נודע מאיזה כבש הוא, והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה, יש לסמוך על זה להתיר האחרות.

סימן קב - דין דבר שיש לו מתירין, ובו ד' סעיפים.

*א¹³⁹. כל דבר שיש לו מתירין, כגון ביצה שנולדה ביום טוב, שראויה למחר, אם נתערבה באחרות, בין שלימה בין טרופה, אינה בטלה אפילו באלף. ואפילו ספק¹⁴⁰ נולדה ביום טוב, ונתערבה באחרות, אסורות. ואם נתערבה בשאינה מינה, בטלה בס' הגה: מיהו אם לבנו בה מאכל, או נתנו בקדירה לתקן הקדירה, כגון שמלאוה בתרנגולת, אינה בטלה¹⁴¹ ועיין בא"ח סימן תקי"ג.

*ב.¹⁴² יש מי שאומר שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבא על כל פנים, או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד, אבל דבר שאינו בידו, ואינו ודאי שיבא המתיר, אינו בדין דבר שיש לו מתירין. לפיכך,

¹³⁸ מדוע בכבש כתוב "דומות ומכוונות" ולא בקורקבן? תירץ הט"ז שא"א לדמות בקורקבן כי זה שומן.

¹³⁹ הטעם לאיסור דשיל"מ: לרש"י עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר. ולר"ן כיון ששניהם מותרים הוי מין במינו ולא מבטלים זא"ז. / מח' ראשונים האם דוקא בספק הביצה אסורה או אפי' בס"ס כגון כשנתערבה. מהשו"ע משמע שאפילו בס"ס אסור. / האם דשיל"מ זה גם מבש"מ? לר"ן לא וכ"פ השו"ע, ולראב"י"ה כן ולא בטל. / יש ג' חומרות בדשיל"מ: פני"ס (פליטתו, נתרסק, ספק) וקולא אחת שמחמירים רק במין ומינו. / לגבי ס"ס יש ג' מקרים: א) ספק בגוף ספק בתערובת, מחמירים. ב) שני ספיקות בגוף: הרא"ש מחמיר והרשב"א מיקל. ג) שני ספיקות בתערובת: הט"ז והב"ח מיקילים והשי"ך מחמיר. / האם אומרים כל דפריש בדשיל"מ? הצ"צ מחמיר והצל"ח מיקל.

¹⁴⁰ לפי זה לכאורה יש לשאול, למה מותר לשתות שכר של גויים הרי יש חשש שמא הוא מאיסור חדש והוי דשיל"מ, הר"ם תירץ שיש ס"ס שמא הוא ישן ושמא קודם העומר, והרא"ש תירץ ששאני שכר שהוי מין ואינן מינו ובטל

¹⁴¹ כתב השי"ך שלא צריך את שניהם אלא או טעמא או חזותא הוי מין במינו וחשיב דשיל"מ ולא בטל.

¹⁴² מקור הדין לדבר שעתיד לבא לאליו שאומרים דשיל"מ מביצה שנולדה ביו"ט, ומקור לבידו לתקן מטבל שנתערב בפירות מעושרים/ ביצה טריפה שנולדה ביו"ט הפת"ש מביא שנחשב דשיל"מ כיון שאפשר להוריד האיסור של יו"ט.

¹⁴³ המקור מטבל שלא נחשב דשיל"מ אע"פ שיכול לקנות טבל אחר כיון שצריך להוציא הוצאות. / דעת המהרי"ל שהגעלה נחשבת הוצאה מועטת והוי דשיל"מ. ולרא"ה לא בטל כיון דהוה

סימן קג - דין נותן טעם לפגם, ובו ז' סעיפים.

148. כל דבר שטעמו פגום, אינו אוסר תערובתו. ואפילו אין טעמו פגום מחמת עצמו, שבפני עצמו הוא מוטעם ומשובח, אלא שפוגם תערובתו, מותר. הגה: 149 מיהו דברים החשובים כבירה או כיוצא בה, אם אינן פגומים בעצמן אף על פי שפוגמין התבשיל, אינן בטלים אפילו באלף.

*ב150. פגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאכלו, אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו¹⁵¹. ויש מי שאומר דהיינו דוקא כשנתערב איסור מועט עם היתר מרובה¹⁵², אבל איסור מרובה לתוך היתר מועט, ואפילו מחצה על מחצה, אין אומרים נותן טעם לפגם מותר, עד שיפגום לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם. ואם אין שם ממשות של איסור, אלא טעמו בלבד, אפילו איסור מרובה והיתר מועט, מותר אם פוגם קצת. ויש מי שחוכך (פי' מקוה להחמיר, ואוסר) לומר שאם הגדיל האיסור מדתו של היתר עד שהוא משביח יותר כשאוכלו בגודל מדתו ממה שהוא פוגם בהפסד טעמו, אסור, עד שיפסל מלאכול אדם. במה דברים אמורים, שפוגם מתחלתו ועד סופו, אבל אם השביח ולבסוף פוגם, או פוגם ולבסוף השביח, אסור¹⁵³. הגה: י"א אף על גב דהאיסור נ"ט לפגם והמאכל מותר, מ"מ הקדרה אסורה ואם בשלו בה אח"כ תוך מעת לעת תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו טעם לשבח, נאסר התבשיל

148 מח' האם נטלי"פ מותר. לר"מ אסור מכלי מדין בני יומם שפוגמים קצת וצריכים הגעלה, ולר"ש מותר מנבילה. וכ"פ הראשונים. / חמץ בפסח צריך שיפסל מאכילת כלב, והטעם ביאר הר"ן כיון שראוי לחמץ עיסות אחרות יש לו חשיבות.

149 מהרמ"א יוצא קולא וחומרא, קולא אם פגום בעצמו שמותר אפי' בבירה, והפת"ש מביא שחולקים על זה, ויש מחלוקת בפת"ש מה הדין בדשלי"מ פגומה, חומרא אם פוגם התערובת שמחמיר.

150 דין פגום נלמד מנבילה שאע"פ שראוי לאכילה מותר לתת לגוי. מקשים הראשונים והרי שם פגום הרבה ואיך לומדים לפוגם קצת? א) הרשב"א – בנבילה שיש את ממשות האיסור החמירו משא"כ בטעם שמספיק פגימה מועטת. ועוד כשיש ממשות מתבטל מדין רוב ולכן צריך שתפגם לגמרי כדי להתבטל משא"כ בטעם. ב) הר"ן – האיסור הוא לא ליהנות אבל אם נהנה מגודל האיסור שהגדיל את התבשיל נחשב לשבח, נ"מ יהיה כשנהנה מרוב האיסור או בחמץ בפסח שנט"ל שבפסח אין ביטול.

151 כך שיטת הרשב"א, ומביא שני ראיות: א) שכלי שאב"י לא אוסר, ב) ששמן או דבש לא אוסרים עם בשר, אבל הרא"ה חולק עליו.

152 לגבי מין ואינו מינו ביבש ויבש שפוגם, לפי הש"ך גם מספיק רוב, אבל לאו"ה בעינין ס', וכל חד לשיטתו למה בכל יבש ביבש מין ויאנו מינו בעינין ס'.

153 בגמ' אמר רב יהודה ל"ש אלא שנפל לגריסין רותחין, אבל נפל לצוננין והרתחן נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם ואסור. וכתב הרמב"ם דה"ה להיפך.

השני אם לא היה בו ס' נגד האיסור הראשון. אבל אם נערר התבשיל הראשון בכף, ותחבו אח"כ הכף לתבשיל שני שהוא ג"כ פוגם, לא נאסרה הקדרה. וכן בדבר שאין לו טעם כלל, כגון היורה שמתכין בו הדבש, אף על פי שיש שם רגלי הדבורים, לא נאסרה היורה וכל כיוצא בזה.

ג. אפילו אין כח באיסור לבדו לפגום אלא על ידי דבר אחר שמיסיעו, כגון שנפל איסור לקדירה שיש בה מלח או תבלין מדוכין (בטור מרובין) ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה כח באיסור לפגום, אפילו הכי מותר.

154. שמן ודבש של עובד כוכבים, אף על פי שהם מבושלים, מותרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו¹⁵⁵, וכן לדבש. הגה: ויש אומרים דבשר אינו פוגם דבש עצמו, רק משקה הנעשה מדבש; ובמקום שאין הפסד גדול, יש להחמיר. בשר או חלב¹⁵⁶ ביין, הוי לפגם, ומותר.

*ה157. כל קדרה שאינה בת יומא חשיבה טעמה לפגם, ואינה אוסרת. ונקראת בת יומא כל זמן שלא שהתה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור, וכיון שעבר עליה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור אינה נקראת בת יומא. ואם בישל בה כשאינה בת יומא, התבשיל מותר דהוי נותן טעם לפגם והוא שתהיה מודחת שלא יהא שומן על פניה, שאם לא הדיחה, אוסר והרי היא כחתיכת איסור שלא

154 יש ג' נידונים, שמן דבש ויין (סימן שד"י): לגבי שמן הש"ך חולק ופסק שלא פוגם בבשר. לגבי דבש הרמב"ם סובר שפוגם וכך דעת השו"ע, המרדכי סובר שלא פוגם אלא ממי דבש בלבד. הרמ"א החמיר כשזה לא הפס"מ, והט"ז החמיר אפילו בהפס"מ.

155 עיין ב"י שמסביר שאפי' שענינו רואות שלא פוגם, זה משום הצירוף של התבלינים.

156 נחלקו אחרונים מה כוונת חלב שלא פוגם ביין, התס' שבת והנוב"י הבינו שזה חלב בסגול, הפר"מ הבין שזה חלב בפתח, והבית יהודה הבין שזה שניהם.

157 קדירה שאינה בת יומא בין לר"מ ובין לר"ש הוי נטלי"פ ולמדים מגיעולי מדין. וממתי נחשב פגום: א) לר"ת ורש"י שהיית לילה. הרמ"א בס"ז מיקל אם עבר לילה וחיממו מים ורוצה לבשל תוך כדי 24 שעות שבהפסד מתירים. ב) לרא"ש ורוב הראשונים מעת לעת. וכ"פ השו"ע. / עוד נחלקו כשהסיר לא נקי אם הוי פגום הממשות שיש בה? לרמב"ם כן, ולרשב"א לא כיון שהשמנונית לא נפגמת וכ"פ השו"ע בסתם. / לרמ"א צריך שישים נגד הלכלוך, ולמהרש"ל צריך שישים נגד הקדירה כיון שהשמנונית מחליא ליה לשבח בכולה.

יוצא ג' דעות: א) לרשב"א בעינין ס' נגד הממשות, ב) לרמב"ם לא בעינין ס' נגד הממשות כיון שנפגם, ג) למהרש"ל בעינין ס' נגד הממשות וגם נגד הבלוע בסיר, שהממשות מחיי את הבלוע וכמו שאין פגום בממשות ה"ה באותו הבלוע.

לסננו במסנתת בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום, בין שנימוח בתוכו לגמרי ונעשה כולו משקה ולא נשתייר ממנו שום ממשות, ניתר על ידי שיהא ששים בהיתר כנגד העכבר. ואם נחתך לחתיכות דקות, והוא בענין שאינו יכול לסננו כגון שנתערב השכר או החומץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם ביטול, דחיישינן שמא יפגע בממשו של איסור ולא ירגיש. הגה: ודוקא בשרץ יש לחוש אם נשאר שם שלא יוכל להוציאו, אבל בשאר איסורין אין לחוש¹⁶⁰.

*ב¹⁶¹. אם נפל ליין ושמן או לשאר משקין¹⁶², פוגם בודאי ואין צריך ס' לבטל פליטתו. הגה: ולפי זה אם נפל לשומן נמי דינא הכי. ויש מחמירין בשומן ואפילו אם הוא קשה לפנינו, אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמא העכבר היה שם כשעירו עליו שומן רותח, הכל אסור, אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר; ואם לא עירו עליו, או שעירו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו, והשומן בא לפנינו כשהוא קשה, וכן נמצא העכבר עליו, סגי ליה בנטילת מקום ולא מחזקינן איסור שמא היה השומן רך כשנפל שם דכבוש הוי כמבושל, דמותר מכח ספק ספיקא, ספק נפל שם כשהיה קשה, ואם תמצא לומר כשהיה רך, שמא נתקשה קודם שיעור כבישה. ובמקום שהשומן מאוס לאכול, אסור להדליקו ג"כ בבית הכנסת, משום הקריבתו נא לפחתך ובמקום הפסד גדול יש לסמוך אדברי המקילין.

*ג¹⁶³. דברים המאוסים, שנפשו של אדם קצה בהם, נממלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם למיאוסן,

וכותב הפת"ש שכל מה שמחמיר הש"ך בשרץ הוא דוקא בשמונה שרצים ששיעורם כעדשה.

¹⁶¹ מח' ראשונים האם דוקא יין ושמן פוגמים כיון שדרכם להיות מבושמים או אפי' שאר משקים: לאגור גם בשאר משקים פוגם, וכ"פ השו"ע. ולרש"ל דווקא יין ושמן פוגם אבל לא בשאר משקים. / דעת הט"ז שהרמ"א מחמיר גם בשאר משקים ובמקום הפסד יש להקל. אבל לרעק"א הרמ"א מחמיר דוקא בשומן ובשאר משקים מותר גם בלא הפסי"מ. / פת"ש – אם השתמשו בשומן: יש אוסרים כשיודע באיזה כלים השתמש כיון שזה רק ספק אחד וכשלא יודע באיזה השתמש מותר משום ס"ס, ויש מתירים אפי' כשיודע במה השתמש שמא היה ששים נגד השומן.

¹⁶² לגבי שאר משקים בעכברא נחלקו הראשונים אם פוגם, הרמב"ם סובר שגם בהם פוגם וכך פסק הש"ע, אבל הרא"ש סובר שרק ביין ושמן שהם צריכים להיות מבושמים פוגם העכברא אבל לא בשאר משקים, עיין במהרש"ל שה"ה בדבש שצריך להיות מבושם.

¹⁶³ מח' ראשונים האם שאר שרצים פוגמים. לרשב"א בפני"ע אסורים ובתערובת פוגמים וכ"פ השו"ע, ולר' ירוחם לא פוגמים. הרש"ל והב"ח אוסרים בשאר שרצים. / שאר איסורים שלא יכול לסנן וניכרות לעין האם הוי כתערובת? לאו"ה והש"ך כן כיון שרק בשרץ אוסרים מחשש שיפגע בכעדשה ודמי לבריה אבל לא בשא"ס, ולט"ז אסור גם בשא"ס דהוי כהוכר האיסור. מהשו"ע משמע שאין חילוק בין שרץ לשא"ס ואסור כיון שניכר.

נפגמה. ויש מתירין אפילו בישראל בה קודם שהדיחה. הגה: ואם יש ס' נגד מה שדבוק עליו, לכולי עלמא שרי מאחר דהקדירה אינה בת יומא. והכי נהוג.

ו. יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא, הכל אסור, דחורפיה משויא ליה לשבח.

ז. ¹⁵⁸קדירה שהיא בלועה מבשר וחלב שנתבשלו בה ביחד או בזה אחר זה, וקודם שעבר לילה אחת הוחמו בה מים, חשיבה בת יומא עד שתשהה מעת לעת משעה שהוחמו בה המים. הגה: אבל אם עברה לילה, מותר. וכן אם עברה לילה בין בישול בשר לחלב, אף על גב דאח"כ הוחמו המים מיד, נמי דינא הכי. וה"ה בכל האיסורים לפי מאי דקיימא לן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבלה. וע"ל סימן צ"ב. ובמקום הפסד יש להתיר בכה"ג בשאר איסורים בכל ענין, רק שיהיה מעת לעת מזמן בישול האיסור.

סימן קד - דין עכבר שנמצא ביין או בשכר

א¹⁵⁹. עכברא דדברא נותן טעם לשבח הוא, שהרי עולה על שלחן מלכים. אבל עכברא דמתא, מספקא לן אם משיבא בשכר וחומץ, או אם הוא פוגם. ולפיכך אם נפל לשכר או לחומץ, בצונן, והסירו שלם, אם לא שהה בתוכו מעת לעת, מותר. אבל אם היה רותח, או אפילו צונן ושהה בתוכו מעת לעת, בין שהסירו שלם בין שנחתך לחתיכות דקות, ויכול

¹⁵⁸ נחלקו הראשונים לגבי מי שבישל בשר בחלב בקדירה אחת ואח"כ בישראל מים, לפי הבע"ט מונים כ"ד שעות מהמים, ולפי הסמ"ק מהאיסור, הבי"י פוסק להחמיר אבל אם עבר לינת לילה לפני שחימם המים אפשר להקל ולמנות מהאיסור כיון שיש ס"ס, אולי כהסמ"ק ואולי כרש"י ור"ת שסוברים שלינת לילה פוגמת. הש"ך חולק לגמרי על הבי"י כיון שהוא סובר שאין חני"ן עושה חני"ן (ונחלקו בדבר הזה בעוד מקומות) ולכן אפי' שלא עבר לינת לילה מונים מזמן הבישול של האיסור.

ועוד נחלקו מה הדין מי שבישל בב"ח ואח"כ מים ואח"כ פגם הלילה, לפי הת"ח בדעת הבי"י גם באופן הזה מקילים, ולפי הבי"י עצמו והש"ע מחמירים, כיון שרק כשקדם לינת לילה אפשר להקל.

¹⁵⁹ בגמ' עכברא דנפל בשכרא אסור רב. הסתפקה הגמ' בדעת רב האם ס"ל שנטל"פ אסור או שנטל"פ מותר ואסור משום שעכברא בשיכרא אשבוחי משבח. וכ"פ הראשונים. והשו"ע חילק בין דברא שמשביח למתא שאוסרים מספק, אבל הש"ך סובר שהספק של הגמ' הוא גם על דברא, וני"מ יהיה בשאר משקים בדברא, שלש"ע אסור ולש"ך מותר..

¹⁶⁰ כך שיטת רש"י שרק בשרץ אסור, אבל הר"ן הקשה עליו שגם בשאר איסורים עדיין יש לחשוש, הש"ך סובר כרש"י שרק בשרץ נאמר הדין הזה כיון ששיעורו כעדשה לכן מחמירים עליו כמו בריה, אבל הט"ז סובר כהר"ן שלא דוקא בשרץ אלא הוא הדין שאר איסורים ומחמירים בהם כיון שנחשב כניכר האיסור,

לכתחלה (ועי"ל סי' ס"ח סעיף י"ג), אבל בדיעבד מותר בלא קליפה, ובהדחה בעלמא סגי. (ועיין לעיל סימן ס"ח וצ"ב וצ"ה נתבאר דיני כלי שני ועירו).¹⁶⁷

נפל איסור חס לתוך היתר חס דכלי ראשון, או אפילו איסור צונן לתוך היתר חס, הכל אסור דתתאה גבר על העליון ומחממו עד שמפליט בתחתון. ואין צריך לומר דהיתר צונן לתוך איסור חס, שהכל אסור. אבל אם העליון חס והתחתון צונן, אינו אסור אלא כדי קליפה, אפילו אם העליון החס איסור. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בחום כלי ראשון, כגון מיד שהסירו מן האש מניחו עם ההיתר. אבל אם כבר מונח בכלי שני, ואחר כך מניח ההיתר אצלו או עליו, אינו אסור כלל, דכלי שני אינו אסור, כמו שנתבאר. ואם הניחה זה אצל זה, אם שניהם חמים מחום כלי ראשון, הכל אסור. ואם האחד צונן, ההיתר צריך קליפה במקום שנגע. איסור שהניחו בכלי היתר או להיפך, אמרינן ביה גם כן דין תתאה גבר, כמו בבי' חתיכות. ועיין לעיל סימן צ"ד אם חתך בשר בסכין חולבת. אסור לערות מכלי שיש בו שומן כשר לנר דולק שיש בו חלב או שומן איסור, ובדיעבד אין לחוש.

דמה דברים אמורים, כשנפל לתוך התבשיל, מפני שהרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל.

כבוש לפי הט"ז מותר, ספק כבוש באיסור עשה גם לש"ך מותר, אולי בשר של גוי נט"ל, אין לאסור בכבישה אלא מה שמפורש בש"ס ובפוסקים.

¹⁶⁶ עירוי – יש מחלוקת אם עירווי במשל, לפי ר"ת מבשל כ"ק, ולפי הרשב"ם והרא"ש לא מבשל אלא מפליט ומבליע כדי קליפה, ונחלקו האחרונים מה סובר ר"ת לגבי מוי"מ, שהמהרש"ל סובר שמפליט ומבליע בכלו, ולש"ך רק כדי קליפה. / כלי שני לכו"ע לא מבשל והמח' אם מפליט ומבליע, לרשב"א כן וראה מחום בית השחיטה ולראשונים לא. ופוסק הש"ע שמחמירים את הרשב"א לכתחילה. רע"א מביא נפק"מ לגבי הגעלה אם הוי לכתחילה, ויש שיטת המהרש"ל שסובר שמפליט ומבליע בכלו אבל לא ביחד / כלי ראשון על האש ועדיין לא הגיע ליס"ב – מהרש"ל עשו הרחקה לכלי ראשון. ולשאר ראשונים לא עושה כלום. / דעת הפתי"ש שכיון שאין בקיאים ביס"ב יש להחמיר עד שיצא מכלל חום אפי' באיסורים דרבנן.

¹⁶⁷ מח' רב ושמואל, והלכתא כשמואל דתתאה גבר. / גוש - א) מהרש"ל סובר שגוש בכלי שני נחשב ככלי ראשון. והדרכ"מ חלק להתיר. ב) הבי"ח סובר שגוש מפליט אבל לא מבליע. ולכן הסכין נאסר והגוש מותר. ג) הט"ז בגוש מחמירים רק בדוחקא אבל לא בבישול. / הרש"ל חולק על הרמ"א וסובר שאין תתאה גבר בכלים ולחומרא שאוסר הכל. / פתי"ש בשם חמודי דניאל: איסור חס שנפל להיתר חס ומיד סילקו, מותר. והאחרונים סוברים שנאסר מיד.

¹⁶⁸ מח' בדין צלי כיון שכתוב מצד אחד ירך שצלאו בגידו קולף ואוכל, ומצד שני כתוב בגמ' בפסחים נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו - א) לתוס' נטילה. ב) הרשב"א

ואפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו, אם ההיתר רבה עליו, מותרים¹⁶⁴. ומכל מקום כל שאפשר לבדוק ולהעביר במסננת, בודק ומסנן. (מיהו בחלא ושכר, יש לחוש כמו בעכבר).

סימן קה - דין איסור שנפל לתוך היתר

¹⁶⁵ איסור שנשרה עם היתר מעת לעת בצונן, מקרי כבוש, והרי הוא כמבושל ונאסר כולו. אבל פחות מכאן, בהדחה סגי. הגה: וכל מקום דאמרינן כבוש כמבושל, אפילו מה שחוץ לכבישה אסור, דעל ידי הכבישה שלמטה מפעפע למעלה, כמו בבישול. ויש מקילין במה שבחוץ. וספק כבוש, אסור, מלבד בבשר עם חלב דאזלינן לקולא, דמן התורה אינו אסורה רק בבשול ממש. ואם הוא כבוש בתוך ציר או בתוך חומץ, אם שהה כדי שיתננו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל, הרי הוא כמבושל ובפחות משיעור זה, לא נאסר אלא כדי קליפה. (ועי"ל סימן ע' מדין בשר שנפל לציר).

¹⁶⁶ חום של כלי ראשון שהיז סולדת בו, מבשל ואוסר כולו. אבל חום של כלי שני אינו מבשל. ויש אומרים שגם כן אינו מפליט ואינו מבליע. וי"א דמכל מקום הוא מפליט ומבליע, ואוסר כדי קליפה. וראוי לחוש ליזהר בדבר

¹⁶⁴ כותב הבי"י שאפי' לפי הר"ן (בסי' ק"ג סע' ב) שסובר שבעיני שלא יהיה מהאיסור מ"מ כאן יודה כיון שפוגם בעצם.

¹⁶⁵ גמ' מליח כרותח כבוש כמבושל. מח' ראשונים: א) על מה נאמר כבישה: לרש"י דוקא ציר או חומץ אבל לא מים. לשאר ראשונים – בכל הדברים ראייה מהמשנה (שביעית פ' ז מ' ז) שורד (של שביעית) שכבשו בשמן חדש שאוסר. ב) כמה זמן בעיני – ר"ת ג' ימים ראייה מקנקנים של גוי. לרא"ש 24 שעות ראייה מבבי"ח. הבי"י הכריע כהרא"ש ודוקא במים אבל בציר עד שירתיח, וכך פסק בש"ע. / האם מפעפע בכבישה – א) לאו"ה לא. ב) מהרי"ש כן מפעפע. הרמ"א הביא את שתי הדעות. הש"ך כתב שבתו"ח פסק לקולא. כ"ז בכחוש אבל באיסור שמן נאסר כולו. ולא קשיא לרמ"א דס"ל דלא מחלקים בין כחוש לשמן והו"ל למיסר, כיון שהכלל הזה הוא רק במליחה וצליה אבל לא בכבוש. ג) המנח"י מחלק בין מים וחומץ לציר. / פתי"ש: 1) ספק אם נכבש – מותר לכו"ע. 2) ספק אם נכבש כשיעור – הש"ך והרמ"א אוסרים, והט"ז סובר שמותר, ומביא ראייה מה' מקוה סי' ק"א סע' סה, והש"ך דוחה אותה כיון שכאן יתרע החזקה שהרי נכבש. 3) נכבש ודאי והחתיכה לידו ספק נכבשה כשיעור – לכו"ע אסור. / הש"ך חולק על השו"ע וסובר שחומץ צריך יום שלם / האם יש כבישה לכלים? לאו"ה כן. ולש"ך לא, כיון שלאחר כ"ד שעות הוי נט"ל"פ. / לאחר שהתרנו ספק כבוש בבוי"ח האם מותר לבשל אותו? מח', החו"ד אוסר ולמנחת עני מותר כיון שיש חזקת היתר. / מח' אם שמן זית נחשב חריף ואוסר לפני 24 שעות, ויש להקל בהפסד מרובה. / האם יש כבוש בחי' לחתי"ס מותר ולחקרי לב אסור / גוי שנפל לבור וספק אם נכבש, כוב הפתי"ש שהמשקים מוצרים מכמה ספקות: ספק

כחוש או שמן, ויש לאסור בכל ענין עד דאיכא ס'. ואפילו איכא ס', צריך נטילת מקום, והכי נהוג. ודווקא באיסור חלב או שאר איסור דשייך בו שמנונית, אבל באיסור דלא שייך ביה שמנונית, והוא בודאי כחוש, אינו אוסר רק כדי נטילה.

1701. דבר שיש לו פעפוע בצלי, אם היה אחד חס ואחד צונן, התחתון גובר. לפיכך אם נפל חס על צונן, אינו אוסר אלא כדי קליפה. ואם נפל צונן על חס, אם אין בהיתר ס' כנגד האיסור, הכל אסור.

1712. הא דחתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעתה, דוקא כשאיסורה מחמת עצמה, כגון נבילה או בשר בחלב, אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר, אינו אוסרת אחרת הנוגעת בה, אפילו אם נצלו יחד. במה דברים אמורים, כשבלעה איסור שאינו מפעפע, אבל בלעה מן הדברים המפעפים בטבען, כגון שומן, אוסרת חברתה בין בצלי בין בנוגעת זו בזו חס בחס או בתחתונה חמה ועליונה צוננת, שהאיסור הבלוע בעצמה מפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה. הגה: וכל זה בב' חתיכות, אבל כלי שבלע איסור, אוסר היתר שנוגע בו אפילו באיסור שאינו שמן.

172. כוליא שצלאו בחלבו אינו אוסר אלא כדי קליפה, שהקרום מפסיק. הגה: ויש אוסרים, וכן נוהגין ואין לשנות, ודינו כשאר חלב הנצלה עם בשר, ואם נתבשל כך הכוליא נעשית נבלה וצריך ששים נגד כולה, והי"ה בקרום שעל היותרת.

איסורו מחמת עצמו – השו"ע סובר שבשר שבלע חלב הוי איסורו מחמת עצמו. והרשב"א סובר שלא הוי מחמ"ע. הש"ך סובר שגם לרמ"א שבחתיכות אוסר כולו כיון שלא בקיאים בין כחוש לשמן כאן בבליעות נאסר בכדי נטילה מטעם ס"ס: א) שמא זה לא נחשב מחמת עצמו אלא בלוע. ב) ספק אם זה נחשב שמן. / לגבי המקרה השני בשו"ע ששמן אוסר, לכאורה לרמ"א שלא מחלקים בין כחוש לשמן צריך להיות שאסור גם בכחוש. ביאר הש"ך שכל מה שלא בקיאים זה רק בחתיכות אבל בבליעות בקיאים ולקולא. והמהרש"ל מחמיר גם בכה"ג. / לש"ך דם הוא כחוש. ולכן אם החתיכה הודחה ונמלחה כדינה ובלעה דם מבחוץ הוי בלוע וכחוש שאינו אוסר, אבל אם החתיכה לא נמלחה הדם נחשב מחמ"ע ואוסרת אפילו בכחוש. / סתירה בין סעיף ז' לסעיף ה': האם היתר שמן מפטם איסור כחוש? 2 תירוצים: א) הבי"ח והפרישה – סעיף ה' מדבר באיסור מחמת עצמו ולכן הוא מתפטם משא"כ בס"ז מדבר בבלוע שאין ההיתר מפטם את האיסור. ב) דרכ"מ – סעיף ה' מדבר בחלב כחוש שמטבעה היא שמינה ולכן היא בר פטום משא"כ בס"ז מדובר באיסור שמטבעו אינו שמן ולכן ההיתר לא מפטם / מדוע כלי אוסר כדי קליפה אפילו בכחוש? כיון שאין לו פליטה משל עצמו. המהרש"ל סובר שכלים אוסר כולו. / שלוש מקרים בכלים: א) כלי שבלע שומן ונוגע באוכל – אסור כולו. ב) כלי שבלע כחוש ונגע באוכל – מח' רמ"א ורש"ל. ג) כלי שבלע שמן ונגע בכלי – בסימן צ"ב סעיף ח' כתוב שבדיעבד אינו אוסר. 172 2 טעמים למה הרמ"א מחמיר: א) כיון שלמסקנה הגמ' לא סוברת שקרום מפסיק. ב) חיישינן שמא נפחת הקרום.

אבל איסור, בין חס בין קר, שנפל על הצלי שאצל האש, אינו אוסר אלא כדי נטילה, שהוא כעובי רוחב אצבע. לפיכך ירך שצלאו בגידו, או חתיכת איסור שצלאה עם חתיכת היתר ונוגע זה בזה, צריך להסיר כדי נטילה סביב הגיד וכן מן החתיכה מקום שנגעה בחתיכת איסור. וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה שהיא חוץ לרוטב, ולא ניער הקדרה ולא כיסה אותה, אינו אוסר אלא כדי נטילה. אבל אם היא ברוטב, לרש"י (כולה ולר"י) אפילו מקצתה, או אפילו כולה חוץ לרוטב וניער או כיסה הקדרה, הרוטב מפעפע הטעם ומערבו ונכנס בכולו.

169. במה דברים אמורים שאין הצלי אוסר אלא כדי נטילה, בירך עם גידו וכיוצא בו, דבר כחוש שאין בו כח לפעפע בכל החתיכה; אבל גדי שמן שצלאו בחלבו, אם אין בכל הגדי ששים כנגד כל החלב שבו, אסור לאכול אפילו מראש אזנו, שכיון שהוא שמן מפעפע בכולו. אבל אם הוא כחוש, אף על פי שאין בו ס' כנגד כל החלב שבו, אינו אוסר אלא כדי נטילה, שהחלב של בהמה כחושה כחוש הוא בטבעו ואינו מפעפע. ואפילו חתיכת האיסור כחושה וחתיכת היתר שנצלית עמה שמינה, האיסור מפעפע בכולה. וכל דבר שיש לו פעפוע שנפל למקום ידוע מהחתיכה בצלי, אף על פי שיש בחתיכה ס' לבטל האיסור, צריך נטילת מקום. הגה: וכל מבושל בלא רוטב, או אפוי, דינו כצלי בכל דבר. וי"א דאין אנו בקיאים איזה מיקרי

מחלק בין דאורייתא לדרבנן. ג) אין איסור כלל בצליה. ד) ר"פ אוסר כולו כיון שלא יודעים. השו"ע פסק כתוס' שצריך נטילה. / 4 דוגמאות לצליה: א) צלי אצל האש. ב) חתיכה שכולה חוץ לרוטב. ג) חתיכה שמקצתה ברוטב לרש"י. ד) רמ"א – מחבת יבש. / מח' רש"י ור"י כשחתיכה חציה מחוץ לרוטב וחצי בפנים – לר"י יש לה דין בישול. ולרש"י הוי כצלי. ונחלקו הט"ז והש"ך בדעת רש"י האם גם לחלק שברוטב יש דין צלי. ולהלכה הט"ז כרש"י והש"ך כר"י.

169 גמ' גדי שצלאו בחלבו אסור אפילו מראש אזנו דמפעפע בגלל השומן. מח' ראשונים האם מועיל 60 בשמן: א) לרא"ה לא. ב) לשאר ראשונים מועיל וכך פסק השו"ע אבל הצריך נטילה. ומחלוקתם היא האם השומן מפעפע בשווה. ג) מהרא"י – כיון שיש ששים מותר לגמרי. / גמ' גדי שצלאו בחלבו קולף עד שמגיע לגיד. מקשה תוס' כיון שזה שמן מדוע לא אוסר כולו. ותירץ א) שומן הגיד לא מפעפע. ב) שומן הגיד זה מדרבנן כיון שאין בגידין בנו"ט. / לרמ"א לא מחלקים בין כחוש לשמן, כתב הש"ך שבכחוש דרבנן מיקילים אפילו בלא הפסד כלל. והרש"ל מחמיר גם בכחוש שמא יש בו קצת שומן. / האם דם נחשב שמן? לט"ז דם יש בו שמנונית, ולש"ך לא נחשב שמן. / ציר נבילה לט"ז הוי שמן.

170 רש"י – דבר שמפעפע בצלי (שמן) יש לו אותו דין של בישול שאומרים תתאה גבר.

171 שלש אפשרויות בצלי: א) איסורו מחמת עצמו ולא בלוע, לא אוסר בנגיעתה. ב) אם הוא בלוע, אוסר. ג) אפילו בלוע וכחוש אוסר אם זה כלי. / מח' ראשונים האם בשר בחלב נחשב

לכולי עלמא מליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה. ועיין באו"ח הלכות חמץ כיצד נוהגין. וע"ל סימן ס"ד אם הקרומים או חוטים של חלב נמלחו עם בשר. י"א דבהפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה, אף על גב שכבר נהגו לשער כל מליחה בס', אפילו באיסור כחוש; ויש לסמוך על זה באיסור כחוש, שאינו אלא מנהג לשער בס', אבל לא באיסור שמן שמדינא צריך ס'.

י. במה דברים אמורים, כשהאיסור וההיתר שניהם מלוחים. ואפילו איסור מליח וההיתר תפל. אבל אם ההיתר מלוח והאיסור תפל, אינו צריך אלא הדחה. (וע"ל סימן ע'). (ויש אוסרין אם נוגעין זה בזה, ויש להקל במקום הפסד).

יא¹⁷⁶. זה שאמרנו באיסור מליח והיתר תפל שאם הוא שמן אוסר עד שיהא בו ששים לבטלו, דוקא כשהיה האיסור המליח למטה וההיתר תפל למעלה, משום דתתאה גבר¹⁷⁷. אבל אם היה ההיתר תפל למטה, והאיסור המליח למעלה, אינו אוסר אלא כדי קליפה. הגה: ויש חולקין ואומרים דבמליח אין חילוק אם הוא למעלה או למטה והכי נהוג.

יב¹⁷⁸. גבינות שנעשו בדפוס עובדי כוכבים, אף על פי שנמלחו בתוכן, מותרים. הגה: וה"ה אם נמלח היתר בשאר כלי איסור, ואפילו אינו מנוקב, דאין מליח כרותח כל כך להפליט מן הכלי מה שבלע בתוכו. ודוקא בדיעבד, אבל לכתחלה, אסור.

¹⁷⁵ הרמ"א סובר שכיון שלא בקיאים בין שמן לכבוש מחמירם בכל המקרים להחשיבו כשמן, אבל יש ד' מקרים שהרמ"א מודה שיש להם דין כחוש: א) בכחוש לגמרי (רמ"א סעי' ו). ב) כחוש דרבנן (ש"ך וט"ז). ג) בשר כחושה שבלעה חלב (ש"ך). ד) באיסור בלוע.

¹⁷⁶ מח' ראשונים האם אומרים תתאה גבר במליחה שמן? לרשב"א אומרים וכ"פ השו"ע. ולתוס' והרא"ש לא אומרים ואוסר בכל אופן וכ"פ הרמ"א כיון שכל הטעם של תתאה גבר הוא שהחום דרכו לעלות כמו בצליה אבל במליחה אין את זה. / בסיון צ"א כתב השו"ע שאין חילוק בין עליון לתחתון וכאן כתב שדוקא תתאה אוסר? ביאר הש"ך (שם) דשם נאסר בכ"ק כיון שהוא כחוש לכן אין חילוק אבל כאן שנאסר הכל כיון שהוא שמן זה רק ע"י חום התחתון.

¹⁷⁷ יש ד' מקרים של תתאה גבר: א) בישול, בסי' צא סעי' ד ובסי' קה סעי' ג. ב) צליה, בסי' קה סעי' ו. ג) מליחה, בסי' צא סעי' ה לגבי כחוש שאין הדין הזה, ובסי' קה סעי' יא מחלוקת בין השו"ע והרמ"א לגבי שמן. ד) בכלים, לרמ"א (בסעי' ג) יש ולמהרש"ל אין.

¹⁷⁸ האם יש מליחה לכלים? א) לרא"ש מליחה לא מבליעה בכלים. ב) לתוס' מבליע אבל לא מפליט וכ"פ השו"ע והרמ"א. ג) לראב"ה מבליע ומפליט. / הטעם שהרמ"א מחמיר לכתחילה אע"פ שאין מליחה לכלים להפליט, משום הרחק מן הכעור ומהדומה לו.

¹⁷³ט. מליח שאינו נאכל מחמת מלחו, דינו כרותח ומפליט לאיסור כדי קליפה. ואם הוא שומן הגיד וקנוקנות שבו והקרומות, יש להחמיר ולהצריכם נטילת מקום. ואם הוא חלב ממש, צריך ששים לבטלו. ואם הבשר שנמלח עמו הוא שמן, אפילו בשומן הגיד וקנוקנות שבו, צריך ס' לבטלו וליטול ממקום שנגע כדי נטילת מקום, ולפחות קליפה. וכל זה לענין חתיכה עצמה שהיה החלב דבוק בה, ולענין שאר חתיכות שנמלחו יחד, אם אין בכל אחת מהם בפני עצמה ששים לבטל החלב, אסורות ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב, דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב¹⁷⁴. ואם אין ידוע אם נגע בכל, כולן אסורות. ואם ידוע שלא נגע אלא באחת, ואין ידוע איזו היא, כולן מותרות, דחד בתרי בטיל, אפי' הן חתיכות הראויות להתכבד. הגה: וי"א דכל מליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה. ולפי שאין אנו בקיאים בין בשר שמן לכחוש, נוהגין לשער בכל מליחה בס' כמו בבישול¹⁷⁵, דאם איכא ס' בין הכל ביחד נגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה, אז הכל שרי מלבד אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה, מיהו אותה החתיכה שהאיסור נגע בה צריך קליפה מעט. ואם אינו יודע איזה נגע, הכל שרי. ואם אין ס', הכל אסור. ואין לשנות המנהג, ואף על פי שיש בזה קצת קולא אם היה האיסור שמן ומפעפע, מ"מ יש לסמוך בכי האי גוונא אדברי המקילין וסבירא להו דאין אוסר במליחה רק כדי קליפה, כדי שלא נצטרך לשער בין איסור שמן לכחוש, כי אין אנו בקיאים. וכל זה באיסור ששייך בו שמנונית, כגון חלב או ציר וכי האי גוונא, אבל באיסור שאין בו שמנונית כלל, כגון חמץ בפסח,

¹⁷³ מקור הדין: אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח דצלי. מקשים הראשונים א"כ מדוע גיד הנשה שנמלח אוסר רק בכדי נטילה והרי יש שומן. א) הר"ן תירץ ששומן הגיד הוא כחוש. ב) הרמב"ן תירץ ששונה מליחה מצליה, שבמליחה לא אומרים ששמן אוסר כולו. לפי"ז יוצא נ"מ אם שומן אוסר במליחה את כולו. השו"ע פסק ששמן במליחה אוסר כולו רק שמחלק אם הוא שמן דרבנן שאוסר בכדי נטילה, וכחוש לגמרי בכדי קליפה, לשמן לגמרי שאוסר כולו. / לפי הראשונים ששמן אוסר במליחה, האם מועיל שישים? לראב"ה לא, כיון שהשומן לא מפעפע בשוה. ולראשונים מועיל, וכ"פ השו"ע.

¹⁷⁴ מח' ראשונים האם האיסור מפעפע במליחה מחתיכה לחתיכה? לרשב"א כן, כיון שצלי ומליחה שווים. ולמהר"ם לא מפעפע, וכ"פ השו"ע כאן. הקשה הט"ז מדוע בצלי פסק השו"ע שמפעפע וכאן פסק שלא? א) תירץ הש"ך שכאן השו"ע פסק לחומרא כהרשב"א שמפעפע וגם פסק לחומרא כהמהר"ם שאין החתיכות מצטרפות לבטל שלא מפעפע. ב) הפר"ח מתרץ שהשו"ע פסק בצלי כהרשב"א ובמליחה כהמהר"ם/ כשהאיסור הוא שמן שמפעפע יש קולא וחומרא, קולא שהכל מצטרף כדי לבטל בס', וחומרא שהחתיכה אוסרת חברתה בלי רוטב, וקשה שהשו"ע כאן לגבי הקולא לא הסכים ופסק שלא מצטרף ובסעי' ז פסק את החומרא, והשו"ך מתרץ שכל פעם פוסקים לחומרא, והפר"ח תירץ שיש לחלק בין צליה למליחה.

ב. חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדירה שיש בה ס' לבטל החלב, צריך ליזהר שלא יסיר שום דבר מהקדירה בעוד חתיכת האיסור בתוכה, דחיישינן שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדירה ס' לבטל החלב. וגם לא יוציאנה תחלה, שחלב שבה יאסור אותה. ומה תקנתה, יניחנה עד שתצטנן הקדירה¹⁸³. הגה: ולפי מה דקיימא לן חתיכה נעשית נבלה, מסיר החתיכה האסורה משם, והשאר מותר.

סימן קז

דין המבשל ביצה, ודבר מיאוס הנמצא בתבשיל

א¹⁸⁴. המבשל ביצים הרבה, בקליפתו, לא יוציאם מהמים שנתבשלו בהם עד שיצטננו, או יתן עליהם מים צוננים לצננם ואחר כך יוציאם, משום דחיישינן שמא ימצא באחת מהן אפרוח, ואם היה מוציא מהם קודם שיצטננו שמא היתה נשאר אותה שיש בה אפרוח עם האחרונות והיתה אוסרתן, לפי שלא היה נשאר שם ששים לבטלה. הגה: ואם לא עשה כן, אלא עירה אותן לקערה ונמצא אחת מהן טרפה, יש אוסרין הכל דחיישינן שמא הטרפה נשאר לבסוף ולא היה ששים בקדירה לבטל ונאסר מה שבקדירה וחוזר ואוסר כל מה שבקערה. וכן בדגים קטנים שנמצא דג טמא בקערה ולא עירה כולם בפעם אחת אל תוך הקערה, דאז יש לחוש שמא נשאר האיסור לבסוף. ויש מתירין בכל ענין, דלא מחזקינן איסור לומר דנשאר האיסור בלא ס'. וכן עיקר. ואפילו לדעת האוסרים, אין לאסור הכלים שנתבשלו בו, דמעמידין הכלי על חזקתו.

יג¹⁷⁹. מלח או תבלין שהם בקערה של בשר, מותר ליתנם בחלב. הגה: וה"ה אם היו בכלי איסור, דמאחר שהם יבשים אינן בולעים מן הכלי, רק שהכלי הוא נקי ואין איסור דבוק בו. והמחמיר לכתחלה, תבא עליו ברכה (ועיי' לעיל ס"ס צ"ה).

יד¹⁸⁰. מלח הבלוע מדם, כגון ממליחת בשר, ונתנוהו בקדירה, או שנתנו בקדירה בשר מלוח בלא הדחה, אם יש ס' כנגד המלח, מותר. הגה: אעפ"י שהמלח עדיין נותן טעם בקדירה, מאחר שאין המלח אסור מחמת עצמו, אלא מחמת דם שבתוכו, דכל מקום שאין האוסר יכול לילך שם, אין הנאסר אוסר יותר מן האוסר.

סימן קו - דין היאך מבטלין בששים, ובו ב' סעיפים.

א*. ¹⁸¹חתיכה שבלעה איסור, ואין בה ס' לבטלו, שנפלה לקדירה, אינה אוסרת אלא לפי חשבון איסור שבה, שאם יש במה שבקדירה מצורף עם החתיכה עצמה ששים כנגד איסור הבלוע בה, מותר מה שבקדירה, אבל החתיכה עצמה אסורה, לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי¹⁸² (וכן עיקר, ודלא כמו שכתב לעיל סימן צ"ב דאף אותה חתיכה מותרת). מה שאין כן בדבר הנבלל ונימוח, שאם נפל דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו, ואח"כ נתרבה הרוטב של היתר עד שיש בין כולו ס' לבטל הדם כולו, מותר, שהכל נבלל ונתערב. הגה: ולפי מה שנוהגין לומר בכל האיסורים חתיכה נעשית נבלה, אין חלוק בין דבר לח לדבר יבש אלא לענין זה דאם הנאסר כבר הוא דבר יבש ויש ס' כנגדו, החתיכה הנאסרת תחלה נשאר באיסורה וצריך להסירה משם אם מכירה, ואם אינו מכירה בטילה אם אינה חתיכה הראויה להתכבד. ואם הוא דבר לח, הכל מותר מאחר דאיכא ס' נגד מה שנאסרה תחילה. ועיי' לעיל סימן צ"ב וצ"ט.

¹⁸² ראיית הבי"י מכחל דאע"פ שמצטרפת לבטל בכ"ז היא עצמה אסורה. ודחה הט"ז שכתל אינו חוזר להיתרו כיון שגזרו בו כבב"ח.

¹⁸³ הקשה הש"ך הרי החתיכה אסורה כבר מזמן המליחה עם החלב? ותיירץ: (א) מדובר בחלב דרבנן. (ב) בהמה כחושה שאינה נאסרת אלא כ"ק. (ג) בזמן המליחה היה ששים ולאחמ"כ נחתכה.

¹⁸⁴ נחלקו הראשונים מה הדין במערה דגים מהסיר לקערה, האם חיישינן שבשעת העירוי לא היה ששים כנגד הטמא? (א) ריב"א – אוסר את כולם. (ב) רבינו ברוך – מתיר כיון שבטלים ברוב המותרים ואין הבלוע יוצא ללא בישול. (ג) לרבינו שמשון – מותר כיון דתלינן שהאיסור נמצא ברוב. הנפק"מ בין ר"ב לר"ש: לר"ב מותר דווקא כשמסנן את המים ואח"כ מערה את הדגים דאל"כ המים יאסרו את השאר, ולר"ש אפ"ה מותר שתולים את האיסור ברוב. להלכה: דעת המהרש"ל, ש"ך והט"ז לחלק בין ביצים שאסור לדגים שמותר ובתנאי שיש 60 בקערה כנגד המים שנשארו בקדירה. / כתב הט"ז שאם הוציא את הביצים בכף אחת אחת נאסרו כולם כיון שאין הטעם של רוב.

¹⁷⁹ הטעם שמותר לכתחלה כיון שזה יבש ואם זה לח יהיה אסור לכתחילה שמא הקערה לא היתה נקיה.

¹⁸⁰ מה שצריך ששים נגד המלח ולא נגד הדם, כיון שלא יודעים כמה בלע. ולרמ"א שאומרים חני"ן א"ש. / מדוע לא אוסר מחמת מילתא דעבידי לטעמא? כיון שהדם לא יכול ללכת גם המלח אינו יכול.

¹⁸¹ האם יש קשר בין חני"ן לאפשר לסוחטו? - האם אפשר לסוחטו אסור או מותר? מח' טור ורשב"א. לטור מותר ולרשב"א אסור והטעם כיון שחוששים שלא פלט הכל ולכן זה לא קשור לחני"ן שאפילו לרבינו אפרים שאין חני"ן בשאר איסורים מ"מ אפשר לסוחטו אסור. השו"ע בסימן צ"ב סע' ד כתב ש"החתיכה חוזרת להיות מותרת" ומשמע ש"ל אפשר לסוחטו מותר, וכאן סובר שהחתיכה נשאר באיסורה. תירץ הש"ך שבסימן צ"ב מדובר כשלא מכיר איפה החתיכה לכן נתבטלה ומותר וכאן מדובר שמכיר ולכן יש דין אפ"כ אסור. / פת"ש – דעת הנוב"י שחתיכה שנאסרה מין במינו (שני סוגי בשר איסור והיתר שנמלחו יחד) ע"י מליחה אמרינן אפשר לסוחטו ומותר, כיון שיש תרתי לתיבוטא, מליחה ומין במינו.

אפילו בדיעבד, אלא אם כן התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא. ובמקום הפסד אין להחמיר בדיעבד, אפילו שתום לגמרי. ואם האיסור דבר חריף¹⁹⁰, וכל שכן אם ההיתר דבר חריף, ריחא מלתא היא ואפילו בדיעבד אסור, אם שניהם מגולים. אבל אם אחד מהם מכוסה, אפילו בבצק בעלמא, מותר. אם אפו או צלאו איסור והיתר תחת מחבת אחת, מגולין, אסור אפילו בדיעבד. וה"ה אם אפו בכה"ג פת עם בשר, אסור לאכלו בחלב. אבל בזה אחר זה אין לחוש, אלא אם כן הזיע המחבת משניהם, דאז אסור אפילו בזה אחר זה, אם היו שניהם מגולין, דהוי ככיסוי של קדרה. י"א דכל מקום דאמרין ריחא מילתא ואוסר בדיעבד, היינו דוקא דליכא ששים מן ההיתר נגד האיסור. אבל בדאיכא ששים מן ההיתר, אפי' בכל מה שבתנור, מבטל האיסור. ולצורך הפסד יש לנהוג כן. י"א דאיסור האוסר במשהו, כגון חמץ בפסח, ריחא מלתא ואוסר אפילו בדיעבד, אם התנור קטן¹⁹¹ והוא שתום, והאיסור וההיתר מגולין תוך התנור. ויש אומרים שאין לחלק. ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין. ועיין לקמן סוף סימן קי"ח אם יש להחמיר לכתחלה לשפות ב' קדירות, וא' מהן של איסור, על הכירה או לצלות איסור אצל היתר.

ב. בד"א, בצלי. אבל אם בא לבשלם בקדרה, זה לעצמו זה לעצמו, אפילו בתנור קטן ופיו שתום, מותר¹⁹², ואף על פי שפי הקדרות מגולה. הגה: ודוקא שהתנור פתוח קצת, אבל אם הוא שתום מכל הצדדים כדרך שמטמינים החמין לצורך שבת, אסור. ואפילו בדיעבד יש מחמירין ואוסרין, אם האיסור וההיתר מגולה. ובמקום הפסד מרובה יש להקל.

בתנורים קטנים אבל בגדולים מותר לכתחילה. (ב) רוב הראשונים פסקו כלוי ודוקא בדיעבד, ובלחם החמירו שאסור לאוכלו בכותח מכמה טעמים עיין בסי' צז: א) כיון שאפשר לאכול את הלחם לבד חשיב לכתחילה. (ב) כיון שהריח נרגש בהם מיחזי כבב"ח. (ג) החמירו בב"ח יותר משאר איסורים. וכ"פ השו"ע. / כבד שנצלה עם תבשיל שמן – לתרוה"ד מותר דריחא לאו מילתא ודם הוי כחוש ואינו מתפטם. ולב"י אסור כיון שהוא שמן שייך פיטום וריחא מילתא. / **האם ריחא מילתא הוא מדאורייתא או מדרבנן?** לראב"ה מדאורייתא, לאו"ה דרבנן.¹⁸⁸ למה כאן הטור הצריך פתוח ואיתו בסי' צ"ז לא כתב התנאי הזה, הטי"ז מסביר שאה"נ, הדרכ"מ מסביר ששם מיירי בב"ח, והב"ח מסביר ששם מיירי בדיעבד אבל כאן שמדובר לכתחילה הצריך שהיה גם פתוח.

¹⁸⁹ הרמ"א בא לחלוק על השו"ע בשני דברים: א) לכתחילה, אפי' בתנור גדול אסור. (ב) בדיעבד, שתום לגמרי אסור אפי' במקום הפסד.

¹⁹⁰ לפי השו"ע דוקא כשפתוח קצת אסור אבל אם פתוח לגמרי מותר, ואילו לט"ז אפי' פתוח לגמרי אסור.

¹⁹¹ עיין שו"ע שצ"ע בתנור גדול.

¹⁹² יש שני הסברים למה מותר, לפי הרשב"א כיון שאין ריח המתבשלים כל כך אסור, והב"י מסביר כיון שיש הפסק של הקדירה, ויש נ"מ בניהם לגבי צלי קידר.

*¹⁸⁵. **זבוב, וכיוצא בו מדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, שנמצא בתבשיל, זורקן, והתבשיל מותר, שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרת.** הגה: וכן המנהג פשוט. אף על גב דיש מחמירין, דברי המקילין עיקר. ואין לשנות המנהג. ואם לקח עם הכף דג טמא מן הקדרה, או שאר דבר שאינו פוגם, אסור להחזיר הכף לקדרה. ואם החזיר, צריך ס' מן הקדרה נגד האיסור, ולא נגד כל הכף. (ד"ע דלא אמרין גבי כלי חתיכה נעשית נבלה). אבל אם היה מעט מן התבשיל עם האיסור בכף והוחזר לקדירה, צריך ס' גם נגד מעט התבשיל, דהרי נעשה נבילה בכף.

סימן קח - שלא לאפות היתר ואיסור בתנור א'¹⁸⁶

*¹⁸⁷. **אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה או של בהמה טמאה בתנור א', ואף על פי שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן, הרי זה מותר. ואפילו היתה האסורה שמינה הרבה והמותרת רזה. ואם התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים, ופיו פתוח¹⁸⁸, מותר לצלותם בו ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכוסה בקערה או בבצק וכיוצא בו, מותר לצלותם אפילו בתנור קטן ופיו שתום.** הגה: וה"ה לבשר עם חלב נמי דינא הכי.¹⁸⁹ ונוהגין להחמיר לכתחלה, אפילו בתנור גדול; ובדיעבד, להקל אפילו בתנור קטן. ואם אפה פת עם בשר, אסור לאכלו עם חלב, אם יש לו פת אחר. וכן אם עובד כוכבים אפה פת עם איסור, אסור לקנות אותו פת אם יש פת אחר, דכל זה מקרי לכתחלה. אבל אם אין לו פת אחר בריות, מותר בשניהם, דזה מקרי לענין זה דיעבד. י"א דאין מתירין ריחא,

¹⁸⁵ מח' ראשונים האם צריך ביטול בשישים בשקצים ורמשים הפגומים. השו"ע והרמ"א כהרשב"א שאינם אוסרים ואם נמחה גופם בטלים ברוב. והשו"ע מחמיר כהשערי דורא שדינם ככל האיסורים ואם הוציא בכף בלי שישים נגדו נאסר, ובשע"ד יש להקל. (וכ"ז בתנאי שלא נפלו לחומץ ושיכר שאז יש לחוש שמשביחים וצריך שישים וכדלעיל בסימן קד א).

¹⁸⁶ סיכום לדיני ריח:

ה' מקומות שפוסקים "ריחא לאו מילתא" ומותר לכתחילה: א) תנור גדול ופיו פתוח לפי השו"ע, אבל הרמ"א מחמיר לכתחילה אפי' פתוח לגמרי. (ב) תנור אפי' קטן ואחד מהדברים מכוסים [לרמ"א מועיל אפי' בצק כדי לכסות, אבל השו"ע חולק]. (ג) אם שניהם כחושים, השו"ע סובר שמותר אפי' לב"י, והת"ח מחמיר לכתחילה (כיון שאסר רק כשמפטם). (ד) מבושל בתנור (סע' ב). (ה) צלי קדר, יש מחלוקת.

ג' מקרים שריחא מילתא ואוסר אפי' בדיעבד: א) אם ההיתר הוא דבר חריף. (ב) אם נאפו תחת מחבת אחת. (ג) דברים שאוסרים במשהו כגון חמץ, בזה יש מחלוקת, והרמ"א מיקל במקום הפסד.

¹⁸⁷ מח' רב ולוי לגבי בשר שחוטתה ונבילה שנצלו יחד האם ריחא מילתא, לרב כן וללוי לא. עוד בגמ' תני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלו בכותח. דג שצלאו עם בשר אסור לאוכלו בכותח. ונחלקו הראשונים להלכה: א) תוסי' - הלכה כרב ודוקא

ז. בשמים של עבודת כוכבים וכלאי הכרם וערלה, אסור להריח בהם¹⁹⁷.

סימן קט - דין יבש ביבש שנתערב, ובו ב' סעיפים.

א*¹⁹⁸. חתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות מין במינו יבש ביבש¹⁹⁹, (דהיינו שאין נבלל, והאיסור עומד בעצמו אלא שנתערב ואינו מכירו) חד בתרי, בטיל, ומותר לאכלן אדם אחד, כל אחת בפני עצמה. אבל לא יאכל שלשתם יחד. ויש מי שאוסר לאכלם אדם אחד, אפילו זה אחר זה. הגה: וכן יש לנהוג לכתחלה. ויש מחמירין להשליך אחד או ליתן לאי²⁰⁰. ואינו אלא חומרא בעלמא. וכל זה כשנתערב במינו, אבל שלא במינו ואינו מכירו, אפילו יבש ביבש צריך ששים²⁰¹. ואין חילוק בכל זה בין אם האיסור מדרבנן או מדאורייתא. וע"ל סימן קכ"ב אם נתערבו כלים ביחד.

ב²⁰². יבש ביבש שנתבטל חד בתרי, אם בשלן כולן כאחד אפילו לאכול כל אחד בפני עצמו, אסור אם אין שם ששים, מפני שהרוטב בנותן טעם ונבלע בחתיכות. ואם רוצה

עם האיסור, וכל אחת תולים שהיא היתר ובאחרון תולים שכבר אכל את האיסור. וכ"פ השו"ע בסתם והביא ביש את דעת התוס' לקמן. ג) לסמ"ג צריך שלא יאכל הכל אדם אחד וכ"פ הרמ"א לכתחילה. / איך משערים חד בתרי? א) לש"ך גם מעט יותר מחצי נחשב רוב, ב) למנח"י כ"ז מדאורייתא אבל מדרבנן צריך כפול דהיינו שתי חתיכות איסור בארבע של היתר. ג) הפרמ"ג מבאר שנחלקו רק באיסורי דאורייתא אבל איסורי דרבנן די ברוב. / נחלקו האחרונים מה הדין חד בתרי כשהשניים קטנים מהאחד בכמות

¹⁹⁹ לגבי תערובת של קמח בקמח יבשה (ולא לחה) בצונן יש מחלוקת מה נחשב, הרשב"א הבי"ח והש"ך סוברים שנחשב תערובת של לח בלח, ואילו לתס' נחשב כיבש ביבש. ²⁰⁰ להשליך אחד לים, לרא"ש לא צריך, לרש"י צריך, ולהגאות שע"ד הוא חומרא בעלמא.

²⁰¹ לפי הש"ך אסור מחשש שמא יבשל ויתן טעם, ולפ"ז באיסור דרבנן מקילים. / יש לשאול איך משכחת מין באינו מינו לגבי יבש ביבש שלא מכירו: א) אם נחתך לחתיכות דקות. ב) כשנודע שאחד אסור ולא נודע איזה הוא. ג) כשחלוקין בטעמן ושוין במראה.

²⁰² תערובת חד בתרי שבישל: לרשב"א אסור וצריך שישים כיון שנותן טעם. וכ"פ השו"ע. ולרא"ש הדבר תלוי, אם נודע לפני הבישול התבטל האיסור ונהפך להיתר ולכן גם אם בישל מותר, ואם נודע לאחר הבישול צריך שישים כיון שהידיעה כעת גורמת את הביטול. וכ"פ הרמ"א במקום הפסד וכותב הר"ן מותר להרבות עד שיהיה שישים ואין בזה מבטל איסור כיון שזה היתר. / בישל את התערובת בשני סירים: לבי"ח מותר אפי' קודם שנודע, ולש"ך מותר דוקא לאחר שנודע דהוי ספיקא דרבנן ולפני כן זה ספק דאורייתא ואסור אפי"כ יצרף את שני הסירים.

ג. אם יש שמנונית של איסור על המרדה שקורין פאל"א, אסור ליתן עליה היתר כל היום. מיהו כשאינה בת יומא, מותר להשתמש בה, משום דאי אפשר בענין אחר. הגה: כל זמן שהיא בת יומא לא מהני בה הגעלה ולא קליפה בכלי אומנות.

ד. פת חמה שמונח על גבי חבית פתוחה של יין נסך, אסורה¹⁹³. (ודווקא אם מונחת נגד המגופה). אבל אם הפת צוננת, אפילו אם החבית פתוחה, או פת חמה וחבית מגופה (פי' סתומה), מותר. ואם היה פת שעורים, אסור אם הפת חמה, אפילו חבית מגופה.

ה. מותר לשאוף בפיו¹⁹⁴ ריח יין נסך דרך נקב שבחבית, לידע אם הוא טוב. הגה: אבל אסור לטועמו, אף על פי שאינו בולעו. ואסור לזלף יין נסך שאסור בהנאה. אבל מותר לזלף סתם יינם, דמותר בהנאה¹⁹⁵.

ו. שק של פלפלין וזנגביל שמימין בקנקני יין נסך, מותר להריח בהם¹⁹⁶. אבל לבשמים דהבדלה, אסור.

¹⁹³ מסביר הש"ך שאסור כיון שריח כזה חשוב כאוכל. ¹⁹⁴ לרש"י מותר לשאוף אפי' דרך האף, ואילו לערוך דוקא דרך הפה, וכך פסק הש"ע, ואפי' שקימ"ל ריח מילתא מ"מ כאן מותר כיון שריח היין מזיקו.

¹⁹⁵ אפי' שקימ"ל בסי' קכ"ג שאסור להנות מסתם יינם, מ"מ יש להקל בזילוף (שפ"ד).

¹⁹⁶ הרשב"א מביא שני טעמים להיתר: א) שאין היין נ"ט בפלפל אלא הפוך. ב) שלא מתכון לריח היין.

¹⁹⁷ הרשב"א כותב שכל דבר שנעשה להריח אסור, ודבר שלא נעשה להריח מותר, ומביא שאריה מאתרוג והדס, הש"ך חולק וסובר שגם דבר שלא נעשה להריח אם הוא איסור דאורייתא מחמירים, ושאינו אתרוג שהוא מוקצה. / דבר איסור שלא נאסר בהנאה ונעשה להריח האם מותר להריח, לשלטי גיבורים אסור, ואילו לאמונת שמואל מותר שהרחה נחשב רק כהנאה ולא כאכילה.

¹⁹⁸ ביטול ברוב חד בתרי נלמד מ"אחרי רבים להטות", חוץ מגיד בין הגידין שאינו בטל ברוב כיון שהוא בריה וגם חתיכה בין החתיכות אינה בטילה כיון שהיא ראויה להתכבד. / האם גם מדרבנן צריך שישים? לרמב"ם ראב"ד ורש"י כן, ולראשונים גם מדרבנן לא צריך שישים ומותר לגמרי, וכך נפסק. / האם חד בתרי גם מין בשאינו מינו? לרשב"א לא, כיון שאם יבשלם יבא לידי איסור דאורייתא של טעם וכ"פ השו"ע והרמ"א. הקשה הט"ז מדוע בסימן צ"ח לגבי מין במינו ושאינו מינו אומרים סלק את אינו מינו כמי שאינו ומינו רבה עליו ומבטלו דהיינו שכיון שמתבטל מדאורייתא אין טעמו אוסר, והרי כאן רואים שאפילו לאחר שנתבטל ברוב נאסר בטעמו וצריך שישים? ותירץ ששם יש גם את מינו ממילא אין טעם האיסור נרגש משא"כ כאן שיש רק את אינו מינו האיסור נרגש ולכן צריך שישים. / לאחר שהתבטל האם מותר לאדם אחד לאכול הכל? א) לרא"ש מותר כיון שנהפך להיתר. ב) לרשב"א מותר זה אחר זה כדי שלא יפגש

*206ג. ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, ולקח מאחת מהן ואין יודע מאיזה מהן לקח, הרי זה אסור, שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אבל בשר הנמצא בשוק, או ביד עובד כוכבים, מותר, כיון שרוב החנויות מוכרות בשר שחוטה, דכל דפריש מרובא פריש. זהו דין תורה, אבל חכמים אסרוהו אף על פי שכל השוחטים וכל המוכרים ישראל. הגה: ועיין לעיל סימן ס"ג. והא דאמרין כל דפריש מרובא פריש, היינו שלא פירש לפנינו, אבל אם פירש לפנינו או שרואה כשהא"י לקחו, הוי כאילו לקחו משם בידו.

*207ד. רוב חנויות מוכרות בשר שחוטה, ומיעוט מוכרות בשר נבילה, לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה ניכרת, בטילה ברוב משום ספק ספיקא. הגה: ויש אוסרין בכה"ג, משום דכל מקום דאיסור במקומו הוי כמחצה על מחצה, והואיל וספק הראשון אסור מן התורה ואין כאן עוד ספיקא להתיר, רק תערובת, לא מקרי ספק ספיקא. והכי נהוג.

ה. מי שלקח בשר ממקולין (פי' בית המטבחים) ואפילו חתיכה הראויה להתכבד, ונמצאת טרפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטריפה, ואינו יודע מאיזו לקח, כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמצאת הטרפה, מותר, שלא נפל הספק בקבוע אלא לאחר שפירש, וכיון שהרוב כשר, מותר. אבל ליקח מכאן ואילך, אסור, ואפילו חתיכה שאינה ראויה להתכבד, שאין הכל בקיאין בזה, ויטעו בין ראויה להתכבד ל שאינה ראויה²⁰⁸.

דברים חשובים שלא בטלים ודינו אם לקח מהקבוע אסור ואם פירש ממילא מחלוקת ר"י ור"ת, לר"י אסור שחוששים שמא יקח מהקבוע ולר"ת מותר דלא חיישינן. להלכה: דאורייתא – פירש מותר אבל אסור מדין בשר שנתעלם מן העין והרמ"א מיקל בזה. דרבנן – השו"ע כר"ת, המהרש"ל ט"ז וש"ך כר"י. / קבוע למפרע: א) דאורייתא – עשר חנויות בחזקת כשרות, ואח"כ נודע שאחת טריפה ולא זוכר מהיכן קנה, לרא"ה והרשב"א אסור מדין קבוע כיון שהחנות ניכרת. ולר"ן מותר מדין פריש. נקודת המח' האם הספק הוא על החנויות שניכרות או על החתיכה שאינו יודע היכן היא. ב) דרבנן – חנות שמוכרת כשר ולאחר שקנה התברר שהיה טריפה בחנות שהספק בתערובת והאיסור אינו ניכר, מותר כיון שלא היה ניכר והוי קבוע למפרע בדרבנן. / ש"ך: קטן שקנה דינו כגוי. לפרמ"ג קטן חריף דינו כגדול. / האם הולכים אחרי רוב חנויות או אחרי רוב בשר? לנוב"י העיקר זה רוב החנויות ומותר, ולבית אפרים תלוי מי מוכר הכי הרבה את כמות הבשר.

*207 ס"ס בקבוע דהיינו שהספק הראשון אסור מהתורה: א) לרשב"א מותר וכ"פ השו"ע, וכתב הש"ך שמ"מ אין לאוכלם בב"א. ב) לאו"ה אסור כיון שהספק הראשון נפשט כבר והוי ספק אחד, וכ"פ הרמ"א והט"ז.

*208 דעת הש"ך שכל מה שאסר השו"ע גם את החתיכות שאינן ראויות להתכבד זהו בחנות שחוששים שמא יבואו לטעות אבל

לבשלן יחד ואין שם ס', מותר להרבות עליהם כדי שיעור ששים ולבשלן, ואין בו משום מבטל איסור. הגה: וי"א דאם נודע התערובות קודם שנתבשלו ביחד, הכל שרי, דאין חוזרין ונאסרין מאחר שנתבטל ביבש. ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין ולהתיר.

סימן קי - דין ספק טריפות שאירע בבשר

א. דבר חשוב אוסר²⁰⁴ במינו בכל שהוא, והם ז' דברים ואלו הם אגוזי פרך ורמוני בדין וחביות סתומות וחלפות תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית וככרות של בעל הבית. וכן בעלי חיים חשובים הם ואינם בטלים. אבל שאר דברים, אף על פי שדרכן למנות, הרי אלו עולים בשיעורן. הגה: ויש אומרים דכל דבר שבמנין, דהיינו שדרכו למנותו תמיד, אינו בטל. וכן נוהגין. הא דדבר חשוב אינו בטיל, אינו אלא מדרבנן ואזלינן בספיקו לקולא. כל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מהמקומות, כגון אגוזי פרך ורמוני בדין בארץ ישראל באותם הזמנים, הוא אוסר בכל שהוא, לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן, ולא הוזכרו אלו אלא לפי שהן אוסרים בכל שהן בכל מקום. וה"ה בכל כיוצא בהן, בשאר מקומות.

ב. בעלי חיים שנתערבו באחרות, ונשחטו²⁰⁵, בטל חשיבותן ובטלין; והוא שנשחטו בשוגג. (ודוקא בעלי חיים קטנים, שאינם ראויים להתכבד לאחר שחיטתן).

²⁰³ יש מחלוקת בגמ' מה נחשב דבר חשוב של מנין, לר"י "אתי שדרכו למנות, לר"ך "כל" שדרכו למנות, ולר"ע דוקא ז' דברים החשובים, הש"ע פסק כר"ע, והרמ"א כר"י, ואילו המהרש"ל החמיר את ר"ל.

²⁰⁴ לגבי ביצה יש נידון האם נחשבת בריה, הבי"י מביא ג' סוגי ביצה: א) ביצה איסור, לראב"ד הוי בריה, ולרמב"ן לא כיון שאין לה חיות, וכך קימ"ל. ב) ביצת אפורח, לכ"ע נחשבת בריה כיון שיש בה חיות. ג) ביצה שיש בה טיפת דם, הבי"י מסתפק, ואילו בבדה"ב מיקל.

²⁰⁵ למה בסי' ק"א פסק הטור שבהמה שלמה נחשבת חיה ואילו כאן כתב שאינו חיה כיון שנשחט, הרי עדיין שלמה, תי' הדרמ"מ והרמ"א שכאן מדובר בבע"ח קטנים, המהרש"ל תי' שכאן מדובר שיש עור, ואילו הטי"ז תי' שכאן מדובר בבהמה כחושה.

²⁰⁶ מקור לדין קבוע: "וארב לו וקם עליו" פרט לזורק אבן לגו שספק נפשות להקל ומסקנת הגמ' שמדובר בתשע ישראלים וגוי אחד ואפ"ה פטור דהגוי מחצה על מחצה / יש שני סוגי קבוע, האחד דאורייתא דהיינו כשהאיסור ניכר בפנינו, אם לקח אסור ואם פירש שלא בפנינו מותר. ואם פירש בפנינו אסור מהגמ' של תשע ציבורין שעכבר לקח בפנינו שאסור. וכתב הש"ך שישנו אופן שאפילו קבוע דאורייתא פירש אסור כגון שלא יודעים מי החנות שמוכרת טריפה. קבוע דרבנן (ס"ו) היינו בתערובת

שיש לו מתירין אין להתיר מכח ספק ספיקא, וטוב להחמיר אם לא לצורך, מאחר שיש לו היתר בלאו הכי.

ט. ספק טרפה שנתערב באחרות, כולן אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים. שכיון שספק הראשון היה בגופו, אין להתירו מספק ספיקא. הגה: ויש אומרים הטעם דאסור הואיל והספק הוא איסור מדאורייתא ולא נוכל לומר עוד ספק שאין כאן איסור, רק שנתערב באחרים, לא מקרי ספק ספיקא ואסור. אבל אם היו ב' ספיקות אם היה כאן איסור כלל, ונדעו ב' הספיקות ביחד, מתירים ספק ספיקא בכל מקום, אפילו באיסור דאורייתא וגופו של איסור, ואפילו היה לו חזקת איסור, כגון עוף שבחזקת איסור עומד ונשבר או נשטט גפו ספק מחיים או לאחר שחיטה, ואם תמצא לומר מחיים, שמא לא נקבה הריאה, יש להתיר מכח ספק ספיקא; אף על פי שיש לברר על ידי בדיקת הריאה, אין לחוש. ועיין לעיל סימן נ"ג.

י. ריאה טריפה שנמצאת בין ריאות כשרות, ואמר הבודק שהיה יודע באותה סירכא, ובשגגה נתערבה אותה ריאה טריפה בין הכשרות, ולא היתה בכבשים ערבוביא, הכבשים מותרים.

סימן קיא - דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות

*²¹⁰ שתי קדרות אחת של היתר ואחת של איסור, ולפניו שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור; אם החתיכה היא מאיסור דרבנן, כגון שומנו של גיד, ונפלו אלו לתוך אלו, מותרים, שאנו תולים²¹¹ לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך של היתר. ואפילו אם ההיתר שבקדרה אינה רבה על שלפניה²¹². וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטה, ונפל בה אחת מאלו השתי החתיכות, ואין ידוע איזו היא, אנו תולין דשל היתר נפלה, אפילו אין ההיתר רבה על האיסור. או אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן, ויש שתי

ו. ²⁰⁹ בעלי חיים ושאר דברים החשובים שנתערבו בהיתר, שאינם בטלים אפי' באלף, אפי' אם פירש אחד מן הרוב אחר שנודע התערבות, אסור. והוא שהפרישו במתכוין, אבל אם פירש ממילא, שרי. הגה: והא דאסור אם הפרישו במתכוין, היינו שלא פירש רק מעט ונשאר מקצת האיסורים במקומם, דאז חיישינן שמא יקח מן הקבוע גם כן. אבל אם נתפרשו כולן ביחד, ולא נשאר במקומן, ובשעת עקירתן פירשו קצתן, אותן שפירשו אז, מותרים, רק שנים האחרונים אסורים. ואם נתערבה תרנגולת טריפה בכשרות, ונמצא ביצה ביניהם, הביצה מותרת אף על גב דהתרנגולים חשובים ולא מתבטלין, לגבי ביצה אזלינן בתר רובא.

ז. דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו, כגון בעלי חיים ובריה וחתיכה הראויה להתכבד ודבר שיש לו מתירין, שנתערב באחרים ונאכל אחד מהם בשוגג, (בין שאכלו עצמו בשוגג בין שאכלוהו אחרים בשוגג), או נפל מעצמו לים בענין שנאבד מן העולם, הותרו כל האחרים, שאנו תולין לומר האיסור הלך לו. ודוקא כשאוכל הנשארות שתיים שתיים ביחד, דממה נפשך איכא חדא דהיתרא, אבל לאוכלם אחת אחת, אסור. הגה: ואפילו לאכלם שתיים שתיים, אסור לאדם אחד לאכול את כולם. ואפי' ב' בני אדם, אין לאכלם כולם בבת אחת.

ח. דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו, שנתערב באחרים ונפל מהתערובת הזאת אחד לשנים אחרים, ונפל מן השלשה אחד לשנים אחרים, הרי אלו האחרים מותרים. שהרי האחד של תערובת הראשונה בטל ברוב. ואם נפל אחד מהתערובת הראשונה לאלף, כולם אסורים, ולא נאמר בטל ברוב אלא להתיר ספק ספיקן, שאם יפול מן התערובת השניה למקום אחר, אינו אסור. הגה: ומכל מקום אין לאדם אחד לאכול את כולן. ודוקא שהאיסור שנתערב הוא ודאי איסור, אבל ספק איסור שנתערב ונפל מאותה תערובת למקום אחר, התערובת השנית שרי. יש אומרים דדבר

בבית פרטי לא חוששים ולכן אם אינה ראויה להתכבד בטילה חד בתרי, ולט"ז מחמירים גם ביחיד.

²⁰⁹ בגמי חטאות המתות שנתערבו באחרות הוי קבוע מדרבנן ואינם בטילות, ונפזר אותם ע"מ שיתבטל הקביעות? גזירה שמא יקח מהקבוע. / האם אומרים דין פריש בדרבנן? לר"ת גם בתערובת דברים חשובים מותר אם פירש ומה שאסרה הגמ' זהו בכובש ביד ולכן גוזרים שמא יקח מהקבוע אבל לא בפירש מאליו, ולר"י כל מה שהתירו זהו בחנות שידוע מקום האיסור ולכן לא חוששים שיקח ממקום האיסור אבל בתערובת חשוב שלא ידוע מקום האיסור, אסור שמא יקח מהקבוע. וכ"פ המהרש"ל ט"ז וש"ך. וכ"ז בודאי איסור אבל בספק איסור שהתערב מותר ע"י פריש מטעם ס"ס. / למ"ד שאומרים פריש האם זה גם כשפירש בפנינו? (א) לתוס' והרשב"א אם פירש בפנינו אסור דהוי קבוע. וביאר הש"ך שמתמירים דוקא בפירש אבל אם התפזרו אפילו בפנינו בטלה הקביעות. (ב) לשר מקוצי

כל מה שאוסרים כשפירש בפנינו זהו כשניכר האיסור אבל בתערובת מותר אפילו בפנינו.

²¹⁰ ג' מקרים בשו"ע ומקורם: (א) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין של חולין ותרומה ונפלו מותרים שאני אומר חולין לחולין ותרומה לתרומה. (ב) מח' ר"ל ור"י האם תולים רק כשיש בקופת החולין יותר מקופת התרומה והלכה כר"י שמיקל אפי' שאין רוב. וכתב הנמוקי"י שאם נפל איסור האוסר במשהו אפילו מדרבנן צריך שיהיה יותר בקדירת ההיתר. (ג) היו לפניו שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונתן מאחת מהן ואינו יודע מאיזה נתן אני אומר משל חולין נתן.

²¹¹ כדי לומר "תולין" בעיני: (א) שיהיה איסור דרבנן (סע' ג) או שיעור דרבנן (סע' ד). (ב) שאין רוב איסור (רשב"א).

²¹² לפי ר"ל בעיני רוב היתר ואילו לר"י לא, וכך קימ"ל.

סימן קי - קיא

שכל שהן של אדם אחד עתיד להתערב. אבל אם הם של שני בני אדם, אין מצטרפות²¹⁷. הגה: ויש מחמירים דאפילו באדם א' אין להקל. ולצורך הפסד יש להתיר באדם א'. ומיהו אין לאכלו אלא לאחר שיערבנו יחד, דאז כבר נתבטל האיסור.

קדירות, אחת של היתר ואחת של איסור, ואין ידוע לאיזו נפלה, גם בזו תולין להקל.

ב. במה דברים אמורים שתולין בכל אלו להקל אפילו אין ההיתר רבה על האיסור, שאין האיסור גם כן רבה על ההיתר. אבל אם האיסור רבה על ההיתר, אין תולין להקל²¹³.

ג. היה האיסור של תורה, אין תולין להקל לומר לתוך האיסור נפל, עד שיהא ההיתר רבה על האיסור, כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה.

ד. היה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה, תולין להקל. כיצד, שתי קדרות אחת של בשר שחוטה ואחת של נבלה, ונפלה חתיכת נבלה לתוך אחת מהן, אם ההיתר שבקדרת ההיתר רבה קצת על חתיכת הנבלה, תולין להקל, לפי שדבר תורה מין במינו בטל ברוב, אלא שחכמים הצריכו ששים. היו שתי הקדירות ממין אחד, והאיסור ממין אחר, אין תולין להקל עד שירבה ההיתר ששים על האיסור.

ה. היו כאן שתי קדרות של היתר, ולפניהם שתי חתיכות, אחת של היתר ואחת של איסור, ונפלה אחת לתוך זו ואחת לתוך זו, אסורות שתיהן, אפילו באיסור דרבנן, אם אין בשום אחת כדי לבטל האיסור. אבל אם יש באחת מהן לבטל האיסור, שתיהן מותרות.

ו. היו כאן שתי קדירות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן, וידוע לאיזו נפל, וחזר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל, אני אומר למקום איסור הראשון נפל גם השני. הגה: ודוקא שאין ס' לבטל האיסור שנפל שם, אבל אם היה ס' לבטל האיסור שנפל שם, הוי כאילו לא נפל שם איסור כלל. אבל אם נפל איסור לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו נפל, ואחר כך נפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל, שתיהן אסורות.

ז. ²¹⁴היו כאן שתי קדרות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל, ואין באחת כדי לבטל האיסור²¹⁵, ויש בשתיהן כדי לבטלו, שתיהן מצטרפות לבטלו²¹⁶. ולא עוד אלא אפילו אחת בבית ואחת בעליה, מצטרפות. והוא הדין אפילו למאה. בד"א, כששתיהן של אדם אחד, לפי

תולין). / יש נידון באחרונים האם לסוברים תנין בשאר איסורים מצטרפים, הבי"ח אומר שלא, ואילו הש"ך והט"ז סבורים שכן.

²¹⁶ דוקא בדבר שיודעה שהולך להתערב, אבל אם יודע שלא הולך להתערב לא מצטרפות, כגון בשר בחל או דבר חמוץ במתוק.

²¹⁷ איסור דרבנן של שני ב"א שבאו לשאול בזה אחר זה, לפי הרמב"ן תולין להקל שונה מליטרא קציעות שבאו בבית אחד, וכך פסק הש"ך, ואילו בדעת הרשב"א נחלקו, הבי"ח הבין שמיקל והש"ך שמחמיר.

²¹³ לפי הרא"ה אומרים תולין אפי" כשיש רוב איסור, אבל לרשב"א אומרים עד חצי חצי, וכותב הש"ך שבבא השניה של סע' א שאין ודאי נפילת איסורו אומרים תולין אפי" ברוב איסור. ²¹⁴ מקרור הדין שמצטרפים: מהדין של ליטרא דקציעות, וגם מב' קופות בב' עליות, הרשב"א סובר שמצטרפות דוקא כזה של ב"א אחד, וכך נקט הש"ע, אבל הרא"ה והאו"ה סוברים שלא מצטרפים, והרמ"א כתב להחמיר את הרא"ה אפי" בהפסד מרובה שכבר התערב הכל.

²¹⁵ עיין ש"ך שדוקא כשאין בכל אחד כדי לבטל, אבל אם יש באחד כדי לבטל לא מצטרפות (נ"מ באיסור דאורייתא שאין